

Μοντέλο ένταξης ειδικό προς το φύλο (ΜΕΦ)

Εγχειρίδιο για επαγγελματίες που εργάζονται
με γυναίκες θύματα εμπορίας προσώπων για
ειδική προς το φύλο ένταξη

Funded by the European Union's
Asylum, Migration and Integration Fund

Συγγραφείς

Jennifer Okeke, Mary Henderson (Immigrant Council of Ireland), Ruby Till (Associazione IROKO Onlus) & Anja Wells (SOLWODI Deutschland e.V.)

Ερευνητική ομάδα

Domenica Mammì, Esohe Aghatise (Associazione IROKO Onlus), Aria Louis (CARITAS), Katarzyna Evripidou, Melani Zinonos (Cyprus Refugee Council), Iluta Lace, Irina Mazurika and Lelde Svarca (MARTA Centre), Christina Kaili (Mediterranean Institute of Gender Studies), Linda Greiter, Rita Hieble, Veronika Richler-Yareji (SOLWODI Deutschland e.V.).

Ημερομηνία έκδοσης: Νοέμβριος 2021

Δήλωση αποποίησης ευθύνης

Το περιεχόμενο αυτού του εγχειριδίου αντιπροσωπεύει τις απόψεις των συγγραφέων οι οποίες έχουν την αποκλειστική ευθύνη. Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή δεν αναλαμβάνει καμία ευθύνη για τυχόν χρήση των πληροφοριών που περιέχει.

Το copyright για την παρούσα έκδοση ανήκει στους φορείς Immigrant Council of Ireland (ICI), Associazione IROKO Onlus (IROKO) και SOLWODI Deutschland e.V. (SOLWODI). Η αναπαραγωγή επιτρέπεται αρκεί να αναφέρεται η πηγή.

Γραφιστικός σχεδιασμός: ENOMW και Immigrant Council of Ireland

Μετάφραση: Μιχάλης Λαλιώτης

Επιμέλεια: Χριστίνα Καϊλή

Ευχαριστίες

Ευχαριστούμε τα μέλη της κοινοπραξίας που μοιράστηκαν τις ορθές πρακτικές τους για την υποστήριξη της διαδικασίας ένταξης γυναικών ΘΕΠ και για την προθυμία τους να προσφέρουν πληροφορίες για την καθημερινή τους ζωή.

Συντομογραφίες

ASSIST	Βασισμένη στο φύλο νομική βοήθεια και ενταξιακή υποστήριξη για γυναίκες υπηκόους τρίτων χωρών που υπήρξαν θύματα εμπορίας προσώπων για σεξουαλική εκμετάλλευση
ΠΑΘ	Παραδοσιακή Αφρικανική Θρησκεία
CCM-GBV	Συνδημιουργία μιας συμβουλευτικής μεθόδου για προσφύγισες που έχουν υπάρξει θύματα έμφυλης βίας
COALESCE	Νομική, ψυχοκοινωνική και οικονομική ενδυνάμωση για την ένταξη γυναικών υπηκόων τρίτων χωρών (ΥΤΧ) που υπήρξαν θύματα εμπορίας προσώπων (ΘΕΠ) για σεξουαλική εκμετάλλευση
COVID-19	Νόσος κορωνοϊού
CyRC	Κυπριακό Συμβούλιο για τους Πρόσφυγες
EEM	Μοντέλο Οικονομικής Ενδυνάμωσης
ΕΝΠ	Έγκαιρη Νομική Παρέμβαση
ENOMW	Ευρωπαϊκό Δίκτυο Μεταναστριών
ΕΒ	Έμφυλη βία
ΜΕΦ	Μοντέλο ένταξης με βάση το φύλο
ICI	Ιρλανδικό Συμβούλιο Μετανάστευσης
INTAP	Διατομεακή προσέγγιση στη διαδικασία ένταξης στην Ευρώπη για άτομα που έχουν επιζήσει από εμπορία προσώπων (σεξουαλική εκμετάλλευση) από τη Νιγηρία και την Κίνα, ιδίως γυναίκες και μητέρες
LIBES	Life Beyond the Shelter - μακροπρόθεσμη υποστήριξη για άτομα που έχουν επιζήσει από εμπορία ανθρώπων από τη ζωή στο καταφύγιο μέχρι την ανεξαρτησία
KSPSC	Κέντρο Κοινωνικών και Ψυχολογικών Υπηρεσιών
Π&Α	Παρακολούθηση & Αξιολόγηση
MIGS	Μεσογειακό Ινστιτούτο Μελετών Κοινωνικού Φύλου
ΜΨΥ	Μοντέλο Ψυχοκοινωνικής και Νομικής Υποστήριξης
PTSD	Διαταραχή μετατραυματικού στρες
SAFE HOUSES	Υποστήριξη και βοήθεια πριν από την εκμετάλλευση στις χώρες φιλοξενίας για υπηκόους τρίτων χωρών που έχουν υπάρξει θύματα εμπορίας προσώπων για σεξουαλική εκμετάλλευση
SARAH	Safe, Aware, Resilient, Able and Heard – προστασία και υποστήριξη μεταναστριών που έχουν υπάρξει θύματα έμφυλης βίας
SISA	Ενίσχυση της αναγνώρισης και της ένταξης επιζώντων εμπορίας προσώπων για σεξουαλική εκμετάλλευση από τη δυτική Αφρική, Συμβουλευτικό εγχειρίδιο προ-της-επιστροφής βάσει Κανονισμού του Δουβλίνου σε γερμανικό-ιταλικό πλαίσιο
ΕΕΠ	Επιζώσα εμπορίας προσώπων
ΥΤΧ	Υπήκοοι τρίτων χωρών
TRACKS	Αναγνώριση των ειδικών αναγκών θυμάτων εμπορίας προσώπων που αιτούνται άσυλο
TRIPS	Ειδικές ανάγκες θυμάτων εμπορίας προσώπων δικαιούχων διεθνούς προστασίας
ΘΚΠ	Θυματοκεντρική προσέγγιση
ΘΕΠ	Θύματα εμπορίας προσώπων

Περιεχόμενα

Συντομογραφίες.....	3
1. Εισαγωγή.....	Error! Bookmark not defined.
1.1. Το πρόγραμμα COALESCE	5
1.2. Δομή και στόχος του εγχειριδίου ΜΕΦ	6
1.3. Μεθοδολογία	7
2. Το Μοντέλο Ένταξης με βάση το Φύλο.....	9
2.1. Ορισμός του Μοντέλου Ψυχοκοινωνικής και Νομικής υποστήριξης.....	10
2.2. Ορισμός ΜΟΕ.....	11
2.3. Συνήθεις φραγμοί στην ένταξη	11
2.4. Γενικές αρχές για ορθές πρακτικές στην υποστήριξη με βάση το φύλο.....	13
2.5. Το Μοντέλο Ψυχοκοινωνικής και Νομικής υποστήριξης.....	20
2.6. Οικονομική ενδυνάμωση	37
3. Σύνοψη	43
4. Βιβλιογραφία	44
5. Παραρτήματα	48
Παράρτημα 1 - Υπόδειγμα ορθών πρακτικών.....	48

1. Εισαγωγή

Η εμπορία προσώπων (ΕΠ) είναι ένα έγκλημα με βάση το φύλο. Σύμφωνα με δεδομένα της ΕΕ, το 60% των θυμάτων που εντοπίζονται στην ΕΕ έχουν διακινηθεί με σκοπό τη σεξουαλική εκμετάλλευση και το 92% αυτών των θυμάτων είναι γυναίκες και κορίτσια. Οι γυναίκες και τα κορίτσια δεν αποτελούν απλώς την πλειονότητα των θυμάτων εμπορίας προσώπων (ΘΕΠ), αλλά επίσης πέφτουν θύματα επειδή η ανισότητα των φύλων και η έμφυλη βία (ΕΒ) αποτελούν θεμελιώδεις αιτίες της ΕΠ. Ο χαρακτήρας της διακίνησης καθορίζεται και από το φύλο τους: οι γυναίκες και τα κορίτσια αποτελούν το 96% των θυμάτων που διακινούνται με σκοπό τη σεξουαλική εκμετάλλευση. Πάνω από 70% των εμπόρων είναι άντρες, στοιχείο που αντανάκλα το γεγονός ότι η εμπορία ανθρώπων με σκοπό τη σεξουαλική εκμετάλλευση έχει τις ρίζες της στην ανισότητα των φύλων. Οι γυναίκες ΘΕΠ υφίστανται επίσης διαφορετικές συνέπειες από την εμπειρία της εμπορίας: σοβαρές, βάνανυες, μακροπρόθεσμες, βασισμένες στο φύλο γυναικολογικές και ψυχικές βλάβες, κίνδυνο για τη ζωή τους και τραύμα από την ΕΠ με σκοπό τη σεξουαλική εκμετάλλευση (Walby κ.ά. 2016: 7-8· Robin κ.ά. 2021: 19· ICAT 2017: 1).

Τα προγράμματα ένταξης για υπηκόους τρίτων χωρών (ΥΤΧ) διαφέρουν σημαντικά στα κράτη-μέλη της ΕΕ και συχνά είναι ακατάλληλα για να ανταποκριθούν στις έμφυλες και πολιτιστικά ευαίσθητες ανάγκες των γυναικών ΘΕΠ. Δεν υπάρχουν καν ειδικά προγράμματα με στόχο τα ΘΕΠ. Οι δυσκολίες που αντιμετωπίζουν αυτές οι γυναίκες πρέπει να ληφθούν ιδιαίτερα υπόψη, καθώς πολλές έχουν υποστεί τραύμα από την εμπειρία της διακίνησής τους (Blöcher κ.ά. 2020: 9). Η πανδημία του COVID-19 έχει υψώσει ακόμα περισσότερους φραγμούς για την πρόσβαση των ΘΕΠ σε υπηρεσίες υποστήριξης και προγράμματα ένταξης,

κάτι που πρέπει να απαντηθεί με την παροχή βασισμένων στο φύλο υπηρεσιών υποστήριξης για ΘΕΠ (Robin κ.ά. 2021: 33· Wells 2021: 5).

Η παροχή βασισμένων στο φύλο υπηρεσιών υποστήριξης σημαίνει «...να εστιάσουμε στη σημασία της γυναικείας οπτικής, να δώσουμε αξία στη βιωμένη εμπειρία, [...] και να ενδυναμώσουμε τις γυναίκες ώστε να πετύχουν την εκπλήρωση των δυνατοτήτων τους» (Hardy κ.ά. 2020: 58). Πρέπει συνεπώς να ληφθούν υπόψη άλλες μορφές μειονεξίας και τρωτότητας (κ.ά. 2016: 7-8). Αυτό ισχύει ιδιαίτερα στην περίπτωση των γυναικών ΥΤΧ, που μπορεί να μη διαθέτουν την απαιτούμενη άδεια διαμονής για να δικαιούνται υπηρεσίες υποστήριξης, να αντιμετωπίζουν δυσκολίες πρόσβασης στη φροντίδα υγείας, που διατρέχουν αυξημένο κίνδυνο απομόνωσης κ.λπ. (βλ. υποκεφάλαιο 2.3). Τα προγράμματα ένταξης πρέπει να λαμβάνουν υπόψη αυτή την ιδιαιτερότητα ως προς το φύλο και να προσφέρουν εξατομικευμένη υποστήριξη, καθώς τα ΘΕΠ έχουν διαφορετικές ανάγκες. Είναι λοιπόν καθοριστικής σημασίας να υπάρχουν προγράμματα ένταξης ευαίσθητα ως προς το φύλο και με στόχο την ενδυνάμωση των γυναικών (ECRE 2016).

Για την αποτελεσματική εφαρμογή βασισμένων στο φύλο προγραμμάτων ένταξης για γυναίκες ΥΤΧ ΘΕΠ, οι πάροχοι υπηρεσιών πρέπει να εντάξουν το φύλο και την πολιτισμική ευαισθησία στην καθημερινή τους δουλειά. Αυτό το εγχειρίδιο είναι ένα βήμα που θα βοηθήσει τους παρόχους υπηρεσιών υποστήριξης θυμάτων και ατομικά τους/τις επαγγελματίες να υιοθετούν βασισμένες στο φύλο προσεγγίσεις και να οργανώνουν προγράμματα υποστήριξης για γυναίκες ΘΕΠ βασισμένα στο φύλο.

1.1. Το πρόγραμμα COALESCE

Αυτό το εγχειρίδιο έχει δημιουργηθεί στο πλαίσιο του χρηματοδοτούμενου από την ΕΕ προγράμματος "COALESCE: Νομική, ψυχοκοινωνική και οικονομική ενδυνάμωση για την ένταξη γυναικών υπηκόων τρίτων χωρών (YTX) που υπήρξαν θύματα εμπορίας προσώπων (ΘΕΠ) για σεξουαλική εκμετάλλευση και κακοποίηση» (AMIF: 958133), με επικεφαλής το **Μεσογειακό Ινστιτούτο Μελετών Κοινωνικού Φύλου (MIGS)** (Κύπρος), σε συνεργασία με τους φορείς **Immigrant Council of Ireland (ICI)** (Ιρλανδία), **Caritas Cyprus** (Caritas), **Κυπριακό Συμβούλιο για τους Πρόσφυγες (CyRC)**, **SOLWODI Deutschland e.V.** (SOLWODI) (Γερμανία), **Associazione IROKO Onlus (IROKO)** (Ιταλία), **Association Marta Centre** (Marta Centre) (Λετονία), **Klaipeda Social and Psychological Services Center (KSPSC)** (Λιθουανία), και το **European Network of Migrant Women (ENOMW)** - μια ευρωπαϊκή πλατφόρμα με έδρα το Βέλγιο. Στόχος του COALESCE είναι η υποστήριξη των ΘΕΠ:

- Παρέχοντας βασισμένη στο φύλο ψυχοκοινωνική, νομική και οικονομική υποστήριξη και βοήθεια σε γυναίκες YTX που έχουν υπάρξει ΘΕΠ.
- Αναπτύσσοντας διαύλους συνέργειας και συμπληρωματικότητας για τον εντοπισμό των αναγκών για βοήθεια και υποστήριξη και
- Βελτιώνοντας τη διεθνή συνεργασία μεταξύ επαγγελματιών και εργαζομένων της πρώτης γραμμής.

Στόχο του COALESCE είναι βάλει στο επίκεντρο της υλοποίησης του προγράμματος τη φωνή και τις αυθεντικές εμπειρίες των γυναικών που έχουν υπάρξει ΘΕΠ. Συνεπώς, το πρόγραμμα εστιάζει στις συγκεκριμένες **εμπειρίες γυναικών ΘΕΠ, που έχουν βιώσει την εμπορία προσώπων για σεξουαλική εκμετάλλευση και**

κακοποίηση. Οι φωνές αυτών των γυναικών περιλαμβάνονται στην Έκθεση COALESCE μέσα από συνεντεύξεις με γυναίκες ΘΕΠ στις εκθέσεις **Mind the Gap**¹ και σε αναρτήσεις σε ιστολόγια από γυναίκες ΘΕΠ, με την υποστήριξη του προγράμματος COALESCE.²

1.2. Δομή και στόχος του εγχειριδίου ΜΕΦ

Μετά από τη σύντομη περιγραφή του στόχου αυτού του εγχειριδίου στο παρόν υποκεφάλαιο, το Κεφάλαιο 2 εξηγεί το μοντέλο ΜΕΦ. Θα δοθεί προσοχή στα συνηθισμένα εμπόδια για την υποστήριξη γυναικών ΘΕΠ στη διαδικασία της ένταξής τους και θα δοθούν πρακτικές οδηγίες για τον καλύτερο τρόπο με τον οποίο οι πάροχοι υπηρεσιών υποστήριξης μπορούν να εφαρμόσουν βασισμένες στο φύλο προσεγγίσεις ένταξης και ορθές πρακτικές. Το κεφάλαιο 3 συνοψίζει τα βασικά σημεία.

Ο στόχος του εγχειριδίου ΜΕΦ είναι να προσφέρει στους/στις επαγγελματίες ουσιώδεις πληροφορίες για να μπορούν να εργαστούν και να υποστηρίξουν γυναίκες ΘΕΠ με τρόπο ευαίσθητο ως προς το φύλο και την κουλτούρα. Ο

1 Στο ξεκίνημα του προγράμματος, διενεργήθηκε από τους εταίρους της κοινοπραξίας παροχής υπηρεσιών μια ανάλυση κατάστασης για τις πρακτικές ένταξης με βάση το φύλο και τους φραγμούς στην ένταξη για γυναίκες YTX ΘΕΠ. Η ανάλυση κατάστασης δημοσιεύτηκε στις ανά χώρα εκθέσεις *Mind the Gap*. Οι εκθέσεις *The Mind the Gap* για τις Κύπρο, Γερμανία, Ιρλανδία, Ιταλία, Λετονία και Λιθουανία υπάρχουν εδώ: <https://medinstgenderstudies.org/launch-of-mind-the-gap-report-coalesce-for-supporting-female-third-country-national-victims-of-trafficking-for-sexual-exploitation/>

2 Στόχος των αναρτήσεων είναι να χρησιμοποιηθεί η ευρωπαϊκή πλατφόρμα του προγράμματος για να παρουσιαστεί η φωνή και η οπτική μεταναστριών ΘΕΠ και να ευαισθητοποιηθούν οι σχετικοί φορείς για το πρόγραμμα και για την εμπορία προσώπων με σκοπό τη σεξουαλική εκμετάλλευση και κακοποίηση καθώς και τις ενταξιακές ανάγκες, φραγμούς και ορθές πρακτικές με βάση το φύλο. Οι αναρτήσεις βρίσκονται εδώ: <https://medinstgenderstudies.org/blog-post-1-unforgettable-i-started-from-scratch/>

σκοπός αυτού του εγχειριδίου είναι λοιπόν τετραπλός. Να λειτουργήσει:

1. **Σαν πρακτικός οδηγός** για τη βελτίωση της ικανότητας των οργανισμών υποστήριξης θυμάτων σε όλη την ΕΕ να παρέχουν βασισμένες στο φύλο υπηρεσίες υποστήριξης (όπως ψυχοκοινωνική, νομική και οικονομική ενδυνάμωση), εξατομικευμένες για τις ανάγκες γυναικών ΥΤΧ ΘΕΠ για σεξουαλική εκμετάλλευση/κακοποίηση, βοηθώντας επίσης και την έγκαιρη αναγνώρισή τους.
2. **Σαν μέσο για την προώθηση της εθνικής και διεθνικής ανταλλαγής γνώσεων** ανάμεσα σε σχετικούς φορείς σχετικά με τα οφέλη από τη χρήση του ΜΕΦ, καλλιεργώντας συνεργατικές προσεγγίσεις προς όφελος των γυναικών ΘΕΠ.
3. **Σαν πόρο για κρατικούς και μη κρατικούς οργανισμούς**, ώστε να εμπλουτίσουν την πρόσβαση σε υπηρεσίες υποστήριξης για γυναίκες ΥΤΧ ΘΕΠ, δημιουργώντας βασισμένα στο φύλο προγράμματα ένταξης.
4. **Σαν εργαλείο για άλλους/-ες αναγνώστες/-ριες** που ενδιαφέρονται για τα ευρήματά του –όπως άτομα που εργάζονται ως εθελοντές, πανεπιστημιακοί ή το γενικό κοινό– ώστε να διευρύνουν τις γνώσεις τους στο ζήτημα της ΕΠ και να αποκτήσουν μια βασισμένη στο φύλο προσέγγιση στην ένταξη.

Αυτό το εγχειρίδιο δίνει φωνή στα άτομα που εργάζονται με γυναίκες ΘΕΠ, καθώς οι ορθές πρακτικές που συγκεντρώνονται εδώ βασίζονται στην εκτεταμένη εμπειρία τους στην παροχή βασισμένης στο φύλο υποστήριξης. Καθώς η ΕΠ είναι παγκόσμιο φαινόμενο και οι

προσφυγικές ροές ζήτημα διεθνούς ενδιαφέροντος (UNHCR 2007: 1-2), το εγχειρίδιο ΜΕΦ μπορεί επίσης να χρησιμοποιηθεί από επαγγελματίες έξω από την ΕΕ που αντιμετωπίζουν παρόμοιες προκλήσεις, σαν πρακτική αναφορά για την εφαρμογή βασισμένων στο φύλο προγραμμάτων υποστήριξης για γυναίκες ΘΕΠ.

1.3. Μεθοδολογία

Η κοινοπραξία COALESCE έχει αναπτύξει μια κοινή μεθοδολογία ώστε να διασφαλίζεται η συνοχή στη συλλογή των γενικών αρχών της βασισμένης στο φύλο υποστήριξης και οι ορθές πρακτικές σε όλες τις χώρες-εταίρους. Η μέθοδος που έχει χρησιμοποιηθεί για τη συγκέντρωση των ορθών πρακτικών και των γενικών αρχών περιλαμβάνει:

- Ευρήματα από το πρόγραμμα **Ειδική για το φύλο νομική βοήθεια και ενταξιακή υποστήριξη για γυναίκες υπηκόους τρίτων χωρών που έχουν υπάρξει θύματα εμπορίας προσώπων** για σεξουαλική εκμετάλλευση (**ASSIST**),³ από τα οποία το πρόγραμμα αντλεί μια υπάρχουσα διεθνική ανάλυση βασισμένων στο φύλο μέτρων για την εμπορία προσώπων·
- Γενικούς φραγμούς που εντοπίστηκαν στις εθνικές εκθέσεις **Mind the Gap**, που κυκλοφόρησαν στην αρχή του προγράμματος (Ιανουάριος-Μάιος 2021)·

3 <https://www.migrantwomennetwork.org/2020/12/22/best-practice-principles-of-assistance-for-trafficked-women/> Τρία μέλη της κοινοπραξίας (ICI, ENOMW, SOLWODI) συμμετείχαν στο πρόγραμμα ASSIST, ώστε βασικά ευρήματα να χρησιμοποιηθούν από το παρόν πρόγραμμα. Το πρόγραμμα The ASSIST προώθησε και παρέχει βασισμένη στο φύλο νομική και ψυχοκοινωνική υποστήριξη σε γυναίκες ΥΤΧ που είχαν υπάρξει ΘΕΠ για σεξουαλική εκμετάλλευση, για να βοηθήσει στην ένταξή τους. (Yonkova et al. 2020: 6- 8).

- Σε κάθε εταίρο υποβλήθηκε ένα **υπόδειγμα ορθών πρακτικών (Παράρτημα 1)**, το οποίο συμπληρώθηκε από τους παρόχους υπηρεσιών υποστήριξης της κοινοπραξία Caritas Cyprus, Κυπριακό Συμβούλιο για τους Πρόσφυγες, ICI, IROKO, Marta Centre, και SOLWODI, από τον Ιούνιο έως τον Ιούλιο 2021.
- Γενικές αρχές και ορθές πρακτικές που εντοπίστηκαν στη **συζήτηση στρογγυλού τραπεζιού της κοινοπραξίας** την 01/06/2021.

Τα αποτελέσματα από τη συλλογή δεδομένων τροφοδοτούν απευθείας το σχεδιασμό και την ανάπτυξη του εγχειριδίου ΜΕΦ, το οποίο παρουσιάζεται στο επόμενο κεφάλαιο.

2. Το Μοντέλο Ένταξης με βάση το Φύλο

Το Μοντέλο Ένταξης με βάση το Φύλο (ΜΕΦ) έχει σχεδιαστεί για να καθοδηγήσει την εφαρμογή του προγράμματος COALESCE. Θέτει τις γενικές αρχές για τη βασισμένη στο φύλο ένταξη που εφαρμόζονται από όλα τα μέλη της κοινοπραξίας στις υπηρεσίες τους και θα εφαρμόζονται κατά τη διάρκεια της φάσης εφαρμογής του προγράμματος. Εντοπίζει επίσης συγκεκριμένες ορθές ενταξιακές πρακτικές που έχουν αναπτύξει και ακολουθούν τα μέλη της κοινοπραξίας στο πεδίο όπου ειδικεύονται και παρέχουν τις υπηρεσίες τους, οι οποίες θα χρησιμοποιηθούν και θα αξιολογηθούν κατά την εφαρμογή του μοντέλου ΜΕΦ από τέσσερις από τους εταίρους του COALESCE: SOLWODI (Γερμανία), ICI (Ιρλανδία), IROKO (Ιταλία), CyRC (Κύπρος).

Το πρόγραμμα ASS/ST κατέληξε σε 11 αρχές⁴ για την παροχή νομικών και ψυχοκοινωνικών υπηρεσιών σε γυναίκες ΘΕΠ. Βλ. ενότητα 2.4 παρακάτω σχετικά με τις αρχές που αναπτύχθηκαν στη διάρκεια του προγράμματος. Το ΜΕΦ βασίζεται σε αυτές για να σχεδιάσει βασισμένες στο φύλο ενταξιακές αρχές στην παροχή αυτών των υπηρεσιών, και ενσωματώνει μια προσέγγιση οικονομικής ενδυνάμωσης για τη διευκόλυνση της ένταξης. Το ΜΕΦ περιγράφει τις αρχές αυτές ως Μοντέλο Ψυχοκοινωνικής και Νομικής Υποστήριξης

4 Οι αρχές που αναγνωρίστηκαν είναι: Πρόσβαση στη και διάρκεια της βοήθειας· εξειδικευμένη νομική βοήθεια· προσοχή στη μητρότητα και τα παιδιά· ασφάλις και κατάλληλη στέγαση· ψυχολογική βοήθεια· ιατρική βοήθεια· κατάρτιση και εκπαίδευση· άντληση ορθών πρακτικών από άλλους τομείς αντίδρασης στη βία κατά των γυναικών· φεμινιστικές ανεξάρτητες υπηρεσίες· φωνές των θυμάτων-επιζώντων· υποστήριξη μεταξύ ομοτίμων. Βλ. *Assisting Trafficked Women: Best Practice Principles of Assistance to Migrant Female Victims of Trafficking for Sexual Exploitation* ASSIST-Report-Web.pdf (migrantwomennetwork.org)

(ΜΨΝ) και Μοντέλο Οικονομικής Ενδυνάμωσης (ΜΟΕ).

Το ΜΨΝ εστιάζει στην παροχή δύο διακριτών τομέων υπηρεσιών υποστήριξης σε ΘΕΠ. Η υποενότητα 2.1 βασίζεται στις αρχές που θεσπίζει το πρόγραμμα ASS/ST. Η κοινοπραξία COALESCE αποφάσισε να συμπεριλάβει την οικονομική ενδυνάμωση ως κατηγορία παρεχόμενης υπηρεσίας στο μοντέλο ΜΕΦ επειδή οι εμπειρίες μας στις χώρες όπου δραστηριοποιούμαστε είναι ότι πρόκειται για στοιχείο που συχνά παραβλέπεται και υποχρηματοδοτείται στις παροχές προς ΘΕΠ (βλ. τις αναφορές *Mind the Gap* για περισσότερες πληροφορίες). Πρέπει όμως να αποτελεί θεμελιώδες στοιχείο όλων των συναφών προγραμμάτων, αν θέλουμε αυτά να είναι αποτελεσματικά μακροπρόθεσμα και να πετυχαίνουν ικανοποιητικά την ένταξη των ΘΕΠ.

Οι ορισμοί του ΜΨΝ και του ΜΟΕ αναπτύσσονται στα υποκεφάλαια 2.1 και 2.2. Το υποκεφάλαιο 2.3 καταγράφει κοινά εμπόδια για την ένταξη που έχουν αναγνωριστεί από τα μέλη της κοινοπραξίας. Το υποκεφάλαιο 2.4 περιγράφει αδρομερώς κάποιες γενικές αρχές ορθών πρακτικών που ισχύουν για όλους τους τομείς παροχής υπηρεσιών, οι οποίες έχουν αναγνωριστεί τόσο ως ορθές πρακτικές των μελών της κοινοπραξίας όσο και στο στρογγυλό τραπέζι ανταλλαγής γνώσεων σχετικά με την πολιτισμική διαμεσολάβηση. Το υποκεφάλαιο 2.5 παρουσιάζει το ΜΨΝ, περιγράφοντας ορθές πρακτικές στην παροχή νομικών και ψυχοκοινωνικών υπηρεσιών σε ΘΕΠ. Το υποκεφάλαιο 2.6 εστιάζει στο ΜΟΕ και δίνει εργαλεία για την ενθάρρυνση της οικονομικής ανεξαρτησίας.

Ο συνδυασμός των δύο μοντέλων επιδιώκει να συγκροτήσει έναν ολιστικό οδηγό για την καλύτερη κάλυψη των ενταξιακών αναγκών γυναικών ΘΕΠ. Οι ορθές πρακτικές που παρουσιάζονται στο μοντέλο αυτό είναι συμπληρωματικές και αποτελούν τμήμα μιας περιεκτικής,

ολιστικής προσέγγισης στην ενταξιακή υποστήριξη για ΘΕΠ, αλλά οι πάροχοι υπηρεσιών μπορούν να επιλέγουν συγκεκριμένες πρακτικές και αρχές που θα εφαρμόζουν. Δεν είναι απαραίτητο να εφαρμόζεται το μοντέλο στην ολότητά του, καθώς αυτό πρέπει να προσαρμόζεται στο τοπικό πλαίσιο και να βασίζεται στις δυνατότητες και τις ικανότητες κάθε παρόχου στο τοπικό του δίκτυο. Το ΜΕΦ έχει φτιαχτεί σαν οδηγός από τον οποίο εσείς ως επαγγελματίες μπορείτε να μάθετε πώς να διευρύνετε και να βελτιώνετε την ενταξιακή υποστήριξη που προσφέρετε. Συνεπώς, το ΜΕΦ έχει φτιαχτεί για να αποτελέσει ένα ευέλικτο μοντέλο από το οποίο μπορείτε να επιλέγετε τις κατάλληλες αρχές και τις καλύτερες πρακτικές δραστηριότητες ανάλογα με το εθνικό σας πλαίσιο και την ειδίκευσή σας.

Καθώς οι ορθές πρακτικές συγκεντρώθηκαν στη διάρκεια της πανδημίας του COVID-19, εκείνες που περιλαμβάνονται στα υποκεφάλαια 2.5 και 2.6 παρουσιάζουν επίσης εναλλακτικούς τρόπους εφαρμογής τους όταν ανακύπτουν εξαιρετικές εξωτερικές συνθήκες, όπως περιορισμοί στις διαπροσωπικές υπηρεσίες.

2.1. Ορισμός του Μοντέλου Ψυχοκοινωνικής και Νομικής υποστήριξης (ΜΨΝ)

Ως ψυχοκοινωνική και νομική υποστήριξη νοείται η παροχή βασισμένων στο φύλο ψυχοκοινωνικών και νομικών υπηρεσιών που βοηθούν στην αποκατάσταση και την κοινωνική ένταξη των ΘΕΠ. Το ΜΨΝ συνδυάζει τις αρχές και τις ορθές πρακτικές που ακολουθούν τα μέλη της κοινοπραξίας στην παροχή ψυχοκοινωνικής και νομικής υποστήριξης σε γυναίκες ΘΕΠ. Πρέπει να τονίσουμε ότι η ψυχοκοινωνική υποστήριξη είναι συνυφασμένη με τη νομική. Επομένως, εφαρμόζουμε ένα μοντέλο ψυχοκοινωνικής και νομικής υποστήριξης (ΜΨΝ) ως μέρος του μοντέλου ΜΕΦ.

Η πλευρά της νομικής υποστήριξης του μοντέλου είναι μια περιγραφή του τρόπου με τον οποίο πρέπει να παρέχονται οι νομικές υπηρεσίες για ΘΕΠ. Αυτό σημαίνει μια ιδιαίτερη έμφαση στη θυματοκεντρική προσέγγιση η οποία λαμβάνει υπόψη τις πολύμορφες νομικές ανάγκες των επιζώσων και διασφαλίζει ότι η παροχή τέτοιων υπηρεσιών γίνεται με τρόπο που λαμβάνει υπόψη τα επιπρόσθετα ζητήματα που πρέπει να γνωρίζει ο/η δικηγόρος όταν παρέχει νομικές συμβουλές και αντιπροσώπευση σε επιζώσες εμπορίας προσώπων (ΕΕΠ).

Το άλλο μέρος του ΜΨΝ είναι η πλευρά της ψυχοκοινωνικής υποστήριξης. Η ψυχοκοινωνική συμβουλευτική

«είναι μια διεπιστημονική προσέγγιση στην οποία [...] προσφέρεται σε γυναίκες που έχουν υπάρξει θύματα έμφυλης βίας πολλαπλή υποστήριξη, που περιλαμβάνει [...] πληροφόρηση για τα δικαιώματά τους και βοήθεια στην κάλυψη των καθημερινών τους αναγκών. Στόχος της συμβουλευτικής είναι να υποστηρίξει τις αποδέκτριες σε διαφορετικούς τομείς της ζωής τους και όχι μόνο σε περιστατικά που συνδέονται με την έμφυλη βία. [...] Χαρτογραφούνται οι πρακτικές τους ανάγκες, όπως τροφή, στέγαση και ιατρικές ανάγκες, και αν χρειαστεί παραπέμπονται σε άλλους παρόχους υπηρεσιών. Σε ένα πιο βαθύ επίπεδο, οι σύμβουλοι περιγράφουν τη συμβουλευτική σαν μια διαδικασία απομάκρυνσης από την ντροπή, το φόβο και την ενοχή, προς την οικοδόμηση αυτοπεποίθησης, την ενδυνάμωση και την ένταξη» (Liġa 2019: 43).

Οι ορθές πρακτικές στον τομέα της ψυχοκοινωνικής υποστήριξης παρουσιάζονται στο υποκεφάλαιο 2.5.

2.2. Ορισμός MOE

Οικονομική ενδυνάμωση (MOE) είναι η «ικανότητα γυναικών και αντρών να συμμετέχουν, να συμβάλλουν και να ωφελούνται από τις διαδικασίες ανάπτυξης με τρόπους που αναγνωρίζουν την αξία της συμβολής τους, σέβονται την αξιοπρέπειά τους και τους επιτρέπουν να διαπραγματευτούν μια πιο δίκαιη κατανομή για τα οφέλη της ανάπτυξης». (*Women's Economic Empowerment, Issues Paper 2011*, σ. 6). Η έννοια της οικονομικής ανεξαρτησίας αναγνωρίζει ότι οι γυναίκες είναι οικονομικά δρώντα υποκείμενα που συμβάλλουν στην οικονομική δραστηριότητα και πρέπει να είναι σε θέση να ωφελούνται από αυτήν σε ισότιμη βάση με τους άντρες, καθώς και ότι η οικονομική ανεξαρτησία μπορεί να παίξει σημαντικό ρόλο στην ενίσχυση της θέσης των γυναικών στην κοινωνία και στο νοικοκυριό. Η οικονομική ανεξαρτησία σημαίνει πρόσβαση στο πλήρες φάσμα οικονομικών ευκαιριών και πόρων –όπως απασχόληση, υπηρεσίες και επαρκές διαθέσιμο εισόδημα– ώστε οι γυναίκες να μπορούν να διαμορφώσουν και να ελέγχουν τη ζωή τους, να καλύπτουν τις ανάγκες τους και εκείνες των εξαρτώμενων από αυτές προσώπων και να κάνουν συνειδητές επιλογές (Pesce κ.ά., 2017, σ. 13).

«[Η] οικονομική ενδυνάμωση των γυναικών είναι κάτι ωφέλιμο για όλους, όχι μόνο για τις γυναίκες αλλά για την κοινωνία γενικότερα». Προάγει την ικανότητα των γυναικών να εξασφαλίζουν τα δικαιώματα και την ευημερία τους, και ταυτόχρονα μειώνει τη φτώχεια ανά νοικοκυριό, ενισχύει την οικονομική ανάπτυξη και την παραγωγικότητα και αυξάνει την αποτελεσματικότητα» (Golla κ.ά. 2011: 3).

Η οικονομική ενδυνάμωση αφορά τη δυνατότητα για οικονομική ανεξαρτησία και περιλαμβάνει τις παρακάτω χαρακτηριστικές θεματικές και δείκτες:

- Ευκαιρίες απασχόλησης

- Εκπαίδευση και επαγγελματική κατάρτιση (επιμόρφωση επαγγελματικού προσανατολισμού και πρόσβαση στην επιχειρηματικότητα, επιχειρηματικά σχέδια, πρόσβαση σε πόρους)·
- Πρόσβαση σε τεχνολογία και ψηφιακές δεξιότητες·
- Πρόνοια και κοινωνικά επιδόματα·
- Στέγαση και άμεσες ή έμμεσες χρηματοπιστωτικές υπηρεσίες.

Οι ορθές πρακτικές στον τομέα του MOE παρουσιάζονται στο υποκεφάλαιο 2.6.

2.3. Συνήθειες φραγμοί στην ένταξη

Όλα τα κράτη-μέλη της ΕΕ είναι υποχρεωμένα να συμμορφώνονται με τους όρους και τις προβλέψεις της *Οδηγίας 2011/36/ΕΕ για την καταπολέμηση της εμπορίας ανθρώπων*, της *Οδηγίας 2012/29/ΕΕ για τα δικαιώματα των θυμάτων* και της *Οδηγίας 2013/33/ΕΕ για τις συνθήκες υποδοχής* («οι Οδηγίες»)⁵. Οι οδηγίες αυτές απαιτούν από τα κράτη-μέλη της ΕΕ να παίρνουν μέτρα κατά του εγκλήματος της ΕΠ και να πληρούν ορισμένες ελάχιστες προδιαγραφές όταν έχουν να κάνουν με

⁵ Οδηγία 2011/36/ΕΕ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 5ης Απριλίου 2011, για την πρόληψη και την καταπολέμηση της εμπορίας ανθρώπων και για την προστασία των θυμάτων της, καθώς και για την αντικατάσταση της απόφασης-πλαίσιο 2002/629/ΔΕΥ του Συμβουλίου, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/ALL/?uri=CELEX:32011L0036>. Οδηγία 2012/29/ΕΕ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 25ης Οκτωβρίου 2012, για τη θέσπιση ελάχιστων προτύπων σχετικά με τα δικαιώματα, την υποστήριξη και την προστασία θυμάτων της εγκληματικότητας και για την αντικατάσταση της απόφασης-πλαίσιο 2001/220/ΔΕΥ του Συμβουλίου, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?qid=1421925131614&uri=CELEX:32012L0029>. και Οδηγία 2013/33/ΕΕ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 26ης Ιουνίου 2013, σχετικά με τις απαιτήσεις για την υποδοχή των αιτούντων διεθνή προστασία (αναδιатύπωση), <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:32013L0033>

ΘΕΠ.⁶ Ενώ τα κράτη-μέλη έχουν επιλέξει διαφορετικές μεθόδους για να καλύψουν τις προβλέψεις των Οδηγιών, όταν τα μέλη της κοινοπραξίας εξέτασαν τα συστήματα και τις υπηρεσίες που ισχύουν στις χώρες τους, εντόπισαν πολλούς κοινούς φραγμούς για την ένταξη. Για εσάς ως πάροχο υπηρεσιών είναι σημαντικό να γνωρίζετε τους πιο συνηθισμένους φραγμούς, καθώς είναι πιθανό να τους αντιμετωπίσετε κατά την παροχή υποστήριξης σε γυναίκες ΘΕΠ. Το να γνωρίζετε τους φραγμούς θα διασφαλίσει ότι μπορείτε να μάθετε πώς να τους παρακάμψετε ή/και να τους αντιμετωπίζετε, όπως περιγράφεται πιο αναλυτικά στα υποκεφάλαια 2.5 και 2.6. Επιπρόσθετοι φραγμοί που έχουν να κάνουν με τις ειδικές περιστάσεις ή αφορούν συγκεκριμένους τομείς της παροχής υπηρεσιών περιγράφονται επίσης στα υποκεφάλαια 2.5 και 2.6.

Ο πιο σημαντικός φραγμός είναι **η μη αναγνώριση των ΘΕΠ από τις εθνικές αρχές**. Αυτό έχει αναφερθεί από μέλη της κοινοπραξίας ως κάτι που έχει συμβεί σε πολλές περιπτώσεις, παρά την παρουσία δεικτών που η εθνική αρχή θα έπρεπε να έχει αναγνωρίσει ως ενδείξεις ότι ένα άτομο είναι ΘΕΠ. Η μη αναγνώριση ενός ΘΕΠ θα μειώσει την πιθανότητα να αναφερθεί ή να ερευνηθεί το έγκλημα της ΕΠ, και επομένως να ασκηθεί δίωξη, γεγονός που προσφέρει ατιμωρησία στους δράστες. Όταν ένα άτομο δεν αναγνωρίζεται επίσημα ως ΘΕΠ, είναι πιθανό να μην έχει πρόσβαση σε καμία υπηρεσία υποστήριξης και να παραμένει έτσι σε διαρκή κίνδυνο να πέσει θύμα εκμετάλλευσης ή εκ νέου διακίνησης.

Έχει επίσης επισημανθεί ότι τα συστήματα που χρησιμοποιούν οι εθνικές

αρχές για την αναγνώριση ΘΕΠ είναι ανεπαρκή. Σε πολλά κράτη-μέλη της ΕΕ, η επίσημη αναγνώριση πραγματοποιείται μόνο από τις αστυνομικές αρχές και, κατά συνέπεια, μπορεί να το θύμα πρέπει να κάνει επίσημη καταγγελία για να πάρει πληροφορίες σχετικά με την εμπορία προσώπων και τις διαθέσιμες υπηρεσίες υποστήριξης. Σε συνεντεύξεις που έγιναν στο πλαίσιο των εκθέσεων *Mind the Gap* τονίστηκε επίσης ότι υπάρχουν ασυμφωνίες ανάμεσα στις υπηρεσίες που οι εθνικές αρχές περιγράφουν ως διαθέσιμες στα ΘΕΠ και σε αυτές που πραγματικά υπάρχουν.⁷

Όταν αναγνωρίζονται ΘΕΠ, οι μεγαλύτεροι φραγμοί για την ένταξη που αντιμετωπίζουν είναι **η πρόσβαση στις υπηρεσίες και την υποστήριξη που χρειάζονται για να ξεπεράσουν την εμπειρία τους**. Η υποστήριξη είναι συχνά περιορισμένη σε διάρκεια ή εξαρτάται από το είδος της άδειας παραμονής που έχει ένα ΘΕΠ. Οι υπηρεσίες που κατονόμασαν τα θύματα ως απαραίτητες για την ανάρρωση και την ένταξή τους περιλάμβαναν ιατρική φροντίδα, μαθήματα γλώσσας, δωρεάν νομικές συμβουλές, οικονομική υποστήριξη και υποστήριξη για να μπορέσουν να εργαστούν, όπως κατάλληλη φροντίδα για τα παιδιά. Οι γενικές πληροφορίες σχετικά με την εμπορία προσώπων και τις διαθέσιμες υπηρεσίες και μέσα υποστήριξης θα έπρεπε να είναι διαδεδομένες. Είναι απαραίτητο οι πληροφορίες αυτές να δίνονται με προσβάσιμο τρόπο και να

7 Για παράδειγμα, παρατηρήθηκε στην Κύπρο ότι η ταυτοποίηση και η αξιολόγηση ευάλωτων προσώπων από την Υπηρεσία Ασύλου έχει βελτιωθεί σημαντικά με την υποστήριξη των EASO (2021), UNHCR, και του Κυπριακού Συμβουλίου για τους Πρόσφυγες. Ωστόσο, οι προσπάθειες δεν είναι βασισμένες στο φύλο και συχνά δεν είναι σταθερές ούτε συστηματικές. Αυτό έχει σαν αποτέλεσμα κάποιες περιπτώσεις να παραμένουν μη ταυτοποιημένες και να μην καλύπτονται οι ανάγκες των ΘΕΠ.

https://medinstgenderstudies.org/wp-content/uploads/2021/07/COALESCE_Mind-the-Gap-Report_-Cyprus_FINAL_EN.pdf

6 Βλ. την Τρίτη Αναφορά της Επιτροπής προς το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο σχετικά με την πρόοδο στη μάχη για την καταπολέμηση της εμπορίας ανθρώπων (2020), σύμφωνα με τις απαιτήσεις του Άρθρου 20 της Οδηγίας 2011/36/ΕΕ για την πρόληψη και την καταπολέμηση της εμπορίας ανθρώπων και για την προστασία των θυμάτων της, διαθέσιμη στο https://ec.europa.eu/anti-trafficking/sites/antitrafficking/files/third_progress_report.pdf (τελευταία επίσκεψη 01/11/2021).

υπάρχουν υπηρεσίες διερμηνείας για να διασφαλίζεται ότι οι γυναίκες που δεν μιλάνε τη γλώσσα του τόπου ή που αντιμετωπίζουν προβλήματα αλφαριθμητισμού να μπορούν να αποκτήσουν πρόσβαση στην υποστήριξη που χρειάζονται.

Ένας από τους πιο συνηθισμένους φραγμούς στην ένταξη ήταν η ικανότητα των γυναικών να βρουν **πρόσβαση σε κατάλληλη στέγαση**. Σε όλα τα κράτη-μέλη της ΕΕ που ανήκουν στην κοινοπραξία έχουν αναφερθεί δυσκολίες στην εξασφάλιση στέγασης, που φτάνουν από ακατάλληλους ή κοινόχρηστους χώρους διαμονής, χωρίς κανέναν ιδιωτικό χώρο, μέχρι ανησυχίες για πρακτικές εκμετάλλευσης και διακρίσεων στην ιδιωτική αγορά μίσθωσης στέγης. Η ασφαλής και σταθερή στέγαση αποτελεί προτεραιότητα για να μπορέσει ένα θύμα να προχωρήσει και η αποτυχία των κρατών-μελών της ΕΕ να διασφαλίσουν αυτό το ελάχιστο επίπεδο ασφαλούς και κατάλληλης στέγασης δυσχεραίνει σημαντικά την ένταξη.

Τέλος, ως φραγμός στην ένταξη αναφέρθηκε και η **πρόσβαση στην απασχόληση και η αρμόζουσα συμπεριφορά κατά την** εργασία. Ο κίνδυνος εκμετάλλευσης σε αγορές εργασίας όπου υπάρχουν διακρίσεις ή όπου το θύμα δεν μιλάει ως μητρική ή έστω αρκετά καλά τη γλώσσα εκθέτει τα θύματα σε συνεχή απομόνωση και εμποδίζει την ένταξή τους.

2.4. Γενικές αρχές για ορθές πρακτικές στην υποστήριξη με βάση το φύλο

Το πρόγραμμα COALESCE προσπάθησε να στηριχτεί σε όσα έχουμε μάθει από τις *αρχές ορθών πρακτικών του προγράμματος ASSIST για τη βασισμένη στο φύλο νομική βοήθεια και ενταξιακή υποστήριξη για γυναίκες υπηκόους τρίτων χωρών που έχουν υπάρξει θύματα εμπορίας προσώπων για σεξουαλική*

εκμετάλλευση, εφαρμόζοντας κάποιες από τις βασικές αρχές ορθής πρακτικής σε περιπτώσεις γυναικών ΘΕΠ. Κατά τη διαδικασία συγκέντρωσης ορθών πρακτικών για την ένταξη ΘΕΠ από την κοινοπραξία COALESCE (βλ. υποκεφάλαια 2.5 κ. ε.), εντοπίστηκαν κάποιες ακόμα πρακτικές τις οποίες εφαρμόζουν όλοι οι εταίροι στη δουλειά τους στην πρώτη γραμμή, σε όλες τις περιοχές όπου παρέχονται τέτοιες υπηρεσίες. Μαζί με τις αρχές του ASSIST, οι γενικές αρχές παράχθηκαν μέσω των υποδειγμάτων ορθών πρακτικών (βλ. υποκεφάλαιο 2.4.1 για αυτές τις γενικές αρχές).

Επιπρόσθετες αρχές ορθών πρακτικών εντοπίστηκαν στη συζήτηση στρογγυλού τραπεζιού της κοινοπραξίας, ανάμεσα στους εταίρους του προγράμματος για την ανταλλαγή γνώσεων και πρακτικών, την 1η Ιουνίου 2021. Στη διάρκεια αυτής της συζήτησης, αντιπρόσωποι της IROKO και του ICI μοιράστηκαν την εμπειρία και την εξειδίκευσή τους στην πολιτισμική διαμεσολάβηση σε υπηρεσίες ενταξιακής υποστήριξης, δίνοντας ιδιαίτερη προσοχή στη σημασία της φυλετικής καταγωγής και της θρησκείας. Βλ. υποκεφάλαιο 2.4.2 για περισσότερες πληροφορίες.

Οι αρχές που απαριθμούμε παρακάτω μπορούν να εφαρμοστούν ήδη στο πλαίσιο των υπηρεσιών σας υποστήριξης. Αν αυτό δεν γίνει, το πρόγραμμα COALESCE σας παροτρύνει να εξετάσετε την εφαρμογή του σαν μέσο για την πολιτισμικά ευαίσθητη ενταξιακή υποστήριξη για γυναίκες ΘΕΠ.

2.4.1. Γενικές αρχές που συγκεντρώθηκαν από το πρόγραμμα ASSIST και από τα μέλη της κοινοπραξίας

- **Θυματοκεντρική προσέγγιση (ΘΚΠ) και προσέγγιση με βάση το τραύμα.** Σε αυτές περιλαμβάνεται μια αξιολόγηση ατομικών αναγκών που γίνεται

από ειδικευμένους ψυχολόγους και κοινωνικούς λειτουργούς, διασφαλίζοντας την παραπομπή στους κατάλληλους μηχανισμούς υποστήριξης την άμεση εμπλοκή των ωφελομένων από τα πρώτα στάδια της διαδικασίας. Η προσέγγιση αυτή έχει τυποποιηθεί στον οδηγό:

Θυματοκεντρική προσέγγιση για επαγγελματίες πρώτης γραμμής που δουλεύουν στο πεδίο της εμπορίας προσώπων,⁸ και έχει εκδοθεί υπό την αιγίδα του προγράμματος της ΕΕ **SAFE HOUSES – Support and Assistance before the Exploitation in Hosting countries of third country national victims of trafficking for Sexual purposes.**

- **Φεμινιστικές υπηρεσίες υποστήριξης** για να διασφαλίζεται η βασισμένη και ευαίσθητη ως προς το φύλο υποστήριξη. Σε αυτές περιλαμβάνεται, για παράδειγμα, η παροχή στέγασης μόνο με γυναίκες, αλλά και το να παρέχονται οι υπηρεσίες από γυναίκες επαγγελματίες. Όταν δεν είναι εφικτό οι υπηρεσίες να παρέχονται αποκλειστικά από γυναίκες επαγγελματίες, οι ωφελοόμενες πρέπει πάντα να έχουν την επιλογή να ζητήσουν γυναίκες επαγγελματίες (Yonkova, 2020).
- **Διατομεακή ενταξιακή προσέγγιση.** Τα ενταξιακά προγράμματα υποστήριξης πρέπει να εξετάζουν τις συγκεκριμένες ανάγκες κάθε ατόμου και όχι να υποθέτουν ότι όλες οι επιζώσες χρειάζονται τις ίδιες υπηρεσίες στο δρόμο τους προς την αποκατάσταση (Blöcher κ.ά. 2020: 21-42). Είναι

σημαντικό να αναγνωριστούν «αλληλένδετοι παράγοντες όπως ηλικία, αναπηρία, ασθένεια, κατάχρηση ουσιών, αστεγία, εθνότητα ή φυλετική καταγωγή, και σεξουαλικός προσανατολισμός» (Robin κ.ά. 2021: 9). Αυτό είναι βασικό για να αποφευχθεί ο κίνδυνος περαιτέρω θυματοποίησης που μπορεί να προκύψει «σαν αποτέλεσμα στάσεων καταλογισμού της ευθύνης στο θύμα και διακρίσεων κατά την παροχή υποστήριξης και δικαιοσύνης. Μπορεί δε να επιτευχθεί με την καταπολέμηση των στερεοτύπων και το σχεδιασμό προγραμμάτων βοήθειας βασισμένων στις πραγματικές ανάγκες των θυμάτων» (στο ίδιο).

- **Ενημερωμένη συναίνεση.** Είναι σημαντικό το ΘΕΠ να δίνει πάντα τη συναίνεσή του για την παροχή υπηρεσίας. Προκειμένου να εξασφαλιστεί η συναίνεση, κάθε στάδιο της διαδικασίας υποστήριξης πρέπει να εξηγείται καθαρά, σε γλώσσα κατανοητή από τα ΘΕΠ, προτού δώσουν τη συναίνεση για τη συμμετοχή τους (Yonkova κ.ά., 2020: 30).
- Διασφαλίστε ότι η **φωνή και οι εμπειρίες των ΘΕΠ και των επιζώσων** θα λαμβάνονται υπόψη σε όλο το σχεδιασμό και το έργο του προγράμματος. Για παράδειγμα, ΘΕΠ έδωσαν συνεντεύξεις σε όλα τα μέλη της κοινοπραξίας όταν συντάσσονταν οι εκθέσεις *Mind the Gap*, για να γίνουν κατανοητά τα νομικά συστήματα και οι υπηρεσίες υποστήριξης που ήταν διαθέσιμες στις χώρες που εκπροσωπούσαν από την κοινοπραξία. Για να διασφαλιστεί ότι τα ΘΕΠ θα ακούγονται, η κοινοπραξία έχει δημοσιεύσει αναρτήσεις ιστολογίων γραμμένες από ΘΕΠ (βλ. υποκεφάλαιο 1.3 παραπάνω)

8 <https://www.cyrefugeecouncil.org/guide-victim-centered-approach/>

για επιπλέον πληροφορίες σχετικά με αυτή την πλευρά του προγράμματος).

- **Προσοχή στη μητρότητα και τα παιδιά.** Η μητρότητα και η εγκυμοσύνη αποτελούν απόλυτα προσδιορισμένες ως προς το φύλο καταστάσεις, οι οποίες πρέπει να λαμβάνονται υπόψη στην παρεχόμενη βοήθεια εξαιτίας της μεγάλης σημασίας τους για τη διαδικασία της αποκατάστασης. Αν μια γυναίκα ΘΕΠ είναι έγκυος, έχει μαζί της παιδιά στη χώρα διαμονής ή τα παιδιά της παραμένουν στη χώρα προέλευσης, η μητρότητα μπορεί να επηρεάσει κάθε απόφαση που θα ληφθεί (Yonkova 2020: 8-9).
- **Τακτική κατάρτιση προσωπικού.** Όλο το προσωπικό που συμμετέχει στην παροχή υπηρεσιών για ΘΕΠ, όπως για παράδειγμα ειδικευμένοι γιατροί ή νομικοί, καθώς και μεσολαβητές ή εκπαιδευτές, πρέπει να περνούν τακτικά από κατάρτιση και να παρακολουθούν εργαστήρια για ζητήματα και προσεγγίσεις που αφορούν το φύλο και για τυχόν αλλαγές στη νομοθεσία ή για τις τάσεις στα πεδία της μετανάστευσης και της εμπορίας ανθρώπων.⁹ Η κατάρτιση είναι σημαντικό εργαλείο ώστε οι επαγγελματίες να διαθέτουν αυξημένη επίγνωση και κατανόηση για τις αντιδράσεις των ΘΕΠ και τις ανάγκες τους αν έχουν υποστεί ΕΒ, σύμφωνα με τον *Οδικό χάρτη της Βουδαπέστης* (Απόφαση του Συμβουλίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης, 2011). Αυτή η κατάρτιση μπορεί να παρέχεται εσωτερικά, από προσωπικό με

εξειδικευμένες γνώσεις, ή από εξωτερικούς οργανισμούς ώστε να δίνεται μια ευρύτερη οπτική. Σαν εργαλείο για τον περιορισμό του κόστους, υπάρχουν διαθέσιμα διαδικτυακά εργαλεία (για παράδειγμα, εργαλεία όπως τα εγχειρίδια για επαγγελματίες¹⁰ του προγράμματος **INTAP – διατομεακή προσέγγιση στη διαδικασία ένταξης στην Ευρώπη για άτομα που έχουν επιζήσει από εμπορία προσώπων (σεξουαλική εκμετάλλευση) από τη Νιγηρία και την Κίνα, ιδίως γυναίκες και μητέρες**¹¹ προϊόντα άλλων διεθνών προγραμμάτων) ή παρεμφερείς οργανώσεις μπορούν να ζητήσουν από κοινού τέτοια εξωτερική εκπαίδευση.

- **Ευαισθησία ως προς τη γλώσσα.** Σε ό,τι αφορά τα επίσημα έγγραφα και το σχεδιασμό και τις εκθέσεις για το πρόγραμμα, η κοινοπραξία χρησιμοποιεί τον όρο «θύμα εμπορίας προσώπων» (ΘΕΠ), ο οποίος αντανάκλα τη νομική πραγματικότητα ότι οι ωφελούμενες μας είναι θύματα ενός εγκλήματος. Αναγνωρίζουμε ωστόσο ότι πολλά ΘΕΠ δεν ταυτίζονται με τον όρο «θύμα» και προτιμούν να αναφέρονται ως επιζώσες ή ακόμα και με άλλη ορολογία. Είναι σημαντικό να σεβόμαστε αυτές τις προτιμήσεις στην επικοινωνία με τις ωφελούμενες στο πλαίσιο της παροχής υπηρεσιών. Ενθαρρύνουμε επίσης τη χρήση του όρου «επιζώσα» αντί του «θύμα», καθώς αναδεικνύει τη δύναμη που έδειξαν για να ξεπεράσουν αυτή τη δοκιμασία και εστιάζει στην ενδυνάμωση (Yonkova 2020: 18).

⁹ Στις αναφορές *Mind the Gap* (βλ. υποσημείωση 2 παραπάνω), η σημασία της κατάρτισης και της ειδικευσης/γνώσης για την ΕΠ επισημάνθηκε ως τομέας όπου οι κρατικές υπηρεσίες συχνά δεν είναι επικαιροποιημένες και πρέπει να αποτελέσει τομέα βελτίωσης σε όλα τα κράτη-μέλη της ΕΕ.

¹⁰ <https://intap-europe.eu/handbooks/>

¹¹ <https://intap-europe.eu/?lang=de>

- **Πρόσβαση σε πληροφορίες** σε μορφή που το ΘΕΠ να μπορεί να κατανοήσει, σε συνδυασμό με το δικαίωμα να κατανοεί και να γίνεται κατανοητό. Προτού να είμαστε σε θέση να προσφέρουμε υποστήριξη, είναι σημαντικό να ενημερώσουμε τα ΘΕΠ για τα δικαιώματα που έχουν ως τέτοια. Καθώς πολλές γυναίκες ΘΕΠ έχουν χαμηλό επίπεδο εκπαίδευσης και αλφαριθμητισμού, είναι ευθύνη των παρόχων της υπηρεσίας να διασφαλίσουν ότι οι πληροφορίες δίνονται με τον κατάλληλο τρόπο για να τις κατανοήσει το κάθε άτομο. Για παράδειγμα, στο πρόγραμμα **Co-creating a Counselling Method for refugee women GBV victims (CCM-GBV)**,¹² που περιλάμβανε τους εταίρους της κοινοπραξίας **SOLWODI, ENOMW** και **CyRC**, χρησιμοποιήθηκαν φυλλάδια με εικονογράμματα για να ενημερωθούν αναλφάβητες και λιγότερο εγγράμμες γυναίκες για τα δικαιώματά τους. Το ICI¹³ και η SOLWODI¹⁴ σχεδίασαν **πληροφοριακά φυλλάδια** στην πορεία του προγράμματος **ASSIST** με σκοπό την ενημέρωση γυναικών ΘΕΠ για τα δικαιώματά τους και την πρόσβαση σε υπηρεσίες υποστήριξης. Μια εναλλακτική μέθοδος επικοινωνίας χρησιμοποιείται επίσης από τη SOLWODI στο πρόγραμμα **Safe, Aware, Resilient, Able and Heard – protecting and supporting migrant women victims of gender-based violence (SARAH)**,¹⁵ στο οποίο δημιουργήθηκαν **podcast** για την ΕΒ σε πέντε γλώσσες

μεταναστών/προσφύγων, με φωνές γυναικών.¹⁶

- Η σημασία της **παρακολούθησης και αξιολόγησης (Π&Α)** – βλ. υποκεφάλαιο 2.4.2.
- Η σημασία της **πολιτισμικής διαμεσολάβησης** – βλ. υποκεφάλαιο 2.4.3.

2.4.2. Η σημασία της Π&Α

Προκειμένου να εκτιμήσετε αν η ενταξιακή υποστήριξη που παρέχετε είναι επωφελής για τα ΘΕΠ, είναι σημαντικό να παρακολουθείτε και να αξιολογείτε συστηματικά τις τακτικές σας. Η Παρακολούθηση και Αξιολόγηση (Π&Α) θα σας βοηθήσει να βελτιώσετε τις τακτικές σας, να εντοπίσετε ποια μέτρα είναι αποτελεσματικά για την ενδυνάμωση και να αναγνωρίσετε τι πρέπει να αλλάξει. Θα σας βοηθήσει επίσης να καταλάβετε πώς πρέπει να κατανέμετε τους πόρους σας ώστε να έχουν τον μέγιστο αντίκτυπο (ILO 2020: 84-85· Aninoşanu κ.ά. 2016: 56).

Πρέπει να υπάρχει ένα σχέδιο Π&Α από το ξεκίνημα της παροχής των υπηρεσιών σας, το οποίο θα εφαρμόζεται σε όλη τη διάρκεια μιας δραστηριότητας ή προγράμματος. Το σχέδιο πρέπει να περιλαμβάνει το στόχο που επιδιώκετε και τον τρόπο με τον οποίο θα μετρηθεί το αποτέλεσμα. Συνεπώς, το σχέδιο Π&Α θα πρέπει να περιλαμβάνει ποιοτική και ποσοτική συλλογή στοιχείων από ωφελούμενες και παρόχους υπηρεσιών. Τα εργαλεία του μπορούν να περιλαμβάνουν:

- Στατιστικά δεδομένα για τον αριθμό ωφελούμενων ανά χρόνο/το είδος υπηρεσίας/το είδος βοήθειας·

12 <https://www.solwodi.de/seite/492994/eu-project-rec-ccm-gbv.html>

13 ASS/ST brochure – web version EN.pdf (immigrantcouncil.ie)

14 <https://www.solwodi.de/seite/492996/eu-project-amif-assist.html>

15 <https://www.solwodi.de/seite/501646/eu-project-rec-sarah.html>

16 <https://soundcloud.com/sarahproject> or <https://open.spotify.com/show/1Z4asFz5p5uHjprjX4KEKc>

- Δείκτες για την πρόοδο των ωφελούμενων σε διάφορους τομείς και σε διάφορα στάδια παροχής βοήθειας·
- Αφηγηματικές αναφορές προόδου από υπεύθυνους υποθέσεων.

Μπορεί να φανεί χρήσιμο να διαμορφώσετε ένα σύνολο από δείκτες για τη μέτρηση του αντικτύπου του προγράμματός ή μιας δραστηριότητάς σας. Οι δείκτες που είναι κατάλληλοι για έναν τομέα του προγράμματος μπορεί να μην ταιριάζουν αλλού. Δεν υπάρχει κάποιο καθολικό σύνολο δεικτών που να είναι κατάλληλο για κάθε εγχείρημα, για κάθε τομέα και σε όλα τα συμφραζόμενα. Από τη σκοπιά της Π&Α, σε ένα πρόγραμμα πρέπει να μετριέται μόνο ό,τι θα μπορούσε εύλογα να αλλάξει (Golla κ.ά., 2011: 6).

Όταν σχεδιάζετε στρατηγικές Π&Α για να εκτιμήσετε την αποτελεσματικότητα της ένταξης γυναικών ΘΕΠ για σεξουαλική εκμετάλλευση, έχει καθοριστική σημασία να διασφαλίζεται η ευαισθησία ως προς το φύλο, πράγμα που σημαίνει ότι στις ευθύνες της ομάδας αξιολόγησης πρέπει να έχει ενσωματωθεί μια έμφυλη οπτική. Για το σκοπό αυτό, ο ΔΟΜ έχει αναπτύξει το **Guidance for Addressing Gender in Evaluations**.¹⁷ Αυτό το εργαλείο αξιολόγησης αντικτύπου μπορεί να σας βοηθήσει να αποτιμήσετε την ευαισθησία ως προς το φύλο και την έμφυλη οπτική στις υπηρεσίες ένταξης για ΘΕΠ.

Στο πλαίσιο του προγράμματος SARAH αναπτύχθηκε το **Toolkit for enhancing counselling for victims of gender-based violence – Empowering counsellors and beneficiaries to assess the needs and the impact of counselling with women in migration (short: Impact Tool)**¹⁸ για την αξιολόγηση της συμβουλευτικής

(Lietonen & Lilja 2021: 5–28). Αυτό το εργαλείο αξιολόγησης αντικτύπου σας βοηθάει να εκτιμήσετε πόσο επιτυχημένη είναι η συμβουλευτική που παρέχετε για ΘΕΠ.

2.4.3. Στρογγυλό τραπέζι αποτελεσμάτων διαμεσολάβησης: Η σημασία της πολιτισμικής διαμεσολάβησης

Την 1η Ιουνίου 2021 πραγματοποιήθηκε ένα στρογγυλό τραπέζι ανταλλαγής γνώσεων. Κατά την ανταλλαγή εμπειριών σε αυτή τη συζήτηση, τονίστηκε η σημασία της πολιτισμικής διαμεσολάβησης για τις υπηρεσίες υποστήριξης για ΘΕΠ. Ως πολιτισμική διαμεσολάβηση μπορεί να περιγραφεί η διαδικασία κατά την οποία ένας εκπαιδευμένος πολιτισμικός διαμεσολαβητής διευκολύνει την επικοινωνία και το διάλογο ανάμεσα σε δύο μέρη που διαφορετικά θα είχαν δυσκολίες στην επικοινωνία τους εξαιτίας του διαφορετικού πολιτισμικού τους υποβάθρου ή, αλλιώς, απλά συνεργάζεται με τα δύο μέρη ώστε να υπάρξει κατανόηση χωρίς συγκρούσεις. Συχνά, για μια τέτοια πολιτισμικά κατάλληλη επικοινωνία απαιτείται προσαρμογή μεθόδων και προσεγγίσεων, καθώς και αναγνώριση των κατάλληλων μέσων, όπως οι πολιτισμικοί διαμεσολαβητές, που δεν είναι απλώς διερμηνείς, για να διασφαλιστεί ότι τα άτομα δεν θα εκφράσουν απλώς τις ανάγκες τους αλλά κι ότι οι ανάγκες αυτές θα γίνουν κατανοητές (Ruiz κ.ά. 2019: 48).

Ο πολιτισμικός διαμεσολαβητής λειτουργεί σαν γέφυρα επικοινωνίας που αποκωδικοποιεί τα πολιτισμικά περιεχόμενα και συμφραζόμενα της γλώσσας/συμπεριφοράς/στάσης και επιτρέπει και στα δύο μέρη –τον πάροχο και το χρήστη της υπηρεσίας– να επικοινωνούν αποτελεσματικά και να κατανοούν το ένα το άλλο. Στην ασύμμετρη σχέση ανάμεσα στους παρόχους και τους χρήστες υπηρεσιών, ο ρόλος του πολιτισμικού διαμεσολαβητή

¹⁷ <https://www.iom.int/sites/g/files/tmzbd1486/files/about-iom/evaluation/iom-gender-and-evaluation-guidance-2018.pdf>

¹⁸ <https://heuni.fi/-/sarah-impact-toolkit>

είναι ουσιαστικά να διασφαλίζει ότι το αδύναμο μέρος –ο χρήστης– εξυπηρετείται ικανοποιητικά κατά τη διάρκεια της παροχής υπηρεσίας. Για να γίνει ικανοποιητικά αυτή η αποκωδικοποίηση, ένας εκπαιδευμένος πολιτισμικός διαμεσολαβητής πρέπει να διατηρεί υψηλό επίπεδο αποτελεσματικότητας και να τηρεί έναν αυστηρό κώδικα συμπεριφοράς για να διασφαλίζει την ομαλή επικοινωνία μεταξύ των μερών και την αποφυγή των συγκρούσεων. Επαγγελματική στάση, ουδετερότητα, πολιτισμική ευαισθησία, αντίληψη και ακρίβεια, τήρηση αυστηρής εμπιστευτικότητας, σεβασμός και τήρηση προσωπικών και επαγγελματικών ορίων είναι κάποια από τα ουσιαστικά στοιχεία που είναι απαραίτητα για έναν ικανό πολιτισμικό διαμεσολαβητή. Είναι λοιπόν αδύνατο να τονιστεί αρκετά η σημασία και η λεπτή ισορροπία που απαιτεί ο ρόλος.

Η πολιτισμική διαμεσολάβηση επιτρέπει να ακουστεί η φωνή των γυναικών (Rokovica & Iapovitz 2021: 7) και για να γίνει αυτό πρέπει να επιτελείται με επαγγελματισμό. Στην αλληλεπίδραση με γυναίκες ΘΕΠ που είναι μετανάστριες είναι σημαντικό να αναγνωρίζεται ότι το πολιτισμικό τους υπόβαθρο, όπως συμβαίνει με όλους, δεν επηρεάζει μόνο τον τρόπο σκέψης και τις απόψεις τους, αλλά και τη στάση και τη συμπεριφορά τους. Σε ορισμένα συμφραζόμενα, ιδίως για παράδειγμα σε ιατρικά, μια γυναίκα χρήστρια της υπηρεσίας μπορεί να αρνηθεί τη βοήθεια από έναν άντρα πάροχο. Σε μια τέτοια κατάσταση, πρέπει να δοθεί προτεραιότητα στις ανάγκες της γυναίκας και γι' αυτό δεν είναι καθήκον του πολιτισμικού διαμεσολαβητή να την πείσει να αποδεχτεί κάτι που για την ίδια θα συνιστούσε μια νέα πηγή τραύματος. Το καθήκον του πολιτισμικού διαμεσολαβητή σε μια τέτοια περίπτωση θα ήταν να εξηγήσει στον πάροχο της υπηρεσίας το πολιτισμικό πλαίσιο και τα κίνητρα πίσω από την άρνησή της, ώστε να διασφαλίσει ότι τα αιτήματα και οι ανάγκες της δεν θα αγνοηθούν. Σε μια

τέτοια κατάσταση, η υιοθέτηση μιας πολιτισμικά ευαίσθητης και αρμόζουσας επικοινωνίας που λαμβάνει υπόψη αυτές τις παραμέτρους είναι ζωτικής σημασίας. Είναι σημαντικό να σημειώσουμε ότι οι πολιτισμικοί διαμεσολαβητές μπορεί κάποιες φορές να λειτουργούν σαν διερμηνείς, όταν το μεγαλύτερο εμπόδιο είναι η γλώσσα, αλλά οι διερμηνείς δεν μπορούν να κάνουν το ίδιο, αφού δεν είναι πολιτισμικοί διαμεσολαβητές. Από τα παραπάνω γίνεται φανερό ότι οι πολιτισμικοί διαμεσολαβητές κατέχουν μια καίρια θέση για την επαρκή παροχή υπηρεσιών. Επομένως, είναι εξίσου σημαντικό να είναι εκπαιδευμένοι ώστε να μην κάνουν κατάχρηση εξουσίας της θέσης τους ως γέφυρας επικοινωνίας ανάμεσα στον πάροχο και το χρήστη της υπηρεσίας.

Στη διάρκεια των συζητήσεων του στρογγυλού τραπέζιού, ιδιαίτερη προσοχή δόθηκε επίσης στην τομή φυλετικής καταγωγής και θρησκείας/πνευματικότητας. Αυτό συζητήθηκε στο πλαίσιο του τρόπου με τον οποίο μπορούν οι πολιτισμικοί διαμεσολαβητές να παρέμβουν σε αυτή την αλληλεπίδραση, ιδίως όταν έχουμε να κάνουμε με ΘΕΠ από πολιτισμικά πλαίσια όπως αυτό της Νιγηρίας, για παράδειγμα, καθώς τα στοιχεία αυτά είναι συχνά θεμελιώδη για μια ολιστική ενταξιακή διαδικασία για αυτές τις γυναίκες. Επίσης τονίστηκαν:

- Η έλλειψη αναγνώρισης και κατανόησης για θρησκείες που δεν είναι ευρωκεντρικές, όπως οι θρησκείες Σάνγκο, Μαμιγούδα και Ορίσα στη Νιγηρία, που αποτελούν διακριτά συστήματα πίστες μέσα στην Αφρικανική Παραδοσιακή Θρησκεία,¹⁹ που δεν

¹⁹ Παραδοσιακή Αφρικανική Θρησκεία (ΠΑΘ) είναι ο συλλογικός όρος που χρησιμοποιείται για να περιγράψει τις θρησκευτικές παραδόσεις των Αφρικανών πριν από την έλευση του χριστιανισμού και του Ισλάμ (Omotoye, 2011). Οι περισσότερες αυτόχθονες θρησκείες στην αφρικανική ήπειρο παρουσιάζουν ομοιότητες στα συστήματα πεποιθήσεων καθώς και στις θρησκευτικές

έχουν διερευνηθεί αρκετά στη Δύση. Επισημάνθηκε ότι το να είναι κανείς ενήμερος για αυτές τις μη ευρωκεντρικές θρησκείες διασφαλίζει ότι το πλαίσιο στο οποίο λειτουργούν ΘΕΠ από ορισμένες κουλτούρες θα γίνεται καλύτερα κατανοητό από τους παρόχους των υπηρεσιών.

- Η ατελής κατανόηση και η λανθασμένη αναπαράσταση αυτών των μη ευρωκεντρικών θρησκειών, και η συχνή άρνηση των Ευρωπαίων παρόχων υπηρεσιών να αναγνωρίσουν τον ψυχολογικό αντίκτυπο που έχουν για τις γυναίκες που τις πιστεύουν.
- Η σημασία της θρησκείας/πνευματικότητας για αυτές τις γυναίκες, ώστε να διασφαλίζεται ότι οι θρησκευτικές πεποιθήσεις τους δεν θα απορρίπτονται και ότι θα γίνονται κατανοητοί οι κώδικες πίσω από αυτές τις πεποιθήσεις. Η άρνηση των θρησκευτικών πεποιθήσεων των γυναικών ισοδυναμεί με άρνηση του τραύματος που έχει προκληθεί από τη χρήση των πεποιθήσεων αυτών για να τις εκμεταλλευτούν.
- Η αναγνώριση ότι τα ΘΕΠ από ορισμένες χώρες φέρουν μερικές φορές εξαιρετικά σύνθετες καταστάσεις, οι οποίες

πρακτικές. Αυτές οι ομοιότητες πεποιθήσεων και πρακτικών αναφέρονται ως Παραδοσιακή Αφρικανική Θρησκεία (ΠΑΘ). Καθώς η αφρικανική κουλτούρα και θρησκεία συχνά είναι συνυφασμένες, πολλοί υποστηρίζουν ότι η ΠΑΘ είναι κάτι πιο κοντά στην κοσμοαντίληψη παρά σε κάποια συγκεκριμένη θρησκεία. Παρότι οι Αφρικανοί πιστεύουν σε έναν αγαθό θεό που είναι ο δημιουργός της ανθρωπότητας και του σύμπαντος, οι περισσότερες παραδόσεις δίνουν ωστόσο αρκετή σημασία στο ρόλο διάφορων μεσολαβητών, όπως θεότητες, πρόγονοι, καθώς και σε τελετουργίες, φάρμακα και άλλα πνευματικά όντα. Τα όντα αυτά θεωρούνται εκφράσεις της χάρις του ανώτατου Θεού και αντλούν την ύπαρξη και τη δύναμη τους από το Θεό, ιδίως με σκοπό την επιβολή της δικαιοσύνης και της ηθικής (Blöcher κ.ά., 2020: 5).

χρειάζονται χρόνο, υπομονή και ειδικές γνώσεις για να αποκωδικοποιηθούν. Είναι πολύ δύσκολο να διαχειριστούν οι πάροχοι υπηρεσιών τόσο περίπλοκες καταστάσεις χωρίς έναν ικανό πολιτισμικό μεσολαβητή που θα βοηθήσει να αποκωδικοποιηθούν τα πολιτισμικά περιεχόμενα και συμφραζόμενα της κατάστασης.

- Οι δυτικοί κώδικες της συμβουλευτικής συχνά δεν είναι σε θέση να ικανοποιήσουν τα περίπλοκα ζητήματα αυτών των γυναικών, καθώς οι κώδικες αυτοί δεν κατανοούν τον τρόπο με τον οποίο αυτές οι γυναίκες αντιμετωπίζουν το στρες και το τραύμα. Σε αυτούς περιλαμβάνεται η σημασία της μουσικής και του χορού για την αντιμετώπιση του στρες και του τραύματος. Μάλιστα, η δυτική συμβουλευτική μπορεί να έχει ακριβώς την αντίθετη αντίδραση σε αυτή τη χρήση. Αυτό συμβαίνει επειδή οι κώδικες της δυτικής συμβουλευτικής συχνά βλέπουν τον τρόπο με τον οποίο χρησιμοποιούν οι γυναίκες αυτές τη μουσική και το χορό για να αντιμετωπίσουν το στρες και το τραύμα σαν ένδειξη βαριάς ψυχικής διαταραχής, αντί για απάντηση σε αυτή. Αυτό μπορεί να οδηγήσει σε ακραίες προσεγγίσεις που προσπαθούν να «θεραπεύσουν» αυτές τις γυναίκες από τα εργαλεία που, στα δικά τους πολιτισμικά συμφραζόμενα, χρησιμοποιούνται για την αντιμετώπιση προβλημάτων ψυχικής υγείας.

Από την ίδρυσή της, η **IROKO** παρέχει εθνο-κλινικές και διαπολιτισμικές υπηρεσίες ψυχολογικής υποστήριξης, αναγνωρίζοντας τις πολιτισμικές διαφορές που έχουν τεράστιο αντίκτυπο για την προσέγγιση των γυναικών απέναντι στις υπηρεσίες υποστήριξης

και, συνεπώς, για την αποτελεσματικότητά τους. Για παράδειγμα, οι παραδοσιακές και συχνά ισχυρές θρησκευτικές πεποιθήσεις των γυναικών γίνονται πάντα δεκτές σεβαστές και υποστηρίζονται. Η IROKO απασχολεί εσωτερικό ψυχολόγο που συνεργάζεται και με το Frantz Fanon Centre, έναν τοπικό συνεργάτη που ειδικεύεται στην ψυχολογική υποστήριξη για μετανάστριες. Η IROKO συνεχίζει να παρέχει την πολιτισμική διαμεσολάβηση ως δεδομένη υπηρεσία, παράλληλα με τις υπόλοιπες υπηρεσίες της, στις γυναίκες που βοηθάει. Αυτό γίνεται για να διασφαλίζεται η αποτελεσματική πρόσβαση και η πολιτισμικά ευαίσθητη προσέγγιση που επιτρέπει να οικοδομηθεί μια σχέση εμπιστοσύνης με τις γυναίκες που προσφεύγουν στις υπηρεσίες της.

Πρέπει συνεπώς να εξετάσετε τη συμπερίληψη εκπαιδευμένων πολιτισμικών διαμεσολαβητών στα προγράμματά σας για γυναίκες ΘΕΠ. Γενικά, είναι σημαντικό να διαθέτει η οργάνωσή σας έναν εκπαιδευμένο πολιτισμικό διαμεσολαβητή. Κατ' ελάχιστον, πρέπει να διασφαλίζετε ότι οι υπάλληλοι/συνεργάτες σας θα μαθαίνουν τις κατάλληλες δεξιότητες, όπως αναγνωρίζονται στο **πρόγραμμα INTAP**, στο οποίο ήταν εταίρος η **SOLWODI**. Στο πρόγραμμα αυτό τονίζονται οι εξής δεξιότητες ως απαραίτητες για τη δουλειά με γυναίκες ΘΕΠ:

- **(Δια)πολιτισμική ικανότητα/επίγνωση/ευαισθησία**
- **(Δια)θρησκευτική ικανότητα**
- **Επικοινωνιακές δεξιότητες**
- **Κοινωνικές και συναισθηματικές ικανότητες.**

Μπορείτε να διαβάσετε τι συνεπάγονται αυτές οι ικανότητες στο **Handbook for Practitioners – The Integration of Female Nigerian Survivors of Human Trafficking for the Purpose of Sexual Exploitation**. Σύμφωνα με αυτό, στις ορθές πρακτικές περιλαμβάνονται η

διαθρησκευτική συνεργασία και ο διάλογος, πολιτισμικά μαθήματα, κ.λπ. (Blöcher κ.ά. 2020: 18-20· 36-41). Τα ευρήματα αυτά μπορούν να αποτελέσουν μια καλή αφετηρία για την απόκτηση (δια)θρησκευτικής ικανότητας στην καθημερινή σας εργασία με ΘΕΠ.

2.5. Το Μοντέλο

Ψυχοκοινωνικής και Νομικής υποστήριξης

Όπως περιγράφεται στο υποκεφάλαιο 2.1, το ΜΨΝ έχει δύο στοιχεία: ψυχοκοινωνικές αρχές και ορθές πρακτικές. Το ΜΨΝ συνενώνει αυτούς τους διακριτούς τομείς κάτω από ένα ενιαίο μοντέλο· οι συγκεκριμένες αρχές και οι ορθές πρακτικές που σχετίζονται με αυτούς τους τομείς παροχής υπηρεσιών παρουσιάζονται παρακάτω. Η πλευρά της ψυχοκοινωνικής υποστήριξης αυτού του μοντέλου σχετίζεται με τον τρόπο με τον οποίο παρέχονται υπηρεσίες όπως η ατομική και η ομαδική συμβουλευτική. Η πλευρά της νομικής υποστήριξης περιγράφει τον τρόπο με τον οποίο παρέχονται οι νομικές υπηρεσίες σε ΘΕΠ. Καθένα από αυτά τα στοιχεία αναπτύσσονται πιο αναλυτικά στα υποκεφάλαια 2.5.1. και 2.5.2.

2.5.1. Το Μοντέλο Νομικής Υποστήριξης

Το Μοντέλο Νομικής Υποστήριξης είναι μια σύνοψη των ορθών πρακτικών στην παροχή νομικών υπηρεσιών για ΘΕΠ. Οι δικηγόροι έχουν επαγγελματικά καθήκοντα και υποχρεώσεις απέναντι σε όλους τους πελάτες τους. Όταν παρέχουν συμβουλές ή εκπροσωπούν ΘΕΠ πρέπει να γνωρίζουν ότι οι πελάτισσές τους έχουν δυνητικά επιπρόσθετες ανάγκες και να υιοθετούν θυματοκεντρική προσέγγιση. Οι αρχές και οι πρακτικές που παρουσιάζει αυτό το μοντέλο θέλουν να διασφαλίσουν ότι η προσέγγιση αυτή θα υιοθετηθεί.

Το μοντέλο αυτό είναι ολιστικό και δεν εφαρμόζεται μόνο στην αντιμετώπιση ζητημάτων που σχετίζονται με την εμπειρία της διακίνησης των ΘΕΠ. Μια επιζώσα εμπορίας ανθρώπων μπορεί να χρειάζεται επιπλέον υποστήριξη και προσοχή λόγω της τρωτότητας από την εκμετάλλευση που έχει υποστεί.

Παρακάτω περιγράφονται συγκεκριμένες ορθές πρακτικές για αναγνωριστεί κάποια ως ΘΕΠ και να αποκτήσει πρόσβαση σε αποζημίωση. Τα ζητήματα αυτά αναγνωρίζονται συχνά ως καθοριστικά προκειμένου ένα ΘΕΠ να αποκτήσει πρόσβαση σε κατάλληλη υποστήριξη. Αν αυτά τα συστήματα και οι πρακτικές δεν υπάρχουν στη χώρα σας, η νομική υποστήριξη μπορεί να διευκολύνει την πρόσβαση στις ελάχιστες προδιαγραφές που εγγυώνται οι Οδηγίες.

Για την παροχή νομικής υποστήριξης πρέπει να λαμβάνεται υπόψη αυτό το μοντέλο. Τα εμπόδια για την επίτευξη των προδιαγραφών που έχουν οριστεί πρέπει να καταγράφονται με σκοπό να αντιμετωπιστούν τα κενά στην παροχή ορθής νομικής υποστήριξης σε ΘΕΠ. Οι αρχές που περιγράφονται παρακάτω έχουν βασιστεί στην εμπειρία του **ICI** στην παροχή νομικών υπηρεσιών σε ΘΕΠ και στη συνεργασία με πολλούς άλλους ειδικευμένους οργανισμούς σε πολλά διεθνικά προγράμματα.²⁰

Σημειώνεται ότι ο όρος «πελάτισσα» στην ενότητα αυτή αναφέρεται σε γυναίκα ΘΕΠ στην οποία παρέχετε νομικές υπηρεσίες.

Βασικές αρχές για τη νομική υποστήριξη σε θύματα/επιζώσες εμπορίας ανθρώπων

Οι βασικές αρχές που πρέπει να καθοδηγούν την παροχή νομικής υποστήριξης για ΘΕΠ είναι:

- Έγκαιρη πρόσβαση και σταθερή διαθεσιμότητα δωρεάν εξειδικευμένης νομικής συνδρομής·
- Θυματοκεντρική προσέγγιση·
- Προσέγγιση βασισμένη στο φύλο.

Η διαθεσιμότητα εμπιστευτικών, δωρεάν νομικών υπηρεσιών, κατά τη διάρκεια και μετά την αναφορά εμπορίας ανθρώπων από ένα θύμα είναι απαραίτητη ως ορθή πρακτική και δεν πρέπει να εξαρτάται από την αναφορά στις αρχές. Επιτρέπει την επανάκτηση της προσωπικής ικανότητας δράσης του ατόμου και διασφαλίζει ότι όλες οι αποφάσεις του θα γίνονται στη βάση της ενημερωμένης συναίνεσης.

Όπως σημειώσαμε πιο πάνω, στο υποκεφάλαιο 2.4, η διασφάλιση της εφαρμογής μιας **βασισμένης στο φύλο, ευαίσθητης ως προς το τραύμα προσέγγισης** διευκολύνει την αποκάλυψη σχετικών πληροφοριών ώστε οι νομικές συμβουλές και η αντιπροσώπευση να είναι ακριβείς και να εξυπηρετούν με τον καλύτερο τρόπο τα συμφέροντα της πελάτισσας. Ένα ΘΕΠ πρέπει τουλάχιστον να είναι σε θέση να ζητήσει γυναίκα νομική σύμβουλο και να αιτηθεί την παρουσία εργαζόμενης στην υποστήριξη στις συναντήσεις. Στην αρχή κάθε συνάντησης, ο νομικός σύμβουλος πρέπει να εξηγεί ότι το ΘΕΠ ως πελάτισσα μπορεί να ζητάει να γίνονται συχνά διαλείμματα ή, αν προτιμάει, η συνεδρία να ολοκληρωθεί σε πολλές ξεχωριστές συναντήσεις. Αυτό έχει στόχο να κάνει τη διαδικασία όσο πιο φιλική προς την πελάτισσα γίνεται και να ελαχιστοποιήσει την εκ νέου πρόκληση τραύματος. Επιπλέον, ενθαρρύνει την αυτενέργεια τοποθετώντας την πελάτισσα στο κέντρο της διαδικασίας και επιτρέποντάς της να ελέγχει τη ροή μιας συνάντησης, στο βαθμό που είναι εφικτό.²¹

20 Βλ. Trafficking of Women and Girls | Immigrant Council of Ireland για πληροφορίες σχετικά με τα πολλά διεθνικά προγράμματα που αφορούν την εμπορία γυναικών και κοριτσιών στα οποία έχει ηγηθεί ή συμμετάσχει το ICI.

21 Για καθοδήγηση σχετικά με ασφαλείς και δεοντολογικές τεχνικές συνέντευξης, παραπέμπουμε στο Toolkit Chapter 6.12 of the

Μεγάλη σημασία αποδεικνύεται ότι έχει το να αναγνωρίζεται η **σημασία της οικογένειας και της μητρότητας** για τις γυναίκες θύματα εμπορίας προσώπων, καθώς τα ζητήματα που αφορούν τη φροντίδα των παιδιών και τη δυνατότητα **επανένωσης της οικογένειας** μπορούν να υπαγορεύσουν την πορεία που θα θελήσει να ακολουθήσει μια πελάτισσα. Αυτό ισχύει ιδιαίτερα στις περιπτώσεις που τα παιδιά εξακολουθούν να διαμένουν στη χώρα προέλευσης κι ακόμα περισσότερο όταν οι διακινητές έχουν διατυπώσει απειλές για την οικογένεια της γυναίκας. Είναι σημαντικό να δίνονται από την αρχή στην πελάτισσα σωστές συμβουλές σχετικά με τις δυνατότητες επανένωσης της οικογένειας και τα συναφή ζητήματα, ώστε να διασφαλίζεται ότι θα μπορέσει να πάρει τις καλύτερες δυνατές αποφάσεις για το συμφέρον της ίδιας και της οικογένειάς της (Yonkova κ.ά: 2020, σ. 26).

Όταν τα παιδιά της πελάτισσας μένουν μαζί της, είναι σημαντικό να θυμάστε ότι κάθε ζήτημα που επηρεάζει τα παιδιά επηρεάζει και την πελάτισσα. Μολονότι το να διασφαλίζεται ότι τα παιδιά έχουν πρόσβαση σε κατάλληλη φροντίδα και εκπαίδευση εμπίπτει στον ευρύτερο ψυχοκοινωνικό τομέα (βλ. υποκεφάλαιο 2.5.2.), μπορεί να απαιτείται νομική συμβουλή αν τα παιδιά δεν λαμβάνουν αυτή τη φροντίδα. Όταν έρχεστε σε επαφή με πελάτισσες που έχουν παιδιά, είναι σημαντικό να επιτρέπετε στις μητέρες να έχουν τα παιδιά τους μαζί

United Nations Office on Drugs and Crime online Toolkit to Combat Trafficking in Persons https://www.unodc.org/documents/human-trafficking/Toolkit-files/08-58296_tool_6-12.pdf). Βλ. τις αρχές του ASS/ST (στην υποσημείωση 5 παραπάνω) για τη σημασία των ολιστικών νομικών συμβουλών και βλ. επίσης το *RE-JUST Action Plan*, στο οποίο εταίρος ήταν η SOLWODI, που αναπτύχθηκε για να δώσει ιδέες και παραδείγματα για την ανάπτυξη θυματοκεντρικών και ευαίσθητων ως προς το τραύμα συστημάτων ποινικής δικαιοσύνης. <http://re-just.prorefugi.eu/action-plan-for-developing-victim-centred-and-trauma-informed-criminal-justice-systems/>

τους στις συναντήσεις (λαμβάνοντας υπόψη την ηλικία των παιδιών κι αν είναι κατάλληλο να ακούσουν ευαίσθητες ή δυσάρεστες πληροφορίες) ή να διασφαλίζετε ότι θα παρέχεται φύλαξη για τα παιδιά ώστε να διευκολυνθεί η παρουσία της πελάτισσας στη συνάντηση.

Η ξεκάθαρη και ειλικρινής επικοινωνία ανάμεσα στο δικηγόρο και την πελάτισσά του είναι απαραίτητη για να υπάρχει μια σωστή επαγγελματική σχέση. Πρέπει να διατίθεται διερμηνεία και μετάφραση όταν αυτό είναι απαραίτητο για να διασφαλιστεί η σαφήνεια στην επικοινωνία και πρέπει να θεωρούνται αναγκαίο έξοδο για την παροχή νομικής συνδρομής (βλ. γενικές αρχές στο υποκεφάλαιο 2.4.2).²² Ένα επιπλέον μέσο για να εξασφαλιστούν καλύτερες και πιο σαφείς οδηγίες από την πελάτισσα είναι η πολιτισμική διαμεσολάβηση, όπως εξηγείται στο υποκεφάλαιο 2.4.2.

Οι δικηγόροι πρέπει να γνωρίζουν τους **κινδύνους** που ελλοχεύουν όπου υπάρχουν πολύ μικρές κοινότητες εθνοτήτων, τόσο σε ό,τι αφορά την εμπιστευτικότητα, την ιδιωτικότητα, όσο και την προσωπικής ασφάλεια. Πελάτισσες και διερμηνείς πρέπει να προσέρχονται σε χωριστές αίθουσες αναμονής πριν από την ώρα της συνάντησης και οι πελάτισσες πρέπει να γνωρίζουν ότι αν δεν είναι ικανοποιημένες με τη διερμηνεία που τους παρέχεται μπορούν να διακόψουν τη συνάντηση και να ζητήσουν άλλο διερμηνέα.

Οι διερμηνείς ή οι εταιρείες για τις οποίες δουλεύουν πρέπει να έχουν υπογράψει συμφωνητικά εμπιστευτικότητας και να έχουν εμπειρία στη διερμηνεία νομικών ζητημάτων και κατανόηση για το δυνητικά δυσάρεστο περιεχόμενο που μπορεί να συζητηθεί στη διάρκεια των συναντήσεων. Αντίστοιχα, οι νομικοί σύμβουλοι πρέπει να γνωρίζουν τους

22 Βλ. Κεφάλαιο 3 του *RE-JUST Action Plan* (στην υποσημείωση 21 παραπάνω).

κινδύνους του έμμεσου ή δευτερεύοντος τραύματος και τα συστήματα που υπάρχουν για την παροχή υποστήριξης σε νομικούς συμβούλους για τέτοια ζητήματα, αν αυτό είναι απαραίτητο (Blackwell: 2020).

Αν και μια υπηρεσία μπορεί να αναγνωρίζεται ως εξειδικευμένη σε ορισμένους τομείς που αφορούν συνδρομή ΘΕΠ, είναι αναγνωρισμένο ότι όπου απαιτούνται ειδικευμένες δεξιότητες ή γνώσεις έξω από το πεδίο του δικηγόρου, αυτές πρέπει να διατίθενται. Σε αυτές τις περιπτώσεις, ο δικηγόρος, ενεργώντας πάντα στη βάση ενημερωμένης συναίνεσης της πελάτισσας, πρέπει να ζητήσει εξειδικευμένη ειδική συνδρομή για την πελάτισσά του ή να παραπέμψει τα σχετικά ζητήματα σε άλλη νομική υπηρεσία.²³

Όπως σημειώθηκε παραπάνω, έχουν εντοπιστεί κοινοί φραγμοί για την επίτευξη των ορθών πρακτικών στην παροχή υπηρεσιών σε ΘΕΠ. Το ζήτημα της αναγνώρισης ή της αδυναμίας σωστής αναγνώρισης των ΘΕΠ, που αναπτύχθηκε στην ενότητα για τους γενικούς φραγμούς, αποτελεί σαφώς εμπόδιο για την πρόσβαση στα νομικά δικαιώματα. Στη συνέχεια παρουσιάζονται κάποια από τα εργαλεία που μπορούν να βοηθήσουν στην αναγνώριση ΘΕΠ, που έχουν αναπτυχθεί από τα μέλη της κοινοπραξίας.

Συγκεκριμένες ορθές νομικές πρακτικές

Έγκαιρη νομική παρέμβαση

Σύμφωνα με τις ορθές πρακτικές, ένα φερόμενο ΘΕΠ πρέπει να λαμβάνει έγκαιρα νομική συνδρομή ώστε να μπορεί να πάρει ενημερωμένες αποφάσεις με βάση εξειδικευμένες

νομικές συμβουλές. Η συνδρομή αυτή πρέπει να παρέχεται πριν ακόμα το φερόμενο ΘΕΠ κάνει οποιαδήποτε αναφορά στις επίσημες αρχές. Μια πρώτη συνάντηση με νομικό σύμβουλο παρέχει πληροφορίες και συμβουλές για τις νομικές επιλογές σχετικά με τα δικαιώματα, τις διαθέσιμες ενέργειες για να εξασφαλιστεί το επιθυμητό αποτέλεσμα μέσω θεσμικής, διοικητικής ή προαιρετικής και τους πιθανούς συνακόλουθους κινδύνους.

Το πρόγραμμα ***Upholding Rights! Early Legal Intervention for Victims of Trafficking***,²⁴ στο οποίο συμμετείχαν το **ICI** και το **KSPSC**, θέσπισε ορθές πρακτικές για τη διασφάλιση της προστασίας των θυμάτων εμπορίας προσώπων μέσω της έγκαιρης νομικής παρέμβασης (ΕΝΠ). Στις βασικές αρχές που αναγνωρίστηκαν από αυτό το πρόγραμμα περιλαμβάνονται η σημασία των καλών σχέσεων ανάμεσα στις συμμετέχουσες οργανώσεις και τους νομικούς συμβούλους, με έμφαση στην ανάγκη να υπάρχουν ισχυροί δεσμοί ανάμεσα στις οργανώσεις που παρέχουν νομική και ψυχοκοινωνική υποστήριξη. Το πρόγραμμα επισημαίνει επίσης τη σημασία που μπορεί να έχει η ΕΝΠ για την εξασφάλιση στοιχείων από μια πελάτισσα, τόσο για την υποστήριξη της αίτησής της όσο και για να βοηθηθεί η ποινική έρευνα.

Το ***Upholding Rights! Early Legal Intervention for Victims of Trafficking – Best Practice Principles*** παρέχει λεπτομερή επεξεργασία της προσέγγισης σε περιπτώσεις και μπορεί να χρησιμεύσει σαν ένας σαφής οδηγός για δικηγόρους που δουλεύουν με ΘΕΠ.

Αναγνώριση

Η έγκαιρη αναγνώριση των ΘΕΠ είναι αποφασιστικής σημασίας για την παροχή κατάλληλης βοήθειας, υποστήριξης και

23 Βλ. Κεφάλαιο 2 του *RE-JUST* Action Plan για τη διακλαδική συνεργασία και παραπομπή σε υπηρεσίες.

24 Βλ. πληροφορίες για το πρόγραμμα εδώ: <https://www.immigrantcouncil.ie/campaign/ending-human-trafficking/early-legal-intervention>

προστασίας και για να μπορέσει η αστυνομία και οι διωκτικές αρχές να ερευνήσουν καλύτερα και να τιμωρήσουν τους διακινητές. Η Οδηγία για την καταπολέμηση της εμπορίας ανθρώπων υποχρεώνει τα κράτη-μέλη της ΕΕ να διασφαλίζουν ότι σε κάθε άτομο παρέχεται βοήθεια και υποστήριξη μόλις οι αρμόδιες αρχές μπορούν εύλογα να θεωρήσουν ότι μπορεί να έχει υπάρξει θύμα εμπορίας προσώπων.²⁵ Τα μέλη της κοινοπραξίας επισήμαναν ως ορθή πρακτική **στις εθνικές αρχές τα συστήματα αναγνώρισης που δεν βασίζονται σε επίσημες ποινικές καταγγελίες από το ΘΕΠ**, και ιδίως εκείνα που ενσωματώνουν τη χρήση οργανώσεων της κοινωνίας των πολιτών. Τέτοια συστήματα λειτουργούν στη Λετονία²⁶ για ΘΕΠ από την ΕΕ ή τη συγκεκριμένη χώρα. Τα συστήματα αυτά ακολουθούν θυματοκεντρική προσέγγιση: τα θύματα που δεν θέλουν να συνεργαστούν με την αστυνομία και να περάσουν από τη διαδικασία της επίσημης καταγγελίας μπορούν να αναγνωριστούν μέσω μια ΜΚΟ και να λάβουν κοινωνικές υπηρεσίες χωρίς να αναμειχθούν σε ποινικές διαδικασίες. Αν αργότερα αλλάξουν γνώμη, μπορούν να κάνουν την καταγγελία στην αστυνομία οποτεδήποτε θελήσουν. Οι εθνικοί κανονισμοί που διέπουν αυτή τη διαδικασία στη Λετονία υπάρχουν

25 Άρθρο 11 της Οδηγίας 2011/36/ΕΕ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 5ης Απριλίου 2011, για την πρόληψη και την καταπολέμηση της εμπορίας ανθρώπων και για την προστασία των θυμάτων της, καθώς και για την αντικατάσταση της απόφασης-πλαίσιο 2002/629/ΔΕΥ του Συμβουλίου, Ο J L 101, 15. 4.2011, σ. 1

26 («Κανονισμοί σχετικά με τις διαδικασίες μέσω των οποίων λαμβάνουν υπηρεσίες κοινωνικής επανένταξης τα θύματα εμπορίας προσώπων, και τα κριτήρια για την αναγνώριση κάποιου ως θύματος εμπορίας προσώπων» <https://likumi.lv/ta/en/en/id/308253>) όπου περιγράφονται οι διαδικασίες μέσω των οποίων ένα άτομο που έχει αναγνωριστεί ως θύμα εμπορίας προσώπων θα λαμβάνει υπηρεσίες κοινωνικής επανένταξης, η χρηματοδότηση από τον κρατικό προϋπολογισμό, και τα κριτήρια για την αναγνώριση ενός ατόμου ως θύματος εμπορίας ανθρώπων.

αναλυτικά στο διαδίκτυο.²⁷ Η ύπαρξη πολλών δρόμων για την αναγνώριση εξασφαλίζει ότι το θύμα δεν υποχρεούται να συνεργαστεί σε μια έρευνα προκειμένου να έχει πρόσβαση σε υπηρεσίες υποστήριξης.

Οι εκθέσεις *Mind the Gap* δείχνουν ότι οι γυναίκες ΥΤΧ ΘΕΠ είναι συχνά αιτούσες άσυλο. Τα ΘΕΠ μπορούν να κάνουν αίτηση για διεθνή προστασία πριν ακόμα αποκτήσουν πρόσβαση σε υπηρεσίες υποστήριξης ή νομική συνδρομή σχετικά με την εμπειρία τους από την ΕΠ. Το πρόγραμμα **TRACKS - Identification of Trafficked Asylum Seekers Special Needs**²⁸ σχεδιάστηκε σαν **εργαλειοθήκη**²⁹ με στόχο να παράσχει συμβουλές σε επαγγελματίες που έρχονται σε άμεση επαφή με άτομα που αιτούνται άσυλο σχετικά με το πώς να αναγνωρίζουν τα ΘΕΠ στη διαδικασία ασύλου· πώς να αντιδρούν όταν γεννιούνται υποψίες· και περιλαμβάνει επίσης προτάσεις για κριτές που δεν είναι εξοικειωμένοι με την έννοια και τις

27 Βλ. τον εθνικό ιστότοπο της Λετονίας για το ζήτημα της εμπορίας προσώπων: Cilvēktirdzniecība, cilvēku tirdzniecība, HESTIA (cilvektirdznieciba.lv)

28 Το TRACKS identification of TRafficked Asylum seeKers' Special needs Identification of TRafficked Asylum seeKers' Special needs | Together Against Trafficking in Human Beings (europa.eu), HOME/2014/AMIF/AG/ASYL/7849, ήταν ένα διετές πρόγραμμα που εφαρμόστηκε με συντονισμό το Forum réfugiés-Cosi και τους Ευρωπαίους εταίρους British Red Cross (BRC), Churches Commission for Migrants in Europe (CCME), Spanish Commission for Refugees (CEAR), Immigrant Council of Ireland, Italian Red Cross (ItRC) και Action for Equality, Support, Antiracism (KISA), σε συνεργασία με το Swiss Refugee Council (OSAR), UNHCR Europe office, the French Office for the Protection of Refugees and Stateless persons (OFPRA), Amicale du Nid Rhône, UK Institute for Migration Research and the Human Trafficking Foundation, που ήταν συνεργαζόμενοι εταίροι στο πρόγραμμα, το οποίο εστίαζε στην αναγνώριση των ειδικών αναγκών γυναικών ΘΕΠ στη διαδικασία ασύλου.

29 TRACKS Identification of Trafficked Asylum Seekers' Special Needs Training Toolkit; Keegan, Edward, <https://www.immigrantcouncil.ie/sites/default/files/2018-02/Immigrant%20Council%20of%20Ireland%20TRACKS%20Trafficking%20and%20Asylum%20Toolkit.pdf>

πρακτικές συνέπειες της ΕΠ και τις ειδικές ανάγκες που μπορεί να έχουν τα ΘΕΠ.

Το πρόγραμμα **TRafficked International Protection Beneficiaries' Special Needs (TRIPS)**³⁰

στο οποίο είναι εταίρος το **ICI** συνεχίζει το έργο του TRACKS για την καλύτερη αναγνώριση των μακροπρόθεσμων αναγκών των ΘΕΠ που λαμβάνουν διεθνή προστασία. Στο πλαίσιο αυτής της διαδικασίας, οι εταίροι έχουν αναπτύξει μια **εργαλειοθήκη**³¹ που θα βοηθήσει την ένταξη και άλλους επαγγελματίες, όπως τους νομικούς συμβούλους, που έρχονται σε επαφή με ΘΕΠ τα οποία δικαιούνται διεθνή προστασία, να αναγνωρίζουν καλύτερα τις σταθερές ειδικές ανάγκες τους που προκαλεί η εμπειρία τους από την ΕΠ. Παρέχει καθοδήγηση και λίστες ελέγχου για αναφορά στις επαφές με ΘΕΠ και δίνει έμφαση στην εξατομικευμένη προσέγγιση. Η εκδοχή για την οποία δίνεται ο σύνδεσμος έχει συγκεκριμένες αναφορές που αφορούν την Ιρλανδία, αλλά οι οδηγίες μπορούν να προσαρμοστούν σε οποιοδήποτε εθνικό πλαίσιο. Μπορείτε να χρησιμοποιήσετε αυτή την εργαλειοθήκη όταν έρχεστε σε επαφή με πελάτισσες που έχουν βιώσει ΕΠ για να κατανοήσετε ότι μπορεί να εμφανιστούν ειδικές ανάγκες πολύ μετά την αναγνώριση ως ΘΕΠ ή αφότου το άτομο έχει εξασφαλίσει διεθνή προστασία.

Πρόσβαση σε αποζημίωση

Τα ΘΕΠ υφίστανται βάνανυσες παραβιάσεις των ανθρωπίνων

30 Για περισσότερες πληροφορίες για αυτό το πρόγραμμα βλ. <https://www.forumrefugies.org/s-informer/publications/articles-d-actualites/en-europe/642-projet-europeen-trips-mieux-accompagner-les-victimes-de-traite-beneficiaires-de-protection-internationale-dans-leur-processus-d-integration> and in English <https://www.immigrantcouncil.ie/campaign/ending-human-trafficking/trips>

31 Αυτή είναι η σελίδα γενικών πληροφοριών για το πρόγραμμα από το ICI και ο σύνδεσμος για την εργαλειοθήκη είναι: <https://www.immigrantcouncil.ie/campaign/ending-human-trafficking/trips>.

δικαιωμάτων τους. Εκτός από το σοβαρό σωματικό και ψυχολογικό τραύμα, μπορεί να έχουν υποστεί οικονομικές απώλειες ως συνέπεια των εγκλημάτων που έχουν τελεστεί σε βάρος τους. Η Οδηγία για την καταπολέμηση της εμπορίας ανθρώπων απαιτεί από τα κράτη-μέλη να διασφαλίζουν ότι τα ΘΕΠ θα έχουν πρόσβαση σε υπάρχοντα προγράμματα αποζημίωσης για θύματα βίαιων εγκλημάτων. Η πρόσβαση σε αποζημίωση μπορεί να παίξει σημαντικό ρόλο στην αποκατάσταση των επιζωσών από την εμπορία προσώπων και οι ορθές πρακτικές σε αυτόν τον τομέα έχουν αναγνωριστεί από το **MARTA Centre**, όπου στη Λετονία είναι δυνατό να δοθεί διπλή αποζημίωση: από το κράτος και από το δράστη.

Πληροφορίες για τις κρατικές αποζημιώσεις διατίθενται στον ιστότοπο της Διεύθυνσης Νομικής Βοήθειας.³² Οι αιτήσεις για κρατική αποζημίωση μπορούν να υποβληθούν προσωπικά και δωρεάν στη Διεύθυνση Νομικής Βοήθειας, την κρατική υπηρεσία που χειρίζεται αυτό το πρόγραμμα. Το θύμα δικαιούται να ζητήσει κρατική αποζημίωση ακόμα κι αν το άτομο που διέπραξε την ποινική παράβαση δεν έχει πιστοποιηθεί ή δεν του έχουν απαγγελθεί ποινικές κατηγορίες, με βάση το ποινικό δίκαιο της Λετονίας. Είναι επίσης δυνατό να λάβει κρατική αποζημίωση ενώ δεν έχει ολοκληρωθεί ακόμα η διαδικασία της δίκης.

Το **MARTA Centre** παρέχει νομική υποστήριξη για την απόκτηση όλων των αναγκαίων εγγράφων και για την υποβολή της **αίτησης για αποζημίωση**. Αν το θύμα θεωρεί ότι η κρατική αποζημίωση δεν καλύπτει πλήρως τις σωματικές, οικονομικές και ψυχολογικές του βλάβες, μπορεί να υποβάλει αίτημα κατά του δράστη για επιπρόσθετη αποζημίωση, στο πλαίσιο της ποινικής

32 <https://jpa.gov.lv/state-compensation-eng> και ένα φυλλάδιο https://jpa.gov.lv/uploads/filedir/buklets_eng_140819.pdf.

δίκης. Αυτό το μέρος της αποζημίωσης καταβάλλεται μόνο όταν τελειώσει η δικαστική διαδικασία.³³ Το MARTA Centre έχει υποστηρίξει με επιτυχία εκ μέρους πελατισσών ότι η αποζημίωση που χορηγείται για τα θύματα εγκλήματος δεν πρέπει να θεωρείται έσοδο σε ό,τι αφορά τον υπολογισμό της κοινωνικής πρόνοιας που δικαιούνται.

Το **MARTA Centre** δούλεψε στο πρόγραμμα **FAIRCOM**,³⁴ το οποίο είχε στόχο να δημιουργήσει και να προαγάγει ένα επαρκές και αποτελεσματικό μοντέλο για τη δίκαιη και κατάλληλη αποζημίωση για θύματα σεξουαλικών εγκλημάτων στην ΕΕ. Έχει σχεδιάσει ένα **εγχειρίδιο σχετικά με τις αποζημιώσεις**.³⁵ Το εγχειρίδιο αυτό μοιράστηκε στην αστυνομία και/ή σε παρόχους υποστήριξης θυμάτων ώστε να ενημερώνουν τα ΘΕΠ για τα δικαιώματά τους σε γλώσσα που μπορούν να καταλάβουν. Αρκεί ένα επίσημο έγγραφο που πιστοποιεί την ιδιότητα του θύματος.

Μια σημείωση για τις δικαστικές διαδικασίες

Οι δίκες μπορεί να είναι μακροχρόνιες και ιδιαίτερα πιεστικές για οποιονδήποτε διάδικο, αλλά για τα ΘΕΠ, με δεδομένη την ευάλωτη θέση τους, η διαδικασία μπορεί να είναι ακόμα πιο δύσκολη. Όταν για ένα ζήτημα είναι απαραίτητο να

ξεκινήσει επίσημη δικαστική διαδικασία (για παράδειγμα, για να ανατραπεί ή να διεκδικηθεί η απόφαση κάποιου κρατικού φορέα) η πελάτισσα πρέπει να ενημερωθεί πλήρως για τις συνέπειες που μπορεί να υπάρξουν. Τυχόν κίνδυνοι για την πελάτισσα που να συνδέονται με την έναρξη δικαστικής διαδικασίας πρέπει να έχουν εξηγηθεί με σαφήνεια. Ενώ αυτό είναι τυπική προϋπόθεση για κάθε δικηγόρο, αξίζει πάντα να την επαναλαμβάνουμε. Η πελάτισσα πρέπει να κατανοεί κάθε ενέργεια που γίνεται εκ μέρους της και καμία ενέργεια δεν πρέπει να γίνεται χωρίς τη ρητή της εντολή.

Μολονότι μπορεί να υπάρχουν νομικές ενέργειες για να αμφισβητήσει η πελάτισσα μια απόφαση που την αφορά, εάν δεν θέλει να τις ενεργοποιήσει δεν πρέπει ποτέ να πιέζεται να το κάνει. Το συμφέρον της πελάτισσας υπηρετείται μόνο όταν δέχεται ευχαρίστως να εμπλακεί σε μια διαδικασία.

Εάν και όταν ξεκινήσει η δικαστική διαδικασία, είναι ιδιαίτερα σημαντικό η πελάτισσα να είναι ικανοποιημένη με τυχόν εξωτερικούς συμβούλους που συμμετέχουν. Επιπλέον, αν απαιτούνται ειδικοί, για παράδειγμα ιατρικής ή νομικής ειδικότητας, είναι επίσης σημαντικό να αντιλαμβάνονται την τρωτότητα της πελάτισσας και να την αντιμετωπίζουν με την ανάλογη ευαισθησία.³⁶

Παραπομπή σε άλλους επαγγελματίες, όπως δικηγόρους με άλλο τομέα εξειδίκευσης, πρέπει να γίνεται μόνο με τη ρητή συναίνεση της πελάτισσας. Είναι σημαντικό να υπάρχει ευαισθησία ως προς το φύλο και, αν το επιθυμεί η πελάτισσα, οι νομικές σύμβουλοι στις οποίες θα παραπέμπονται τα ζητήματα να είναι γυναίκες (εφόσον υπάρχουν) και αντίστοιχα να αναφέρονται σε γυναίκες ειδικούς με εμπειρία στην εφαρμογή

33 Ένα φυλλάδιο στα λετονικά για τις κρατικές αποζημιώσεις υπάρχει εδώ:

https://jpa.gov.lv/uploads/filedir/kompensacija%20cietusajiem_1.pdf. Άλλο πληροφοριακό υλικό για τις κρατικές αποζημιώσεις:

<https://jpa.gov.lv/informative-materials-eng>.

34 *Towards Fair and Effective Compensation Scheme to Victims of Sexual Violence in Short "FAIRCOM"*. — JUST-AG-2018/JUST-JACC-AG-2018 Βλ. τον ιστότοπο του προγράμματος

<https://sexualviolencejustice.eu/faircom-project> 35 Βλ. εδώ,

<https://marta.lv/files/research/FAIRCOM%20HANDBOOK%20Latvian.pdf>. Το έγγραφο είναι επίσης διαθέσιμο στα ολλανδικά, τα ισπανικά, τα ιταλικά και τα ελληνικά στον ιστότοπο FAIRCOM Information on Compensation - FAIRCOM & RE-TREAT Projects (sexualviolencejustice.eu)

36 Το Κεφάλαιο 2 του RE-JUST Action plan μπορεί να σας καθοδηγήσει σχετικά με τις ορθές πρακτικές σε τέτοιες παραπομπές.

ευαίσθητης στο τραύμα προσέγγισης (π.χ. ιατρο-νομικούς ειδικούς, διερμηνείς κ.λπ.). Η **εργαλειοθήκη TRACKS** μπορεί να διευκολύνει τη συνεργασία ανάμεσα σε συναφείς παρόχους υποστήριξης θυμάτων εμπορίας στη διαδικασία ασύλου διασφαλίζοντας ότι όλα τα ενδιαφερόμενα μέρη θα έχουν άριστη γνώση σχετικά με την ΕΠ και τις ανάγκες των ΘΕΠ. Αν και έχει αναπτυχθεί για να λειτουργεί στο ιρλανδικό πλαίσιο, μπορεί να προσαρμοστεί για να ισχύει στο δικό σας εθνικό πλαίσιο.

Υπόδειγμα καταλόγου ελέγχου νομικής υποστήριξης

- Χρησιμοποιήστε ασφαλείς και δεοντολογικές τεχνικές συνέντευξης με θυματοκεντρική προσέγγιση
- Βεβαιωθείτε ότι η πελάτισσα κατανοεί το σκοπό και τα όρια της νομικής συνδρομής και εκπροσώπησης.
- Προμηθεύστε στην πελάτισσα μια επιστολή που να περιγράφει υπηρεσίες και όρους και προϋποθέσεις.
- Δώστε πληροφορίες σχετικά με τη διαθεσιμότητα και την πρόσβαση σε αποζημίωση.
- Παρουσιάστε τα επόμενα βήματα και ένα σχέδιο για την υπόθεση στην πελάτισσα.
- Καταγράψτε τις λεπτομέρειες της συνάντησης σύμφωνα με τα επαγγελματικά πρότυπα και καθήκοντα.
- Βεβαιωθείτε ότι η πελάτισσα έχει ενημερωθεί πλήρως για τους κινδύνους κάθε πορείας δράσης.
- Κάντε τακτικές ενημερώσεις στην πελάτισσα.
- Απευθυνθείτε σε εξωτερικούς συμβούλους όταν είναι απαραίτητο και αναζητήστε γυναίκες συμβούλους και ειδικούς αν το προτιμάει η πελάτισσα.

2.5.2. Ορθές ψυχοκοινωνικές πρακτικές

Τα ΘΕΠ βιώνουν συχνά αισθήματα ενοχής, ντροπής ή θυμού προς τον εαυτό τους ή άλλους επειδή δεν τους βοήθησαν ή δεν μπόρεσαν να τα διασώσουν από αυτή την κατάσταση. Είναι λοιπόν σημαντικό να μάθουν να εμπιστεύονται ξανά τους άλλους, να οικοδομήσουν υγιείς σχέσεις και να αναπτύξουν ένα εξατομικευμένο σχέδιο ένταξης. Για τη διευκόλυνση αυτής της διαδικασίας, χρειάζονται άμεση πρόσβαση σε ψυχολογική υποστήριξη (ILO 2020: 53· Yonkova 2020: 21-25· Aninoşanu κ.ά. 2016: 54-55). Με την υποστήριξη αυτή, μαθαίνουν να ξεπερνούν τα παραπάνω αισθήματα και να έχουν ένα ασφαλές μέρος όπου μπορούν να αντιμετωπίσουν τις τραυματικές τους εμπειρίες, ώστε να ξαναπάρουν τον έλεγχο της ζωής τους.

Συνεπώς η υποστήριξη πρέπει να προσφέρεται συνολικά. Ο εταίρος της κοινοπραξίας **MARTA Centre** παρέχει ολιστική υποστήριξη στις **κρατικά χρηματοδοτούμενες υπηρεσίες κοινωνικής αποκατάστασής** του, οι οποίες είναι διαθέσιμες για κάθε άτομο που αναγνωρίζεται ως ΘΕΠ, ανεξαρτήτως ηλικίας ή φύλου. Στόχος της κοινωνικής επανένταξης είναι να αποτρέψει ή να μειώσει τις αρνητικές κοινωνικές συνέπειες που προκαλούνται από την εμπορία ανθρώπων. Η επανένταξη παρέχεται από ΜΚΟ εξειδικευμένες στη δουλειά με άτομα της ομάδας στόχου (μία από αυτές είναι το MARTA Centre) και περιλαμβάνει ένα σύνολο κοινωνικών υπηρεσιών όπως:

- Ένα τμήμα κοινωνικής επανένταξης (ατομικές συνεδρίες με κοινωνικό λειτουργό, ψυχολόγο, ιατρικό προσωπικό, ατομικές συνεδρίες για νομικά ζητήματα) μέχρι 180 ημέρες·
- Πέντε συνεδρίες με πάροχο κοινωνικών υπηρεσιών για τα μέλη της οικογένειας παιδιών που

έχουν υπάρξει ΘΕΠ·

- Επαγγελματική ψυχοκοινωνική υποστήριξη (ατομικές συνεδρίες με κοινωνικό λειτουργό και ψυχολόγο· ατομικές συνεδρίες για νομικά ζητήματα) και άλλες υπηρεσίες όπως μετάφραση, προετοιμασία νομικών εγγράφων και νομική εκπροσώπηση στο δικαστήριο αν κάποιος θύμα συμμετέχει σε ποινική υπόθεση ως θύμα ή ως μάρτυρας·
- Επαγγελματική κατάρτιση, δραστηριότητες ελεύθερου χρόνου, ενταξιακές δραστηριότητες·
- Πέντε ατομικές συνεδρίες με πάροχο κοινωνικών υπηρεσιών μετά από την ολοκλήρωση τμήματος κοινωνικής επανένταξης, για τα θύματα που δεν λαμβάνουν επαγγελματική ψυχοκοινωνική υποστήριξη μέσω της συμμετοχής τους σε ποινική υπόθεση ως θύματα ή ως μάρτυρες·
- Οργάνωση της επιστροφής (με συνοδεία) ενός θύματος ή ατόμου που μπορεί δυνητικά να αναγνωριστεί ως θύμα (στο εξής – δυνητικό θύμα) και των παιδιών που συνοδεύονται από ένα θύμα ή δυνητικό θύμα·
- Αντικείμενα πρώτης ανάγκης και τρόφιμα, στέγη.

Το θετικό στοιχείο των κρατικά χρηματοδοτούμενων υπηρεσιών είναι ότι δεν εξαρτώνται από προγράμματα και είναι δυνατό να παρέχονται συνεχόμενα, χωρίς διακοπές· δηλαδή, είναι πάντα διαθέσιμες. Το MARTA Centre κατέβαλε μεγάλες προσπάθειες για το σχεδιασμό και την ανάπτυξη αυτού του προγράμματος. Οι διαδικασίες μέσω των οποίων τα θύματα εμπορίας ανθρώπων μπορούν να λάβουν τις κρατικά χρηματοδοτούμενες υπηρεσίες αποκατάστασης περιγράφονται στον

Κανονισμό αρ. 344 του Υπουργικού Συμβουλίου.³⁷

Αυτό το υποκεφάλαιο προσπαθεί να παρουσιάσει τις ορθές προσεγγίσεις και μεθόδους αναφορικά με την ψυχοκοινωνική συμβουλευτική. Θέλει επίσης να περιγράψει πρακτικές που μπορούν να βοηθήσουν στο ξεπέρασμα των εμποδίων που συναντούν γυναίκες ΘΕΠ στην πρόσβασή τους σε ψυχοκοινωνικές υπηρεσίες που χρειάζονται.

Η ψυχοκοινωνική υποστήριξη μπορεί να παρασχεθεί σε ατομικές συμβουλευτικές συνεδρίες ή με τη μορφή ομαδικής συμβουλευτικής, πρακτικής που αναγνωρίζεται ως καλή από την κοινοπραξία του προγράμματος. Οι συνεδρίες αυτές μπορούν να οργανωθούν με διάφορες μορφές, π.χ. ως:

- **Info café.** Τα info café χρησιμοποιήθηκαν στο **πρόγραμμα CCM-GBV project** – στο οποίο συνεργάστηκαν τρεις ωφελούμενοι του προγράμματος (**SOLWODI, ENOMW και CyRC**) – σαν συνεδρίες ενδυνάμωσης, στις οποίες οι γυναίκες μπορούσαν να μιλήσουν για τη βία που είχαν βιώσει, να μιλήσουν για τα δικαιώματα των γυναικών στην πατρίδα τους και στη χώρα προορισμού, να γνωρίσουν γυναίκες από διαφορετικές κουλτούρες κ.λπ.³⁸ Χρησιμοποιήθηκαν διάφορες τεχνικές για να βοηθήσουν στο δέσιμο της ομάδας, π.χ. η χρήση καρτών COPE, η ζωγραφική, κ.λπ. Μπορείτε να χρησιμοποιήσετε τεχνικές όπως το info café για να ενημερώσετε τις γυναίκες σχετικά με τα ψυχοκοινωνικά τους δικαιώματα, να της

πληροφορήσετε για τεχνικές ανατροφής των παιδιών κ.λπ.

- **Ομάδες σταθεροποίησης.** Η μέθοδος αυτή παρέχεται π.χ. από το **κέντρο βοήθειας Augsburg της SOLWODI**. Η ομάδα σταθεροποίησης προσφέρεται σε γυναίκες με τραύμα. Αφενός, εξηγεί το ζήτημα του «τραύματος» στις γυναίκες ώστε να μπορούν να ταξινομούν καλύτερα τα συμπτώματα. Αφετέρου εισάγει τις γυναίκες σε μεθόδους και τεχνικές ψυχολογικής σταθεροποίησης. Είναι σημαντικό ότι οι γυναίκες μπορούν να χρησιμοποιούν μόνες τους αυτές τις ασκήσεις για να πετύχουν σωματική αντίληψη, μείωση του στρες και επίγνωση. Αυτό ενισχύει την αυτοπεποίθηση και την αυτάρκειά τους. Η προσφορά απευθύνεται επίσης και σε γυναίκες που δεν διαθέτουν ακόμα άδεια διαμονής στη Γερμανία. Για αυτές, η πρόσβαση σε ιατρική βοήθεια, ψυχολογική ή ψυχοθεραπευτική υποστήριξη είναι πολύ δύσκολη. Στόχος της ομάδας σταθεροποίησης είναι να συνοδεύσει αυτές τις γυναίκες στο δρόμο τους προς τον αυτοπροσδιορισμό, δίνοντάς τους γνώσεις για την ψυχολογική σταθεροποίηση. Στην αρχή και το τέλος κάθε συνάντησης, οι γυναίκες ρωτούνται πώς αισθάνονται. Οι περισσότερες λένε ότι αισθάνονται καλύτερα στο τέλος. Σε παρόμοιο πνεύμα, το **CyRC** παρέχει **θεραπεία τραύματος σε ομαδικές συνεδρίες συμβουλευτικής**.

Στέγαση

Η βοήθεια για εύρεση στέγασης είναι απαραίτητη, πρώτον για να διασφαλιστεί ότι τα θύματα μπορούν να ξεφύγουν από την κατάσταση εκμετάλλευσης και δεύτερον για να ξεκινήσει η αποκατάσταση και ο αναστοχασμός σε

37 <https://likumi.lv/ta/en/en/id/308253>

38 Μπορείτε να βρείτε την τεχνική και τα εργαλεία που χρησιμοποιούνται στα info café στο εγχειρίδιο του προγράμματος για τη συμβουλευτική σε αιτούσες άσυλο και προσφύγισες θύματα έμφυλης βίας (EN version σσ. 75-81).

ένα ασφαλές περιβάλλον που προσφέρεται για τη διαδικασία της ίασης (Yonkova 2020: 10). Είναι σημαντικό να εξετάσετε τις μορφές στέγασης που είναι διαθέσιμες στη χώρα σας για αυτές τις γυναίκες, οι οποίες συχνά αντιμετωπίζονται ως αιτούσες άσυλο. Τα περισσότερα κράτη-μέλη της ΕΕ έχουν δύο κύριες μορφές στέγασης για άτομα που αιτούνται άσυλο: κέντρα υποδοχής για νέες αφίξεις και τουλάχιστον μία ακόμα μορφή συλλογικής στέγασης ως επόμενο κατάλυμα. Σε όλη την ΕΕ, τα κέντρα υποδοχής και τα συλλογικά καταλύματα έχουν δεχτεί κριτική για την αδυναμία τους να παράσχουν ασφάλεια και να ανταποκριθούν στις υγειονομικές απαιτήσεις, για παράδειγμα λόγω υπερπληθυσμού. Υπάρχουν επίσης ορισμένα επίσημα κέντρα φιλοξενίας για ευάλωτα άτομα που αιτούνται άσυλο (όπως π.χ. ΘΕΠ), αλλά συχνά δεν διαθέτουν αρκετό χώρο (Blöcher κ.ά. 2020: 26). **Οι γυναίκες ΘΕΠ πρέπει να στεγάζονται σε καταλύματα ειδικά σχεδιασμένα για ευάλωτες γυναίκες.** Τα κέντρα βοήθειας και οι ΜΚΟ αντιμετωπίζουν συνήθως πολλά εμπόδια στην προσπάθεια να παρέχουν πλήρη πρόσβαση σε τέτοια καταλύματα, όπως έλλειψη χρηματοδότησης, έλλειψη κατάλληλων χώρων για γυναίκες (με τα παιδιά τους), την ευνοϊκή μεταχείριση ως προς τη στέγαση για ΘΕΠ που συνεργάζονται σε ποινικές έρευνες σε σύγκριση με τα θύματα που δεν συμμετέχουν σε έρευνες (Yonkova 2020: 10-11).

- Η ΜΚΟ σας μπορεί να διαθέτει δικό της ασφαλές καταφύγιο όπου να μπορούν να φιλοξενηθούν ΘΕΠ. Το **MARTA Centre** είναι η μόνη ΜΚΟ στη Λετονία που παρέχει βοήθεια σε ΘΕΠ και διαθέτει ανώνυμα, προστατευμένα διαμερίσματα. Αυτή η στιγμή, το MARTA Centre έχει δύο άγνωστα διαμερίσματα, η διεύθυνση των οποίων είναι γνωστή μόνο σε κοινωνικές λειτουργούς που δουλεύουν με τα θύματα. Τα

διαμερίσματα είναι εφοδιασμένα με ένα κουμπί ασφαλείας το οποίο ειδοποιεί φρουρούς. Δεν επιτρέπεται στα ΘΕΠ να προσκαλούν φίλους και γνωστούς· η διεύθυνση πρέπει να παραμένει μυστική ώστε να παραμένει εγγυημένη η ασφάλεια όλων των ΘΕΠ που θα διαμείνουν εκεί. Τα προστατευμένα διαμερίσματα διαθέτουν όλα τα απαραίτητα. Ανάλογα με τις ατομικές ανάγκες, μπορούν να αγοραστούν επιπρόσθετα αντικείμενα και έπιπλα. Αν δεν έχετε δική σας στέγαση για ΘΕΠ, πρέπει να εξετάσετε αν μπορείτε να **συστήνετε άλλα μέρη και να δημιουργήσετε ένα δίκτυο παρόχων ασφαλούς στέγασης με βάση το φύλο.**

- Παροχή **υποστήριξης μετάβασης** στις γυναίκες που φεύγουν από τα καταφύγια. Η **Caritas**, εταίρος στο πρόγραμμά μας, έχει ορίσει μέλη του προσωπικού τα οποία επισκέπτονται τακτικά το καταφύγιο και υποστηρίζουν τις γυναίκες που στεγάζονται εκεί (**εσωτερική υποστήριξη μετάβασης**). Μέρος της υποστήριξης που παρέχεται μέσα στο καταφύγιο περιλαμβάνει δεξιότητες ζωής, καθοδήγηση, την οργάνωση και την υποστήριξη των γυναικών για να αποκτήσουν έγγραφα, καθώς και άλλες υπηρεσίες διοικητικής υποστήριξης, με σκοπό να πετύχουν μια ομαλή και ενημερωμένη μετάβαση στην ανεξάρτητη διαβίωση. Αυτή μπορεί να αφορά από την πληροφόρηση σχετικά με την αγορά τροφίμων μέχρι την ειδοποίηση των αρχών σε περίπτωση έκτακτης ανάγκης, ή και κάποια βασική διαχείριση νοικοκυριού με στόχο το γεφύρωμα πιθανών πολιτισμικών χάσμάτων. Η παρέμβαση της Caritas στο καταφύγιο

διευκολύνει επίσης την πρόσβαση σε δραστηριότητες εκτός του καταφυγίου, όπως συνεδρίες ομαδικής θεραπείας, μαθήματα καλλιτεχνικών, μαθήματα γιόγκα, εκκλησιαστικές λειτουργίες και άλλες δραστηριότητες αναψυχής στην τοπική κοινότητα, πριν από τη μετάβασή τους εκτός καταφυγίου (**εξωτερική υποστήριξη**). Αυτό το είδος εσωτερικής ή εξωτερικής υποστήριξης μετάβασης ανήκει στις ορθές πρακτικές που μπορείτε να εξετάσετε στην οργάνωσή σας. Μπορεί να θέλετε να πάτε ακόμα πιο μακριά και να εξετάσετε τη δημιουργία ενός **μεταβατικού σπιτιού** για γυναίκες ΘΕΠ που μετακομίζουν από καταφύγιο σε ιδιωτική στέγη. Αυτό έχει επίσης αποδειχτεί ότι αποτελεί καλή πρακτική στο **πρόγραμμα Life Beyond the Shelter (LIBES) - long-term support for survivors of human trafficking transitioning from shelter life to independence**.³⁹ Η έκδοση **«Living on your own» - A printable vademecum with practical tips for people moving out of the shelter**,⁴⁰ που χρησιμοποίησε το μέλος της κοινοπραξίας μας **SOLWODI** στη διάρκεια του προγράμματος LIBES μπορεί να αποτελέσει κατάλληλο εργαλείο για να το προσαρμόσετε στα εθνικά σας συμφραζόμενα και να το χορηγείτε σε πελάτισσες που κάνουν τη μετάβαση από το (δικό σας) καταφύγιο σε ιδιωτική στέγη. Μπορείτε επίσης να αξιοποιήσετε το πιλοτικό μεταβατικό σπίτι και να διαβάσετε τη **μελέτη περίπτωσης «Transition**

housing for trafficked persons».⁴¹

Ιατρική υποστήριξη

Τα ΘΕΠ με σκοπό τη σεξουαλική εκμετάλλευση συχνά προσβάλλονται από σοβαρές παθήσεις και αποκτούν επείγουσες ιατρικές ανάγκες, ως άμεση συνέπεια της σωματικής κακοποίησης που έχουν υποστεί για κάποιο χρονικό διάστημα. Πρόκειται για τομέα που απαιτεί μια ιδιαίτερα ευαίσθητη προς το φύλο προσέγγιση, εστιασμένη στην αποκατάσταση του σωματικού τραύματος και των συνθηκών που σχετίζονται με τη σεξουαλική εκμετάλλευση, και μπορεί να περιλαμβάνει θεραπεία για σεξουαλικά μεταδιδόμενα νοσήματα, για τις συνέπειες αλληπάλληλων αμβλώσεων, για πυελικές φλεγμονές, στειρότητα, φαρυγγίτιδες και άλλες συγκεκριμένες παθήσεις. Η γυναικολογική εξέταση και θεραπεία πρέπει να αποτελεί προτεραιότητα στην αρχική βοήθεια που παρέχεται σε μετανάστριες ΘΕΠ και πρέπει να διενεργείται με ευαισθησία προς το τραύμα και πολιτισμική ευαισθησία. Ωστόσο, τα ΘΕΠ ΥΤΧ συχνά δεν έχουν πρόσβαση σε τέτοιες υπηρεσίες, εξαιτίας της άδειας παραμονής τους, γλωσσικών φραγμών ανάμεσα π.χ. στο προσωπικό του προγράμματος και τις ενδιαφερόμενες γυναίκες, και του στίγματος που συνοδεύει, για παράδειγμα, ορισμένα ιατρικά ζητήματα που αφορούν ειδικά τις γυναίκες (Yonkova 2020: 13-14· Sander 2020: 23-24). Για να ξεπεραστούν τα εμπόδια αυτά, η κοινοπραξία προτείνει ορισμένες ορθές πρακτικές που θα μπορούσατε να εφαρμόσετε στο δικό σας κέντρο οργάνωσης/βοήθειας:

- **Συμφωνία με κάποιο τοπικό νοσοκομείο.** Για αρκετά χρόνια, η **IROKO** είχε συμφωνία με τοπικό νοσοκομείο ότι θα

39 <https://libes.org/results/>

40 <https://libes.org/wp-content/uploads/2020/01/Living-on-your-own-NEW.pdf>

41 <https://libes.org/wp-content/uploads/2021/08/LIBES-Transition-housing-case-study.pdf>

πραγματοποιούσαν τακτικά ραντεβού κάθε μήνα για μετανάστριες (ιδίως για θύματα εμπορίας ανθρώπων και έγκυες), χωρίς να χρειάζονται προσωπικά έγγραφα ή αρχεία. Τρεις ειδικευμένοι γιατροί πρόσφεραν τις υπηρεσίες τους και το νοσοκομείο όπου υπηρετούσαν παραχώρησε τη χρήση των εγκαταστάσεών του. Η IROKO διέθετε πολιτισμικούς διαμεσολαβητές (βλ. υποκεφάλαιο 2.4.2) όποτε τους ζητούσαν οι γιατροί ή οι ωφελούμενες και βρισκόταν σε συστηματική επαφή με τις γυναίκες που χρησιμοποιούσαν αυτά τα ραντεβού για να παρακολουθεί την πορεία τους και να τις υποστηρίξει ώστε να ολοκληρώσουν τη θεραπεία τους.

- **Η σεξουαλική αγωγή** από ΜΚΟ που παρέχουν συμβουλευτική ή που ειδικούνται στα δικαιώματα σεξουαλικής και αναπαραγωγικής υγείας έχει θετικές συνέπειες για την ένταξη των γυναικών ΘΕΠ. Τα ευρήματα του **προγράμματος INTAP** στο οποίο συμμετείχε η **SOLWODI**, δείχνουν ότι η σεξουαλική αγωγή βοηθάει τα ΘΕΠ να γνωρίσουν το σώμα τους, να αποφασίζουν τα ίδια αν και πότε θέλουν μια εγκυμοσύνη κ.λπ., και να ακολουθούν στο εξής τους υπόλοιπους στόχους που έχουν θέσει για την ένταξή τους (Blöcher κ.ά. 2020: 35). Θα μπορούσατε επίσης να διοργανώσετε εκπαίδευση για το ζήτημα αυτό (για περισσότερες πληροφορίες βλ. την ενότητα για άλλες μορφές ενταξιακής υποστήριξης παρακάτω).
- **Ενημέρωση ΘΕΠ σχετικά με πανδημίες ή άλλες καταστάσεις υγειονομικής έκτακτης ανάγκης.** Η πανδημία του COVID-19 έδειξε ότι είναι επίσης σημαντικό να ενημερώνονται τα

ΘΕΠ για τους νέους κανονισμούς που αφορούν τον COVID-19 και για τους κανόνες υγιεινής. **Η παροχή προστατευτικού εξοπλισμού στα ΘΕΠ και η καλλιέργεια αντιλήψεων για την οικιακή υγιεινή** έχουν επίσης αποδειχτεί σημαντικά στις παιδαγωγικές παραμέτρους του προγράμματος **COVID-19 της SOLWODI**⁴² (Wells 2021: 12· 16· 24-25). Μια τέτοια πρακτική είναι επίσης κάτι που θα μπορούσατε να εφαρμόσετε κατά τη συνεχιζόμενη πανδημία του COVID-19 ή σε μελλοντικές πανδημίες. Στην Ιταλία, η **IROKO** παρέχει στις ωφελούμενες της πληροφορίες για το συνεχιζόμενο πρόγραμμα εμβολιασμού κατά του COVID-19, για να διασφαλιστεί η πρόσβασή τους σε αυτό το πρόγραμμα πρόληψης.

Ψυχολογική υποστήριξη

Η ανάγκη όχι μόνο για σωματική αλλά και για ψυχική αποκατάσταση υπαγορεύεται από τη σύνθετη έκθεση στην κακοποίηση, την προδοσία, την κυριάρχηση και τον έλεγχο που έχουν βιώσει τα ΘΕΠ. Πολλά ΘΕΠ παρουσιάζουν διάφορα συμπτώματα σύνθετου τραύματος, ξαναζώντας κατ' επανάληψη τραυματικά γεγονότα μέσα από ακούσια εμφανιζόμενες εικόνες ή αναμνήσεις, εφιάλτες, διαταραχές συγκέντρωσης ή δυσκολίες στο συγκινησιακό τους έλεγχο. Παρόλο που η ψυχολογική υποστήριξη είναι από τις βασικές υπηρεσίες που πρέπει να παρέχουν στα ΘΕΠ τα κράτη-μέλη της ΕΕ, όπως προβλέπεται στο Άρθρο 11(7) της οδηγίας της ΕΕ για την καταπολέμηση της εμπορίας ανθρώπων, αυτό δεν συμβαίνει κατά κανόνα. Η ανεπάρκεια αυτή έχει κυρίως να κάνει με την κατάσταση της αίτησης ασύλου και την άδεια διαμονής. Εκτός από την ανεπάρκεια στη θεραπεία για το τραύμα,

42 <https://www.solwodi.de/seite/494947/council-of-europe-covid-19-project.html>

οι επαγγελματίες συχνά δεν έχουν και τις γνώσεις ή τις δεξιότητες στην παιδαγωγική τραύματος για να διαχειριστούν το τραύμα που σχετίζεται με την εμπορία προσώπων για σεξουαλική εκμετάλλευση. Η παραδοσιακή αντίληψη της θεραπείας είναι μία ακόμα παράμετρος που δυσκολεύει τα ΘΕΠ να αναζητήσουν ψυχολογική υποστήριξη, καθώς η κουλτούρα της χώρας προέλευσης μπορεί να έχει διαφορετικές απόψεις για την υγεία και ιδίως για την ψυχική υγεία, πράγμα που κάνει τα ΘΕΠ να αρνούνται την ψυχολογική υποστήριξη και να απωθούν τα προβλήματα (Yonkova 2020: 12· Blöcher κ.ά. 2020: 32· Sander 2020: 24). Είναι λοιπόν σημαντικό να εφαρμόζετε προγράμματα ψυχολογικής υποστήριξης που θα διευκολύνουν την ένταξη των ΘΕΠ. Ακολουθούν οι ορθές πρακτικές που έχουμε εντοπίσει:

- **Η θεραπεία και η παιδαγωγική τραύματος** έχουν αποδειχτεί ωφέλιμες για τα ΘΕΠ στη διαδικασία αποκατάστασης από τις τραυματικές εμπειρίες τους. Αυτό μπορεί να επιτευχθεί μέσω θεραπευτών τραύματος, κοινωνικών λειτουργών που έχουν ειδικευτεί στην παιδαγωγική τραύματος (**π.χ. Ασκήσεις Εκτόνωσης Τραύματος**) και την επαφή με φίλους ως βοήθεια στην αποκατάσταση, όπως περιγράφεται στο **πρόγραμμα INTAP** (Blöcher κ.ά. 2020: 33). Η **θεραπεία τραύματος** βοηθάει τις γυναίκες να οικοδομήσουν ξανά την αυτοπεποίθησή τους και να πάρουν ξανά τον έλεγχο της ζωής τους. Η προσέγγιση αυτή έχει τυποποιηθεί στο **Guide: Victim-Centred Approach Front-Line Professionals Working With Trafficking In Human Beings** (βλ. υποκεφάλαιο 2.4) και στο **Didactic Tool – The Victim Centred Approach With Case Studies – For Front-Line Officers working with**

Trafficking in Human Beings,⁴³ που αναπτύχθηκε στο **πρόγραμμα SAFE HOUSES project** του **CyRC**.

- Μπορείτε να δοκιμάσετε να προσφέρετε **θεραπεία τραύματος εσωτερικά**, όπως κάνει το **Κυπριακό Συμβούλιο για τους Πρόσφυγες**, καθώς η θεραπεία ανασυγκροτεί την αυτοπεποίθηση των ανθρώπων και την ικανότητά τους να πάρουν ξανά τον έλεγχο της ζωής τους. Μπορείτε επίσης να χρησιμοποιήσετε τον οδηγό τους **Guide: Victim-Centred Approach Front-Line Professionals Working With Trafficking in Human Beings** στη δουλειά σας με ΘΕΠ (για περισσότερες λεπτομέρειες βλ. ενότητα για προσεγγίσεις με βάση τις ορθές πρακτικές, παραπάνω).
- Αν η οργάνωση/το κέντρο βοήθειας όπου εργάζεστε δεν προσφέρει εσωτερική θεραπεία, μπορείτε να επιχειρήσετε να **παραπέμψετε τα ΘΕΠ σε ψυχολόγους/ψυχιάτρους**. Ωστόσο, οι διαθέσιμοι θεραπευτές είναι λίγοι, οι χρόνοι αναμονής μεγάλοι και υπάρχουν δυσκολίες που σχετίζονται με το ζήτημα της θεραπείας στη μητρική γλώσσα. Γενικά, δεν παρέχεται σχεδόν καθόλου χρηματοδότηση για θεραπεία (Yonkova κ.ά. 2020: 16). Θα ήταν λοιπόν ενδεδειγμένο να δημιουργήσετε ένα **δίκτυο ψυχολογικής υποστήριξης**, στο οποίο μπορείτε να παραπέμπετε ΘΕΠ, εάν δεν προσφέρετε θεραπεία εσωτερικά. Για παράδειγμα, το **συμβουλευτικό κέντρο της SOLWODI** στο Μπαντ Κίσιγγκεν συνοδεύει πελάτισσες στο Wildwasser e.V. στο

43 <https://www.cyrefugeecouncil.org/safehouses-didactic-tool/>

Βέρτσμπουργκ,⁴⁴ το οποίο απασχολεί θεραπευτή τραύματος. Το **ειδικευμένο συμβουλευτικό κέντρο της SOLWODI στο Άουσμπουργκ** φέρνει τις πελάτισσες σε επαφή με το Hilfsnetzwerk für besonders schutzbedürftige Flüchtlinge (Κέντρο βοήθειας για ιδιαίτερα ευάλωτους πρόσφυγες - HiFF)⁴⁵ (Caritas) και τους παρέχει μια ομάδα ψυχικής σταθεροποίησης στο χώρο του ειδικευμένου κέντρου συμβουλευτικής. Και τα δύο ειδικευμένα κέντρα συμβουλευτικής παρέχουν υποστήριξη στις πελάτισσες σε καταστάσεις κρίσης **χρησιμοποιώντας δωρεές** για να καλύψουν το κόστος πολλών ωρών θεραπείας σταθεροποίησης με θεραπευτές που δεν έχουν εγκριθεί από κάποιο ταμείο ασφάλειας υγείας (Wells κ.ά. 2021: 25).

Ένταξη μητέρας-παιδιού

Η μητρότητα και η εγκυμοσύνη αντιπροσωπεύουν μια έντονα προσδιορισμένη ως προς το φύλο κατάσταση, η οποία πρέπει να περιλαμβάνεται στις προβλέψεις για παροχή βοήθειας εξαιτίας της καθοριστικής της σημασίας για τη διαδικασία της αποκατάστασης και τη μεγάλη συχνότητα με την οποία εμφανίζεται. Συνήθως, οι (μέλλουσες) μητέρες χρειάζονται ψυχοκοινωνική υποστήριξη στα εξής: απόκτηση δεξιοτήτων μητρότητας, υλική βοήθεια, ψυχολογική βοήθεια, εύρεση ευκαιριών για παιδική φροντίδα, μεταξύ άλλων (Yonkova 2020: 8-9). Τα παιδιά μπορεί να λειτουργήσουν σαν γέφυρα για την ένταξη, καθώς οι μητέρες συνήθως ζητούν βοήθεια όταν μεγαλώνουν τα παιδιά τους. Επομένως, η συμβουλευτική/δουλειά με μητέρες έχει

τεράστιο αντίκτυπο στην ένταξη των μητέρων, και η κοινοπραξία θεωρεί ότι μπορεί να γίνεται **με ατομική συμβουλευτική, ομαδική συμβουλευτική (χωριστά για μητέρες και παιδιά) και κοινές δραστηριότητες μητέρων-παιδιών**. Το **πρόγραμμα INTAP** έχει έτσι εντοπίσει τις ακόλουθες ορθές πρακτικές στις **υπηρεσίες υποστήριξης για την ένταξη μητέρας-παιδιού**:

- «**Η διαπολιτισμική γονεϊκή δουλειά** βοηθάει να εξηγήσουμε τεχνικές παιδικής φροντίδας στις χώρες υποδοχής της ΕΕ, στη [...] μητρική γλώσσα [του ΘΕΠ] και διευκολύνει τη διαδικασία ένταξής τους» .
- «**Τα μαθήματα ένταξης και γλώσσας μητέρας-παιδιού** επιτρέπουν [...] [στα ΘΕΠ] να καλλιεργήσουν π.χ. τις δεξιότητές τους στη γλώσσα της χώρας διαμονής, ενώ παρέχεται φροντίδα για τα παιδιά τους» (Blöcher κ.ά. 2020: 35).

Μπορείτε να εξετάσετε αυτές τις ιδέες σαν κίνητρα για να **οργανώσετε προγράμματα ψυχοκοινωνικής υποστήριξης μητέρων-παιδιών** στο κέντρο βοήθειας/στην οργάνωσή σας.

Άλλες υπηρεσίες υποστήριξης ένταξης

Παράλληλα με τις κατηγορίες που εντοπίζονται ως τομείς ψυχοκοινωνικής παρέμβασης στο πρόγραμμα ASS/ST, υπάρχουν και άλλες υπηρεσίες για την υποστήριξη της ένταξης, οι οποίες παρουσιάστηκαν ως ορθές πρακτικές από την κοινοπραξία και μπορείτε να εξετάσετε την εφαρμογή τους στη δουλειά σας με γυναίκες ΘΕΠ.

Εκπαίδευση για ΘΕΠ

Οι συνεδρίες εκπαίδευσης για ΘΕΠ είναι μια ακόμα μέθοδος που μπορείτε να

44 <https://wildwasserwuerzburg.beranet.info/>

45 <https://www.caritas-augsburg.de/hilfeberatung/migrationsundfluechtlingsberatung/hiff-projekt/hiff-projekt>

εφαρμόσετε σε ένα πρόγραμμα ένταξης για ΘΕΠ με βάση το φύλο. Μέσα από την εκπαίδευση, τα ΘΕΠ αισθάνονται πιο άνετα με τη διαδικασία της ένταξης και με συγκεκριμένα καθημερινά ζητήματα (π.χ. επαφές με γιατρούς). Η **IROKO** χρησιμοποίησε αυτή την ορθή πρακτική με τη μορφή **ιατρικής εκπαίδευσης**, στην οποία οι γυναίκες ΘΕΠ ενημερώνονταν σχετικά με την πρόληψη συνηθισμένων προβλημάτων υγείας και για τον τρόπο πρόσβασης σε τοπικές υπηρεσίες υγείας, όπως το κρατικό πρόγραμμα πρόληψης του καρκίνου, αλλά και για τον τρόπο πρόσβασης σε υπηρεσίες υγείας χωρίς ταυτότητα ή άδεια διαμονής. Αυτό έγινε από το μέλος της κοινοπραξίας IROKO: Δόθηκαν σε τις γυναίκες πήραν μικρές κάρτες, για να τις έχουν στο πορτοφόλι τους, με λεπτομέρειες των υπηρεσιών στις οποίες μπορούσαν να έχουν πρόσβαση. Οι συνεδρίες αυτές γίνονταν με μικρές ομάδες γυναικών που μιλούσαν μία κοινή γλώσσα εκτός από ιταλικά, με συντονιστή ένα γιατρό που μιλούσε επίσης αυτή τη γλώσσα, και μαζί έναν πολιτισμικό διαμεσολαβητή. Οι συνεδρίες γίνονταν κατά κύριο λόγο στα ιταλικά, από εκπαιδευμένες εξειδικευμένες γιατρούς και νοσηλεύτριες από τους Γιατρούς χωρίς Σύνορα, αλλά όλο το γραπτό υλικό δινόταν και στις δύο γλώσσες, και τυχόν ερωτήσεις ή διευκρινίσεις γίνονταν στην κατάλληλη γλώσσα. Οι συνεδρίες ήταν ανεπίσημες και καταφέραμε να δημιουργήσουμε μια θετική και ανοιχτή ατμόσφαιρα μεταξύ των συμμετεχουσών, με δεδομένου ότι μερικές φορές το ζήτημα της σεξουαλικής υγείας προκαλεί ντροπή ή αποτελεί ταμπού. Οι Γιατροί χωρίς Σύνορα δημιούργησαν το γραπτό υλικό γενικά για την πρόσβαση σε υπηρεσίες υγείας, για τον οικογενειακό προγραμματισμό⁴⁶ και για άλλους τομείς της μητρικής υγείας.

Στο **πρόγραμμα LIBES**, η **SOLWODI** εκπαιδευσε γυναίκες ΥΤΧ ΘΕΠ που

βρίσκονταν στη **φάση της μετάβασης από το καταφύγιο στην ιδιωτική στέγη**. Τα θέματα της εκπαίδευσης περιλάμβαναν: δημόσια διοίκηση· αναζήτηση στέγης· στέγαση και διαχείριση νοικοκυριού· οικονομικά· οικονομική ένταξη· δεξιότητες κοινωνικής επικοινωνίας· αντιμετώπιση οικογενειακών ζητημάτων και φροντίδα του εαυτού. Μπορείτε να κατεβάσετε το πρόγραμμα μαθημάτων **Independent Living Skills Training for Survivors of Human Trafficking**⁴⁷ από τον ιστότοπο του προγράμματος και να το προσαρμόσετε στο συγκεκριμένο πλαίσιο της χώρας σας. Μπορείτε π.χ. να εξετάσετε την ιδέα **ατομικής ή ομαδικής κατάρτισης**. Κατά την πανδημία του COVID-19, οι ατομικές εκπαιδευτικές συνεδρίες στο πρόγραμμα **LIBES** αποδείχτηκαν μια χρήσιμη εναλλακτική λύση και βελτίωσαν κι άλλο ένα ήδη έντονα εξατομικευμένο πρόγραμμα κατάρτισης. Κατά το σχεδιασμό του εκπαιδευτικού υλικού λήφθηκε υπόψη και ο αναλφαριθμητισμός, ώστε να είναι κατάλληλο και για λιγότερο εγγράμματα/αναλφάβητα ΘΕΠ (De Cnodder κ.ά. 2021: 7-8).

Ορθές πρακτικές σε περιπτώσεις απέλασης και επιστροφής βάσει του Κανονισμού του Δουβλίνου

Όταν έχουμε να κάνουμε με γυναίκες ΥΤΧ ΘΕΠ, υπάρχει πάντα ο κίνδυνος απέλασης στη χώρα προέλευσης, ή «επιστροφής βάσει Δουβλίνου». Η **SOLWODI**, μέλος του προγράμματος, παρέχει συμβουλευτική σχετικά με την επιστροφή σε γυναίκες και/ή μητέρες. Η συμβουλευτική απέλασης της **SOLWODI** παρέχεται π.χ. σε δύο κατηγορίες πελατισσών: 1) σε γυναίκες που θέλουν να επιστρέψουν στην πατρίδα τους ή 2) σε γυναίκες που εξαναγκάζονται να γυρίσουν στην πρώτη χώρα εισόδου με βάση τον Κανονισμό Δουβλίνο 3 (Κανονισμός ΕΕ 604/2013).⁴⁸ **H**

46 http://www.associazionelIROKO.org/wp-content/uploads/2021/09/Topic-Family-planning.docx_compressed.pdf

47 <https://libes.org/results/>

48 <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/ALL/?uri=CELEX:32013R0604>

βασισμένη στο φύλο συμβουλευτική σχετικά με την επιστροφή δεν πρέπει λοιπόν να «πιέζει» για ενεργή επιστροφή. Η παροχή τέτοιας συμβουλευτικής είναι κάτι που οι οργανώσεις κατά της εμπορίας προσώπων και οι φεμινιστικές οργανώσεις δεν προτιμούν να κάνουν. Εντούτοις, είναι σημαντικό να γνωρίζουν πώς γίνεται και να αντιμετωπίζουν με έμφυλη ευαισθησία γυναίκες ΘΕΠ που πρέπει να επιστρέψουν σε μια χώρα στο πλαίσιο του Κανονισμού του Δουβλίνου ή στη χώρα προέλευσής τους, ώστε να μπορούν να λάβουν βασισμένη στο φύλο υποστήριξη μετά την επιστροφή τους.⁴⁹ Ακολουθούν ορθές πρακτικές από τις οποίες μπορείτε να αντλήσετε:

- **Οργανώστε το πρόγραμμα επιστροφής σας. Η SOLWODI** παρέχει υποστήριξη επιστροφής με βάση το φύλο μέσα από το **δικό της πρόγραμμα επιστροφής**. Θύματα ΕΒ, όπως τα ΘΕΠ, υποστηρίζονται έτσι μέσα από δικτύωση και οικονομική ενίσχυση.⁵⁰
- **Παραπέμψτε σε ευαίσθητα ως προς το φύλο προγράμματα επιστροφής** στη χώρα σας.

49 Ως κοινοπραξία, συμφωνούμε με τη δήλωση των συγγραφέων του εγχειριδίου, η οποία λέει: «Δυστυχώς, εξαιτίας της τρέχουσας πολιτικής κατάστασης, οι επιστροφές στο πλαίσιο του Κανονισμού του Δουβλίνου ατόμων που υπήρξαν θύματα εμπορίας προσώπων [...] εξακολουθούν να συμβαίνουν και συνεπώς θεωρούμε αυτό το εγχειρίδιο απαραίτητο. Εντούτοις, τοποθετούμαστε ξεκάθαρα κατά των μη οικειοθελών επιστροφών στο πλαίσιο του Κανονισμού του Δουβλίνου, στην Ιταλία και γενικών (λόγω των κακών συνθηκών υποδοχής για τα άτομα που επιστρέφουν [...]) και ιδίως κατά των υποχρεωτικών επιστροφών ατόμων που έχουν υπάρξει θύματα εμπορίας προσώπων (εξαιτίας των διαδεδομένων κυκλωμάτων εμπορίας [...]) στα οποία τα άτομα που επιστρέφουν συχνά είναι γνωστά [...]». (Eyselein κ.ά. 2021: 8).

50 <https://www.solwodi.de/seite/353222/r%C3%BCckkehrberatung.html> (ο σύνδεσμος είναι διαθέσιμος μόνο στα γερμανικά, αλλά το έντυπο του προγράμματος είναι διαθέσιμο και σε άλλες γλώσσες).

- **Απευθυνθείτε σε ευρωπαϊκές φεμινιστικές ΜΚΟ σε περιπτώσεις επιστροφής με βάση τον Κανονισμό του Δουβλίνου.** Στο πλαίσιο του προγράμματος **SISA – Strengthening the Identification and Integration of Survivors of Sex Trafficking from West Africa**, στο οποίο είναι εταίρος η **SOLWODI**, δημιουργείται το **Transnational Dublin-Return Assistance Network (T-DAN)**. Αυτό το σύστημα υποστήριξης ΜΚΟ δημιουργεί μία πλατφόρμα για εκπαιδευμένα άτομα σε χώρες προς τις οποίες γίνονται επιστροφές βάσει του Κανονισμού του Δουβλίνου, ώστε κυριολεκτικά να συνοδεύουν τις επιζώσες στην εμπειρία της μεταφοράς, παρέχοντας ψυχοκοινωνική υποστήριξη στη διάρκεια της διαδικασίας σε πραγματικό χρόνο, μέσω τηλεφώνου και μηνυμάτων, ενθαρρύνοντας τη συνεργασία με τις αρχές κατά τη διάρκεια της διαδικασίας απέλασης και ελαχιστοποιώντας τον αρνητικό αντίκτυπο.
- **Υποστηρίξτε πελάτισσες που επιστρέφουν με βάση τον Κανονισμό του Δουβλίνου.** Μπορείτε να χρησιμοποιήσετε και να προσαρμόσετε το **Dublin-Pre-Return Counselling Manual in the German-Italian context**⁵¹ του SISA στις συμβουλευτικές σας συνεδρίες. Το εγχειρίδιο βοηθάει τους επαγγελματίες να καθοδηγήσουν τα ΘΕΠ στη διαδικασία της μεταφοράς και τα συνδέει προληπτικά με κάποιον στη χώρα προορισμού που μπορεί να τα υποδεχτεί όταν οι αρχές έχουν ολοκληρώσει το πέρασμα των συνόρων.

Καθοδήγηση

51 <https://sisa-europe.eu/manual/>

Μια εξίσου σημαντική ορθή πρακτική στο ψυχοκοινωνικό επίπεδο μπορεί να εξασφαλιστεί με τη δημιουργία ενός **προγράμματος καθοδήγησης**. Η καθοδήγηση μπορεί να οριστεί ως:

«Μια δομημένη, μη επικριτική σχέση με αμοιβαία οφέλη για όλα τα εμπλεκόμενα μέρη, στην οποία ένα έμπειρο άτομο (καθοδηγητής) αφιερώνει εθελοντικά χρόνο για να υποστηρίξει και να ενθαρρύνει ένα λιγότερο έμπειρο άτομο (καθοδηγούμενο)» (Lamonaca & del Savio 2021: 9).

Στα προγράμματα **ASSIST** και **LIBES**, εφαρμόστηκαν προγράμματα καθοδήγησης, στα οποία οι πελάτισσες λάμβαναν υποστήριξη από **πρώην/μακροχρόνιες πελάτισσες – που αποκαλούνται επιζώσες (ASSIST)– και/ή εντόπιες εθελόντριες – που αποκαλούνται φίλες (LIBES)**. Η συμμετοχή επιζώσων ή εθελοντριών συνιστάται ως μέσω ενίσχυσης της αποτελεσματικότητας των ενταξιακών υπηρεσιών και ως τέτοιο έχει καθοριστική σημασία για την παροχή βασισμένης στο φύλο βοήθειας για την ένταξη μεταναστριών ΘΕΠ (Yonkova 2020: 19). Στο πρόγραμμα καθοδήγησης της **SOLWODI**, στο **πρόγραμμα ASSIST**, οι καθοδηγητές και οι καθοδηγούμενοι συζήτησαν για τα παρακάτω θέματα στις συνεδρίες τους: αρχές, επιστολές/έγγραφα, «κανόνες συμπεριφοράς»/«κώδικας συμπεριφοράς», και ένταξη στην κοινωνική ζωή της Γερμανίας – εξεύρεση κοινωνικών επαφών και δραστηριοτήτων ελεύθερου χρόνου.⁵² Έμαθαν επίσης πώς χρησιμοποιούνται διαφορετικά εργαλεία, για παράδειγμα η ανταλλαγή ιδεών, οι κάρτες συναισθημάτων και η ζωγραφική. Στο **πρόγραμμα LIBES** έμφαση δόθηκε στην υποστήριξη των ΘΕΠ από τις φίλες

για τη μακροπρόθεσμη ένταξή τους, π.χ. οργανώνοντας ή μαθαίνοντάς τους δραστηριότητες ελεύθερου χρόνου.⁵³ Αποδεικνύεται ότι οι τοπικές εθελόντριες είναι χρήσιμες ως καθοδηγήτριες, καθώς μπορούν να δώσουν στις ωφελούμενες μια καλύτερη αίσθηση ασφάλειας και το αίσθημα ότι ανήκουν στην κοινότητα της δεδομένης κοινωνίας της ΕΕ (Lamonaca & del Savio 2021: 22).

Στις συνθήκες της πανδημίας του COVID-19, μια εναλλακτική μπορεί να είναι η **ηλεκτρονική καθοδήγηση**. Στο **πρόγραμμα LIBES** έγινε σύνοψη του **E-Mentoring Tips - Starting mentoring programs to support victims of human trafficking during COVID-19**.⁵⁴

2.6. Οικονομική ενδυνάμωση

Βραχυπρόθεσμα, η βοήθεια πρέπει να εστιάζει στις υλικές ανάγκες των ΘΕΠ, συμπεριλαμβανομένων της φροντίδας της σωματικής και της ψυχικής τους υγείας και των νομικών τους αναγκών (για συναφείς ορθές πρακτικές βλ. υποκεφάλαια 2.5.1 και 2.5.2), οι οποίες μπορεί να είναι επίσης πολύ σύνθετες. Η πιο μακροπρόθεσμη βοήθεια πρέπει να περιλαμβάνει και μια έμφαση στην οικονομική ενδυνάμωση, ώστε να αποκτήσουν τα ΘΕΠ τις δεξιότητες και τις γνώσεις που χρειάζονται για να γίνουν πραγματικά ανεξάρτητα και να συμμετέχουν πλήρως στην κοινωνία της χώρας διαμονής τους, χωρίς τη συνεχή ανησυχία και το φόβο που συνοδεύουν την οικονομική αστάθεια, συνυπολογίζοντας και τον κίνδυνο να πέσουν ξανά θύματα εμπορίας προσώπων. Η εμπειρία μας δείχνει ότι η ουσιαστική ανεξαρτησία των γυναικών έχει αντίκτυπο και στην οικογένειά τους, ιδίως στα παιδιά τους.

52 https://daten2.verwaltungsportal.de/dateien/seitengenerator/0832ea4e327556b1629db18c84df6f0f186819/solwodi_assist_de_web_neu_1.pdf

53 https://libes.org/wp-content/uploads/2021/07/Mentoring-for-trafficking-survivors_ebookEN.pdf

54 https://libes.org/wp-content/uploads/2020/01/E-mentoring-Tips_.pdf

Μια σημαντική όψη της οικονομικής ενδυνάμωσης είναι η απασχόληση. Η απασχόληση προάγει ευθέως την οικονομική ανεξαρτησία και διευκολύνει την επαφή με τους ημεδαπούς της χώρας διαμονής, την εκμάθηση της γλώσσας και την αύξηση της αυτοεκτίμησης.⁵⁵ Τα ευρήματα από την έκθεση της έρευνας *INTAP*, που πραγματοποιήθηκε από τη **SOLWODI**, έδειξε ότι κάποια ΘΕΠ είχαν βρει δουλειά ως μαγειρίσες, μοδίστρες ή καθαρίστρες ή είχαν γίνει αυτοαπασχολούμενες, π.χ. ως μοδίστρες. Άλλα ΘΕΠ ονειρεύονται να βρουν απασχόληση και θα ήθελαν να δουλέψουν ως σχεδιάστρες μόδας, καθαρίστρες, μαίες, μοδίστρες, κομμώτριες ή μακιγιέζ στη χώρα διαμονής τους. Η απόκτηση εργασιακής εμπειρίας, π.χ. μέσω πρακτικής άσκησης ή ολοκλήρωσης κάποιας επαγγελματικής κατάρτισης στην ΕΕ, είναι επίσης επωφελής για την ένταξη, καθώς τα ΘΕΠ προετοιμάζονται έτσι για την ευρωπαϊκή αγορά εργασίας.

Συνεπώς, η απασχόληση είναι καίριο στοιχείο για την ανεξαρτησία, ιδίως από το κράτος πρόνοιας.

2.6.1. Φραγμοί στην οικονομική ενδυνάμωση

Ένας σημαντικός αριθμός ΘΕΠ αντιμετωπίζουν δυσκολίες στην αγορά εργασίας εξαιτίας της θέσης τους ως μετανάστριες, ενώ κάποιες δεν έχουν την απαραίτητη άδεια διαμονής για να μπορούν να εργαστούν. Ένα επιπλέον πρόβλημα για τα ΘΕΠ σχετικά με την αγορά εργασίας είναι η συχνή έλλειψη εκπαίδευσης και εργασιακής εμπειρίας στη χώρα προέλευσής τους προτού πέσουν θύματα εμπορίας ανθρώπων. Επιπλέον, τόσο οι διακρίσεις από τους εργοδότες όσο και η δυσπιστία απέναντι σε αυτούς δημιουργούν επιπρόσθετα εμπόδια (Blöcher κ.ά., 2020, σ.30). Τα ΘΕΠ που είναι μητέρες δυσκολεύονται ιδιαίτερα να ενταχθούν στην αγορά εργασίας εξαιτίας της έλλειψης ευκαιριών για εξεύρεση

φροντίδας των παιδιών. Άλλα αναγνωρισμένα εμπόδια είναι η έλλειψη γλωσσικών δεξιοτήτων της χώρας διαμονής και η αντίληψη ότι οι άντρες είναι εκείνοι που συμβάλλουν κυρίως στο οικογενειακό εισόδημα (στο ίδιο.).

Κάποια ΘΕΠ φτάνουν στην Ευρώπη έχοντας ήδη κάποια προσόντα και εργασιακή εμπειρία από τη χώρα προέλευσής τους. Μπορεί συχνά να είναι δύσκολο να αναγνωριστούν τα προσόντα αυτά από το κράτος-μέλος της ΕΕ όπου ζουν, κι έτσι αυτά τα σημαντικά προσόντα και γνώσεις δεν τα τοποθετούν πάντα σε θέση να βρουν δουλειά στη χώρα διαμονής τους (Blöcher et. al., 2020, p.18).

Η εμπειρία όλων των μελών της κοινοπραξίας δείχνει ότι επαγγέλματα όπως η καθαριότητα, η παιδική φροντίδα και η φροντίδα ηλικιωμένων είναι συχνά οι μόνοι τομείς στους οποίους πολλές γυναίκες ΘΕΠ βρίσκουν ευκαιρίες, ανεξάρτητα από την εμπειρία τους ή τη δουλειά που θα ήθελαν να κάνουν. Οι θέσεις αυτές θεωρούνται συχνά ανεπίδοτες και ανεπιθύμητες για τους πολίτες χωρών της ΕΕ. Ενώ η κοινοπραξία αναγνωρίζει τη σημασία αυτών των ρόλων, γνωρίζουμε επίσης ότι τα ΘΕΠ προσβλέπουν σε πολλά διαφορετικά επαγγέλματα και συνεπώς η εκπαίδευση και η κατάρτιση είναι βασικές για να διευρύνουν τις εργασιακές τους ευκαιρίες, ενώ παράλληλα προσφέρουν μια αντίληψη για τους διαφορετικούς τομείς και τις σταδιοδρομίες που μπορεί να θέλουν να ακολουθήσουν.

Παρότι θέσεις όπως αυτές που αναφέραμε μπορεί να είναι διαθέσιμες στη χώρα διαμονής, προσφέρονται συχνά σε βραχυπρόθεσμη ή ασταθή βάση, ή ακόμα και χωρίς πιστοποίηση/σύμβαση. Ο βιοπορισμός είναι καίριας σημασίας κι έτσι πολλές γυναίκες είναι απίθανο να απαιτήσουν καλύτερες συνθήκες εργασίας, αλλά περιστάσεις σαν αυτές δεν ευνοούν τη μακροπρόθεσμη οικονομική σταθερότητα των ΘΕΠ. Για παράδειγμα, στην Ιταλία πολλές εργασίες

55 African Educational Trust 1998· Bloch 1999
παρατίθεται στο Ager and Strang 2008

καθαριότητας και φροντίδας πληρώνονται με μετρητά στο χέρι, χωρίς φόρους ή κρατήσεις από τον εργοδότη ή τον εργαζόμενο. Ακόμα αν υπάρχει σύμβαση, συνήθως είναι βραχυχρόνια και δεν περιλαμβάνει τις κρατήσεις του εργοδότη στα ασφαλιστικά ταμεία. Το αποτέλεσμα είναι ότι οι άνθρωποι σε τέτοιες δουλειές δεν έχουν ικανοποιητική προστασία ή υποστήριξη από το κράτος πρόνοιας, όπως αναρρωτική άδεια ή άδεια μητρότητας με αποδοχές.

2.6.2. Ορθές πρακτικές οικονομικής ενδυνάμωσης

Ευκαιρίες απασχόλησης

Η **IROKO** διοργάνωσε μια **ανταλλαγή υπηρεσιών μεταξύ ομοτίμων** ανάμεσα σε ωφελούμενες. Παρατήρησαν ότι πολλές γυναίκες αναζητούσαν εργασιακή εμπειρία και πολλές άλλες είχαν ανάγκες, όπως καθαριότητα ή φροντίδα παιδιών. Κανονίστηκε λοιπόν κάποιες γυναίκες να προσφέρουν αυτές τις υπηρεσίες σε άλλες, με μερική επιδότηση από την **IROKO** (η οργάνωση κάλυψε τα δύο τρίτα των αμοιβών τους, και το υπόλοιπο ένα τρίτο εκείνη που λάμβανε την υπηρεσία). Έτσι κάποιες γυναίκες απέκτησαν πρόσβαση σε υπηρεσίες που δεν θα μπορούσαν διαφορετικά να τις καλύψουν οικονομικά. Στην περίπτωση της φροντίδας των παιδιών, αυτό επέτρεψε να γίνουν οι ίδιες πιο δραστήριες στην αναζήτηση εργασίας. Την ίδια στιγμή, άλλες γυναίκες έβγαλαν χρήματα και απέκτησαν πολύτιμες δεξιότητες και εργασιακή εμπειρία για το βιογραφικό τους. Ήταν ένας τρόπος να ενισχυθούν οικονομικά, που ευνοούσε συγχρόνως και την ανεξαρτησία τους. Γίνονταν έλεγχοι από μέλη του προσωπικού ανά δεκαπενθήμερο με τις γυναίκες που λάμβαναν και που παρείχαν την υπηρεσία, για να διασφαλιστεί η ομαλή λειτουργία της ανταλλαγής. Προτού ξεκινήσουν την υπηρεσία, οι γυναίκες έπρεπε να παρακολουθήσουν ένα εκπαιδευτικό πρόγραμμα μίας εβδομάδας με μέλη του προσωπικού.

Εκπαίδευση και επαγγελματική κατάρτιση

Η **IROKO** είχε μια **συμφωνία συνεργασίας** με το Περιφεριακό Συμβούλιο του Πιεμόντε να **«μετατρέψουν» την εκπαίδευση και την εμπειρία στις χώρες προέλευσης των γυναικών σε αναγνωρισμένη εκπαιδευτική εμπειρία**. Έτσι, οι γυναίκες μπόρεσαν να ολοκληρώσουν μαθήματα κατάρτισης στην Ιταλία σε μειωμένο χρόνο και να αρχίσουν να αναζητούν εργασία, ιδίως ως υπάλληλοι σε λογιστικά γραφεία και τοπογράφοι. Επιπλέον, η **IROKO** υπέγραψε επίσης μια συμφωνία με το γραφείο εύρεσης εργασίας **ADECCO** για να διευκολύνουν την είσοδο γυναικών σε προγράμματα κατάρτισης και πρακτικής άσκησης, ώστε να δημιουργηθούν άμεσες ευκαιρίες απασχόλησης στη βιομηχανία σοκολατοποιίας/ζαχαροπλαστικής μιας περιοχής της Ιταλίας που ειδικεύεται σε αυτή την παραγωγή. Πρόκειται για ένα πρόγραμμα το οποίο μπορεί να προσαρμοστεί σε άλλες γεωγραφικές περιοχές που ειδικεύονται σε διαφορετικά είδη παραγωγής, σχηματίζοντας δεσμούς με ομάδες εργοδοτών μεγάλης κλίμακας, οι οποίοι χρειάζονται προσωπικό με παρόμοιες δεξιότητες και κατάρτιση. Οι δεσμοί αυτοί αποδεικνύονται πολύτιμοι για να διασφαλίζεται ότι τα προγράμματα κατάρτισης θα οδηγούν απευθείας σε σταθερή απασχόληση.

Το **MARTA Centre** προσφέρει ένα κρατικά χρηματοδοτούμενο πρόγραμμα, το οποίο περιλαμβάνει τη συμμετοχή σε **εκπαιδευτική κατάρτιση ή τμήματα μελέτης**, με βάση την αξιολόγηση των ατομικών αναγκών των ωφελούμενων. Πρώτον, οι λειτουργοί κοινωνικής επανένταξης κάνουν μια συνεδρία ενημέρωσης σχετικά με την αγορά εργασίας της Λετονίας και τις πιθανές ευκαιρίες εργασίας. Βοηθάνε επίσης την ωφελούμενη να ετοιμάσει το βιογραφικό της και αξιολογούν την εκπαίδευση και την εμπειρία κάθε ατόμου. Κατόπιν

μπορούν να συμβουλέψουν την ωφελούμενη για σχετικά τμήματα κατάρτισης ή εκπαίδευσης που θα μπορούσε να παρακολουθήσει και υποστηρίζουν την εγγραφή της αν θέλει να συμμετάσχει.

Η επιλογή ενός τμήματος κατάρτισης δεν περιλαμβάνει στοιχεία με βάση το φύλο, αλλά βασίζεται στις ατομικές ανάγκες. Το MARTA Centre δεν υποστηρίζει τα έμφυλα στερεότυπα και προσπαθεί να ενδυναμώνει το ΘΕΠ ώστε να έχει μια ευρύτερη οπτική και να επιλέγει αυτό που θέλει και όχι αυτό που νομίζει ότι περιμένουν οι άλλοι. Αν έχει μικρά παιδιά που δεν πηγαίνουν στον παιδικό σταθμό και δεν έχει άλλη οικογένεια ή ένα κατάλληλο σύστημα υποστήριξης για να τα φροντίζει, το MARTA Centre μπορεί να πληρώσει για τη φροντίδα των παιδιών στη διάρκεια των μαθημάτων ή να παράσχει βραχυπρόθεσμη εθελοντική φύλαξη.

Πρόσβαση στην τεχνολογία/ στις ψηφιακές δεξιότητες

Στην Κύπρο προσφέρονται **εργαστήρια ψηφιακών δεξιοτήτων** σε γυναίκες ΘΕΠ (και αιτούσες άσυλο). Τα εργαστήρια γίνονται για την απόκτηση δεξιοτήτων που σχετίζονται με τη χρήση ψηφιακής τεχνολογίας και τον τρόπο με τον οποίο αυτή μπορεί να βοηθήσει στην ανάπτυξη δεξιοτήτων ζωής. Τα εργαστήρια είναι πρακτικά και περιλαμβάνουν διδασκαλία για τη χρήση του διαδικτύου, τεχνικές αναζήτησης, Google Maps και μεταφραστικές εφαρμογές, τα οποία με τη σειρά τους επηρεάζουν τη διαδικασία της ένταξής τους.

Στη διάρκεια της πανδημίας του COVID-19, η **IROKO** και η **SOLWODI** πρόσεξαν ότι η απότομη μεταστροφή στην κοινωνικά αποστασιοποιημένη παροχή υπηρεσιών αποτέλεσε επιπρόσθετη δυσκολία για πολλά ΘΕΠ. Οι υπηρεσίες που παρέχονται στην Ιταλία από την τοπική αυτοδιοίκηση, επιχορηγήσεις για την παρακολούθηση διαδικτυακής εκπαίδευσης, ακόμα και τραπεζικές

υπηρεσίες, έγιναν ξαφνικά διαδικτυακά. Καθώς πολλές από τις ωφελούμενες αυτών των οργανώσεων δεν έχουν υπολογιστή στο σπίτι τους και οι ψηφιακές τους δεξιότητες είναι περιορισμένες, το εμπόδιο που δημιουργήθηκε στην πρόσβαση ήταν σημαντικό. Το προσωπικό της IROKO κράτησε επαφή με τις ωφελούμενες κυρίως μέσω τηλεφώνου ή πρόσωπο με πρόσωπο, όταν ήταν απαραίτητο, και έδινε πληροφορίες για την πρόσβαση στις νέες αυτές υπηρεσίες ή τις χρησιμοποιούσε εκ μέρος των ωφελούμενων, π.χ. για το κλείσιμο ραντεβού ή την υποβολή αιτήσεων. Η υπηρεσία αυτή θα συνεχιστεί, περιλαμβάνοντας την παροχή υποστήριξης 1:1, για να μπορέσουν οι ωφελούμενες να μάθουν πώς να χρησιμοποιούν συγκεκριμένες διαδικτυακές υπηρεσίες και να έχουν πρόσβαση σε υπολογιστή και σύνδεση στα γραφεία της IROKO.

Κοινωνική πρόνοια και επιδόματα

Παρόλο που τα περισσότερα κράτη της ΕΕ παρέχουν άμεση βοήθεια σε άτομα που αιτούνται άσυλο και σε ΘΕΠ, σύμφωνα με την εμπειρία της κοινοπραξίας συνήθως η βοήθεια δεν διαρκεί αρκετά ώστε να επιτευχθεί ανεξαρτησία. Για τις γυναίκες αυτές που έχουν καταφέρει να πάρουν βίζα και άδεια διαμονής, μπορεί να υπάρχουν κι άλλα επιδόματα διαθέσιμα στη χώρα διαμονής, αλλά η πρόσβαση σε αυτά μπορεί να αποδειχτεί δύσκολη. Για παράδειγμα, στην Ιταλία υπάρχουν κρατικά και περιφερειακά προγράμματα υποστήριξης, αλλά συχνά περιλαμβάνουν πολλή γραφειοκρατία, η οποία είναι πάντα στα ιταλικά. Οι εταίροι μας αναφέρουν μια παρόμοια κατάσταση στην Κύπρο, όπου συχνά τα έγγραφα είναι διαθέσιμα μόνο στα ελληνικά και ορισμένοι πάροχοι έχουν αρνηθεί ακόμα και επικοινωνήσουν με μη ελληνόφωνους.

Η **IROKO** **συνεργάζεται με ένα τοπικό κέντρο δημοσιονομικής βοήθειας (CAF)** όπου μπορούν να πηγαίνουν οι

ωφελοόμενες, συνοδευόμενες από γλωσσικό ή πολιτισμικό διαμεσολαβητή αν είναι απαραίτητο, για να συμπληρώσουν τα σημαντικά έγγραφα που λειτουργούν ως απόδειξη για το εισόδημα του νοικοκυριού τους (αυτό ζητείται συχνά για υπηρεσίες που εξαρτώνται από το εισόδημα, όπως εξαίρεση από την επιβάρυνση για κάποιες υπηρεσίες υγείας ή στις αιτήσεις για έκπτωση σε άδειες στάθμευσης ή κάρτες συγκοινωνιών), καθώς και γενικότερες συμβουλές για να κατανοήσουν την κατάστασή τους και σχετικά με τυχόν επιδόματα τα οποία θα μπορούσαν να λαμβάνουν και τον τρόπο για να τα αιτηθούν. Κατά τη διάρκεια του λοκντάουν για τον COVID-19, η κρατική υποστήριξη για άτομα που δεν είχαν μόνιμες συμβάσεις εργασίας, αλλά η υπηρεσία αυτή ήταν επίσης σε θέση να ενημερώνει τις ωφελοόμενες της IROKO αν και πώς μπορούσαν να πάρουν τέτοια υποστήριξη. Ένα άλλο πλεονέκτημα αυτού του προγράμματος είναι ότι με αυτή την διοικητική υποστήριξη, οι γυναίκες μπορούν να επιλύουν ή ακόμα και να αποφεύγουν διοικητικά προβλήματα –που συχνά έχουν να κάνουν με τους φόρους ή την απασχόληση– που μπορεί στο μέλλον να αποτελέσουν εμπόδια για την ανανέωση/μετατροπή της άδειας διαμονής.

Αυτή η συνεργασία περιλαμβάνει επίσης περιοδικές **εκπαιδευτικές συνεδρίες ΜΟΕ** για ΘΕΠ, όπου το προσωπικό της CAF –μαζί με πολιτισμικούς και γλωσσικούς διαμεσολαβητές– παρέχει γενικές πληροφορίες σε ομάδες ΘΕΠ, σχετικά με διάφορα οικονομικά και διοικητικά θέματα. Μετά τις συνεδρίες αυτές μπορεί να πραγματοποιηθούν συναντήσεις 1:1 όταν χρειάζεται.

Υπηρεσίες στέγασης και οικονομική υποστήριξη

Η IROKO διαχειριζόταν δύο **καταφύγια** στην Ιταλία, κατηγοριοποιημένα ως τρίτου επιπέδου. Το ένα καταφύγιο στέγαζε μέχρι τρεις γυναίκες τη φορά,

ενώ το άλλο μέχρι έξι, για διάστημα μέχρι 12 μήνες. Ο χαρακτηρισμός τρίτου επιπέδου αναφέρεται στην περίοδο μετά την επίσημη υποστήριξη που χρηματοδοτείται από το κράτος ως κομμάτι των προβλέψεων για την καταπολέμηση της ΕΠ. Δυστυχώς, η περίοδος αυτή είναι συχνά υπερβολικά σύντομη για να επιτευχθεί ουσιαστική ανεξαρτησία και έτσι η IROKO παρείχε αυτή την υπηρεσία σαν σκαλοπάτι, ώστε γυναίκες σαν αυτές να μην πέσουν ξανά στην παγίδα της εμπορίας ανθρώπων, να μην εξωθηθούν (ξανά) στην πορνεία ή να μην καταλήξουν στους δρόμους.

Η υποστήριξη στέγασης στα καταφύγια αυτά συνοδευόταν επίσης από υποχρεωτική ένταξη σε ένα πρόγραμμα υποστηριζόμενης αποταμίευσης, και τακτικές συνεντεύξεις παρακολούθησης και συνεδρίες υποστήριξης, που περιλάμβαναν βοήθεια στην αναζήτηση εργασίας και μόνιμης στέγασης και παραπομπή σε άλλες υπηρεσίες, όπως για υγειονομικές ανάγκες ή ψυχολογική υποστήριξη.

Το **πρόγραμμα υποστηριζόμενης αποταμίευσης** περιλάμβανε την υπογραφή μιας συμφωνίας με την IROKO, η οποία περιέγραφε πόσα χρήματα μπορούσε ρεαλιστικά να αποταμιεύσει κάθε ωφελούμενη το μήνα, και στη συνέχεια η IROKO τις συνόδευε για το ραντεβού στο ταχυδρομείο/στην τράπεζα για να ανοίξουν λογαριασμό ταμιευτηρίου στο όνομά τους.

Οι αποταμιεύσεις τους στο διάστημα που διέμεναν στα καταφύγια της IROKO ήταν για να διευκολύνουν την οριστική τους οικονομική ανεξαρτητοποίηση, επιτρέποντάς τους να καταβάλουν την προκαταβολή για να αγοράσουν έπιπλα ή άλλα αναγκαία αντικείμενα όταν θα αποκτούσαν δική τους μόνιμη στέγη. Παρότι η IROKO δεν είχε πρόσβαση στα χρήματά τους, το προσωπικό παρακολουθούσε τις αποταμιεύσεις για να διασφαλίζεται ότι οι γυναίκες συμμετείχαν ενεργά στο πρόγραμμα, στο

πλαίσιο των τακτικών συνεντεύξεων που πραγματοποιούσαν.

Σε μια αρχική συνέντευξη με τις γυναίκες, προτού τους προτείνουν να μείνουν στα καταφύγια, το προσωπικό της IROKO συμφωνούσε στο ποσό που κάθε ωφελούμενη ήταν πρόθυμη και ικανή να συνεισφέρει για το ενοίκιο, παράλληλα με την αποταμίευση, στο πλαίσιο του προγράμματος υποστηριζόμενης αποταμίευσης. Η IROKO **επιχορηγούσε** το υπόλοιπο **ενοίκιο**, αλλά οι ένοικοι πλήρωναν τους λογαριασμούς. Υπήρχε ένα διαθέσιμο **ταμείο έκτακτης ανάγκης** από το οποίο μπορούσαν να ζητούν μια άπαξ χρηματική υποστήριξη σε περιόδους ιδιαίτερης δυσκολίας.

Στο πρόγραμμα **COVID-19**,⁵⁶ η **SOLWODI** δημιούργησε επίσης ένα ταμείο έκτακτης ανάγκης με τη βοήθεια του Συμβουλίου της Ευρώπης, το οποίο της επέτρεπε να παρέχει κουπόνια για τρόφιμα και είδη υγιεινής ή να πληρώνει λογαριασμούς του σπιτιού για 22 από τις 85 γυναίκες στις οποίες παρείχε συμβουλευτική. Μπορείτε να εξετάσετε τη δημιουργία ενός ταμείου έκτακτης ανάγκης για ιδιαίτερα ευάλωτες γυναίκες ΘΕΠ.

56 https://daten2.verwaltungsportal.de/dateien/seitengenerator/0832ea4e327556b1629db18c84df6f0f186819/solwodi_coe_en_web_1.pdf

3. Σύνοψη

Αυτός ο οδηγός σας προσφέρει πρακτική καθοδήγηση για την υποστήριξη γυναικών ΘΕΠ με σκοπό τη σεξουαλική εκμετάλλευση, σύμφωνα με τις ανάγκες κάθε ατόμου. Είναι φτιαγμένος έτσι ώστε να μπορεί να προσαρμόζεται στο εθνικό σας πλαίσιο. Ελπίζουμε ότι το εγχειρίδιο ΜΕΦ θα σας βοηθήσει να κατανοήσετε καλύτερα τις δυσκολίες ένταξης που αντιμετωπίζουν οι γυναίκες ΘΕΠ με σκοπό τη σεξουαλική εκμετάλλευση και θα σας βοηθήσει να αναπτύξετε νέες δεξιότητες, αλλά και κίνητρα για την υποστήριξη αυτών των γυναικών. Ελπίζουμε επίσης ότι το εγχειρίδιο ΜΕΦ θα χρησιμοποιηθεί ευρέως και θα βοηθήσει τους/τις επαγγελματίες στην καθημερινή τους δουλειά με γυναίκες ΘΕΠ.

Καθώς η κοινοπραξία COALESCE ειδικεύεται στην παροχή υπηρεσιών για γυναίκες ΘΕΠ με σκοπό τη σεξουαλική εκμετάλλευση και περιλαμβάνει τις φωνές ΘΕΠ και φεμινιστικών παρόχων υπηρεσιών, το μοντέλο αυτό διαπνέεται από και προσπαθεί να τονίσει τη γυναικεία σκοπιά και τη σημασία των βασισμένων στο φύλο υπηρεσιών υποστήριξης. Το μοντέλο αυτό μπορεί να βοηθήσει ως καθοδήγηση για την παροχή οποιασδήποτε υπηρεσίας σε γυναίκες που έχουν υποστεί ΕΒ, ανεξαρτήτως εθνικότητας ή στάτους διαμονής, αλλά μπορείτε επίσης να το προσαρμόσετε για παροχή υπηρεσιών σε άντρες.

Με βάση τις ορθές πρακτικές που μοιράζονται οι εταίροι της κοινοπραξίας, πιστεύουμε ότι για να είναι αποτελεσματική η παροχή υπηρεσιών για γυναίκες ΘΕΠ πρέπει να λαμβάνει υπόψη τα διαφορετικά αλλά συμπληρωματικά είδη υποστήριξης που περιγράφονται σε αυτό το μοντέλο – νομική, ψυχοκοινωνική και οικονομική ενδυνάμωση. Συνεπώς, εάν εστιάζετε σε έναν τύπο υποστήριξης, μπορείτε να σκεφτείτε, αν είναι εφικτό, να επεκτείνετε τις υπηρεσίες σας ή να

συνεργαστείτε με τοπικά δίκτυα ειδικών για να ενισχύσετε τη βασισμένη στο φύλο, πολιτισμικά ευαίσθητη ενταξιακή υποστήριξη σε τοπικό επίπεδο.

Τα μέλη της κοινοπραξίας που παρέχουν υπηρεσίες πρώτης γραμμής στην Ιταλία, την Κύπρο, την, Ιρλανδία και τη Γερμανία θα εφαρμόσουν το μοντέλο αυτό στην πράξη κατά τη διάρκεια της φάσης εφαρμογής του προγράμματος COALESCE συμπεριλαμβάνοντας γυναίκες ΘΕΠ στην παροχή πρακτικής ενταξιακής δουλειάς, εστιασμένης τόσο στη νομική/ψυχολογική υποστήριξη και στην οικονομική ενδυνάμωση. Οι εταίροι θα εφαρμόσουν συγκεκριμένα στοιχεία του μοντέλου ανάλογα με το εθνικό τους πλαίσιο και τις υπηρεσίες και την ειδίκευση που διαθέτουν.

Η εφαρμογή των ορθών πρακτικών που αναγνωρίζονται στον οδηγό ΜΕΦ θα αξιολογηθεί χρησιμοποιώντας ποιοτικές και ποσοτικές μεθόδους, σύμφωνα με τις αρχές Π&Α που παρουσιάστηκαν στο υποκεφάλαιο 2.4.2.

4. Βιβλιογραφία

Aninoșanu, Livia; Marțiș, Daniela· Stoian, Gina· D'Amico, Marcello & Sales Gutiérrez, Laura (2016): Why is gender an important factor in the process of trafficking for sexual exploitation? - Guide for professionals, with a special focus on the trafficking of sexual exploitation of Romanian women and girls. Bucharest: CPE - Centrul Parteneriat pentru Egalitate. Διαθέσιμο στο: https://www.cpe.ro/wp-content/uploads/2016/03/Training-manual_English.pdf [Ανακτήθηκε 30/11/2021]

Blackwell, Noeline (10 Σεπτεμβρίου 2020): «Rise like a phoenix», Law Society of Ireland Gazette. Διαθέσιμο στο: <https://www.lawsociety.ie/gazette/in-depth/trauma-aftermath/> [Ανακτήθηκε 30/11/2021]

Blöcher, Jessica· Eyselein, Luisa· Kolbe, Simon & Wells, Anja (2020): Handbook for Practitioners – The Integration of Female Nigerian Survivors of Human Trafficking for the Purpose of Sexual Exploitation. Διαθέσιμο στο: <https://intap-europe.eu/handbooks/> [Ανακτήθηκε 30/11/2021]

CISS, MPDL, CyRC & ALC (n.d.): Guide – Victim-Centred Approach for Frontline Professionals Working with Trafficking in Human Beings. Διαθέσιμο στο: <https://www.cyrefugeecouncil.org/guide-victim-centered-approach/> [Ανακτήθηκε 30/11/2021]

De Cnodder, Erik· Bisconti, Silvia· Ricci, Elisa· Verhasselt, Anthony· Lamonaca, Silvia· Del Savio, Emanuela· Haneke, Sophia· Richler-Yazeji, Veronika· Schad, Daniela· Wells, Anja· Parés Martín, Laura· Sales Gutiérrez & Diniz, Tatiana (2021): Independent Living Skills Training for

Survivors of Human Trafficking. Διαθέσιμο στο: <https://libes.org/results/> [Ανακτήθηκε 30/11/2021]

ECRE - European Council of Refugees and Exiles (2016): EP study calls for more inclusive and gender-specific integration policies. Διαθέσιμο στο: <https://ecre.org/ep-study-calls-for-more-inclusive-and-gender-specific-integration-policies/> [Ανακτήθηκε 30/11/2021]

Eyselein, Luisa· Ciambezi, Irene & Kolbe, Simon (2021): Dublin-Pre-Return Counselling Manual in the German-Italian Context – For Social Workers working with West African Female Survivors of Human Trafficking for the Purpose of Sexual Exploitation. Διαθέσιμο στο: <https://sisa-europe.eu/manual/> [Ανακτήθηκε 30/11/2021]

Golla, Anne Marie· Malhotra, Anju· Nanda, Priya· Mehra, Rekha (2011): Understanding and Measuring Women's Economic Empowerment: Definition, Framework and Indicators. Διαθέσιμο στο: <https://www.icrw.org/wp-content/uploads/2016/10/Understanding-measuring-womens-economic-empowerment.pdf> [Ανακτήθηκε 30/11/2021]

Hardy, Veronica· Locklear, Alice Kay & Crable, Απρίλιος (2020): Commercial Sexual Exploitation of Adolescents: Gender-Specific and Trauma-Informed Care Implications, *Journal of Social Work Values and Ethics*, Τόμ. 17, Αρ. 1 (2020), σσ. 55-62.

ICAT - The Inter-Agency Coordination Group against Trafficking in Persons (2017): The Gender Dimensions of Human Trafficking. Διαθέσιμο στο: <https://icat.un.org/sites/default/files/publications/icat-ib-04-v.1.pdf> [Ανακτήθηκε 30/11/2021]

ILO – International Labour Organization (2020): Global guidelines on the economic reintegration of victims of forced labour through lifelong learning and skills development approaches. Geneva: ILO. Διαθέσιμο στο: https://www.ilo.org/skills/areas/skills-for-youth-employment/WCMS_762709/lang--en/index.htm
[Ανακτήθηκε 30/11/2021]

Lamonaca, Silvia & del Savio, Emanuela (2021): Mentoring for human trafficking survivors. Διαθέσιμο στο: https://libes.org/wp-content/uploads/2021/07/Mentoring-for-trafficking-survivors_ebookEN.pdf
[Ανακτήθηκε 30/11/2021]

Lietonen, Anni & Lilja, Inka (2021): A toolkit for enhancing counselling for victims of gender-based violence - Empowering counsellors and beneficiaries to assess the needs and the impact of counselling with women in migration. Διαθέσιμο στο: <https://heuni.fi/-/sarah-impact-toolkit>
[Ανακτήθηκε 30/11/2021]

Lilja, Inka (2019): Handbook on counselling asylum seeking and refugee women victims of gender-based violence – Helping her to reclaim her story. Helsinki: HEUNI. Διαθέσιμο στο: <https://www.solwodi.de/seite/353264/eu-projekt-rec-ccm-gbv.html>
[Ανακτήθηκε 30/11/2021]

Napolitano, Kara (2017): Intersectionality and Human Trafficking Survivorship. Διαθέσιμο στο: <https://combathumantrafficking.org/2017/05/intersectionality-human-trafficking-survivorship>
[Ανακτήθηκε 30/11/2021]

Omotoye, Rotimi Williams (2011) The Study of African Traditional Religion and its Challenges in Contemporary

Times. Ilorin Journal of Religious Studies. Τόμ.1 Αρ.2, 2011, σσ. 21-40.

On the Road Cooperativa Sociale, Payoke, CAW, SOLWODI Deutschland e.V & Fondation Surt (2020): «A World I Can Trust» - The needs of third country national victims of trafficking transitioning from shelter to independent living. San Benedetto del Tronto: On the Road Cooperativa Sociale. Διαθέσιμο στο: <https://libes.org/results/>
[Ανακτήθηκε 30/11/2021]

Pesce, Flavia· Christodoulou, Josie (2017): Women's Economic Independence, the Way Out of Intimate Partner Violence: Theory and Practice in the EU. Διαθέσιμο στο: <https://www.wegoproject.eu/sites/default/files/media/Comparative-Research-Analysis-Final-Report.pdf>
[Ανακτήθηκε 30/11/2021]

Rakovica, Blodina· Ianovitz, Sara (2021) Cultural Mediation: An Inclusive Solution to Help Reduce the Cultural and Language Barriers experienced by Survivors of Trafficking. Διαθέσιμο στο: https://www.criminaljusticealliance.org/wp-content/uploads/Hibiscus_Cultural-Mediation-Report_A4_Final_digital.pdf
[Ανακτήθηκε 30/11/2021]

Robin, Anne-Lise· van Andrichem, Maaïke· Baghirova, Tarana· Elam, Jerome· Kotlyarenko, Tatiana· Kyrylenko, Oleksandr· Rekasius, Ignas· Rudenko, Tetiana· Andjelković, Marija· Henderson, Angela· Smiragina· Ingelstrom, Polnina & Peck-Kubaczek, Cynthia (2021): Applying Gender-Sensitive Approaches in Combating Trafficking in Human Beings. Διαθέσιμο στο:

https://www.osce.org/files/f/documents/7/4/486700_1.pdf

[Ανακτήθηκε 30/11/2021]

Ruiz, Camille· Stiplosek, Danijela· Tortel, Emilien· Machobva, Jitka· Vudric, Nives (2019): The Identification of Victim of Human Trafficking in Transit and Destination Countries in Europe. A practical Guideline for Frontline Workers. Διαθέσιμο στο:

https://www.trafficking-response.org/wp-content/uploads/2019/03/The-identification-of-victims-of-human-trafficking-in-transit-and-destination-countries-in-Europe_English.pdf

[Ανακτήθηκε 30/11/2021]

Sander, Caroline (2020): Handbook for Practitioners – The Integration of Female Survivors of Human Trafficking from China. Διαθέσιμο στο:

<https://intap-europe.eu/handbooks/>

[Ανακτήθηκε 30/11/2021]

Thompson, Kirsty (2015): Upholding Rights! Early Legal Intervention for Victims of Trafficking – Best Practice Principles. Διαθέσιμο στο:

<https://www.immigrantcouncil.ie/sites/default/files/2021-03/ELI-Best-Practice-Report2.pdf>

[Ανακτήθηκε 30/11/2021]

UNHCR (2007): UNHCR, Refugee Protection and International Migration. Διαθέσιμο στο:

<https://www.unhcr.org/en->

[us/4a24ef0ca2.pdf](https://www.unhcr.org/en-us/4a24ef0ca2.pdf)

[Ανακτήθηκε 30/11/2021]

Walby, Sylvia· Apitzsch, Birgit· Armstrong, Jo· Balderston, Susie· Follis, Karolina· Francis, Brian· Kelly, Loz· May-Chahal, Corinne· Rashid, Awais· Shire, Karen· Towers, Jude & Tünte, Markus (2016): Study on the gender dimension of trafficking in human beings – Final report. Διαθέσιμο στο:

https://ec.europa.eu/anti-trafficking/sites/default/files/study_on_the_gender_dimension_of_trafficking_in_human_beings_final_report.pdf

[Ανακτήθηκε 30/11/2021]

Wells, Anja (2021): Impact of the COVID-19 Pandemic on female adult victims of human trafficking for the purpose of sexual exploitation and anti-trafficking operators – The case study Germany. Διαθέσιμο στο:

<https://www.solwodi.de/seite/494947/council-of-europe-covid-19-project.html>

[Ανακτήθηκε 30/11/2021]

Wells, Anja· Greiter, Linda & Richler-Yazeji (2021): Mind the Gap Report – COALESCE for Support in Germany. Διαθέσιμο στο:

<https://www.solwodi.de/seite/501869/eu-project-amif-coalesce.html>

[Ανακτήθηκε 30/11/2021]

Wells, Anja· Freudenberg, Dagmar & Levander, Mari (2019): Gender-Based Violence Against Refugee & Asylum-Seeking Women – A Training Tool – Training Manual CCM-GBV Project. Διαθέσιμο στο:

<https://www.solwodi.de/seite/492994/eu-project-rec-ccm-gbv.html>

[Ανακτήθηκε 30/11/2021]

Women's Economic Empowerment, Issues Paper (2011), prepared by DAC Network on Gender Equality.

Διαθέσιμο στο:

<https://www.oecd.org/social/gender-development/47561694.pdf>

[Ανακτήθηκε 30/11/2021]

Yonkova, Dr Nusha (2020): Best Practice Principles of Assistance for Female Migrant Victims of Trafficking for Sexual Exploitation. Διαθέσιμο στο: <https://www.migrantwomennetwork.org/2020/12/22/best-practice-principles-of-assistance-for-trafficked-women/>

[Ανακτήθηκε 30/11/2021]

Yonkova, Dr Nusha· Henderson, Mary· Campbell, Jennifer Okeke (2020): Assisting Trafficked Women: Best practice principles of gender-specific legal assistance and integration supports to third country national female victims of trafficking for sexual exploitation. Διαθέσιμο στο <https://immigrantcouncil.ie/index.php/campaign/ending-human-trafficking/assist>

[Ανακτήθηκε 30/11/2021]

5. Παραρτήματα

Παράρτημα 1 - Υπόδειγμα ορθών πρακτικών

Δραστηριότητες εταίρων/ Ορθές πρακτικές για το μοντέλο ΜΕΦ

Ακολουθεί ένας κατάλογος με διάφορες δραστηριότητες που ταιριάζουν στις 3 κατηγορίες υπηρεσιών που καλύπτονται από το μοντέλο μας (από το ερευνητικό πρωτόκολλο WP2). Αυτό θα σας δώσει μια ιδέα σχετικά με το τι να συμπεριλάβετε στις ορθές πρακτικές που μοιράζεστε για το μοντέλο ΜΕΦ, αλλά μη διστάσετε να μοιραστείτε ό,τι πιστεύετε ότι είναι κατάλληλο για αυτές τις κατηγορίες ακόμα κι αν δεν περιλαμβάνεται στον κατάλογο.

ΜΨΝ

Νομική υποστήριξη:

- Ταυτοποίηση και αναγνώριση ως θύμα εμπορίας προσώπων
- Απόκτηση και/ή ανανέωση των απαραίτητων αδειών μετανάστευσης
- Ζητήματα σχετικά με τη διεθνή προστασία
- Άλλα ζητήματα σχετικά με τη μετανάστευση
- Ποινικά ζητήματα
- Ζητήματα σχετικά με την οικογένεια
- Αποζημίωση.

Ψυχοκοινωνική υποστήριξη:

- Εξασφάλιση πρόσβασης σε κατάλληλη στέγαση (παροχή καταφυγίων και προστατευμένων διαμερισμάτων)
- Ιατρική βοήθεια
- Πρόσβαση σε υλική βοήθεια
- Ψυχολογική υποστήριξη
- Άλλες ενταξιακές πρωτοβουλίες.

ΜΟΕ

- Ευκαιρίες απασχόλησης
- Εκπαίδευση και επαγγελματική κατάρτιση (επιμόρφωση επαγγελματικού προσανατολισμού και πρόσβαση στην επιχειρηματικότητα, επιχειρηματικά σχέδια, πρόσβαση σε πόρους)
- Κινητοποίηση πόρων: σχέδια χρηματοδότησης (νεοφυείς και μικρές επιχειρήσεις)
- Πρόσβαση σε τεχνολογία/ψηφιακές δεξιότητες
- Καθοδήγηση
- Υπηρεσίες φροντίδας
- Πρόνοια και κοινωνικά επιδόματα
- Στέγαση και υπηρεσίες συγκατοικιών
- Άμεσες ή έμμεσες χρηματοπιστωτικές υπηρεσίες.

Για κάθε δραστηριότητα/ορθή πρακτική που μοιράζεστε για την ανάπτυξη του μοντέλου ΜΕΦ, αντιγράψτε τον πίνακα και συμπληρώστε τις σχετικές λεπτομέρειες.

ΕΝΑΣ ΠΙΝΑΚΑΣ ΑΝΑ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ/ΟΡΘΗ ΠΡΑΚΤΙΚΗ.

Όνομα οργανισμού:

Αρμόδιος επικοινωνίας για τυχόν επιπλέον στοιχεία σε αυτόν τον πίνακα:

Κατηγορία δραστηριότητας/ορθής πρακτικής 1: ΜΨΝ/ΜΟΕ;
Είδος δραστηριότητας/ορθής πρακτικής (από τον παραπάνω κατάλογο ή κάτι πρόσθετο):
Δείκτες που καλύπτονται κατά τη παροχή της υπηρεσίας (από τον παραπάνω πίνακα ή άλλοι δείκτες που χρησιμοποιείτε):
Δείκτες επιτυχίας:
Περιγραφή δραστηριότητας/υπηρεσίας (μπορείτε επίσης να επισυνάψετε υπάρχοντα έγγραφα, αν προτιμάται – δηλώστε τα εδώ):

Πώς διασφαλίζετε ότι αυτή η υπηρεσία/δραστηριότητα είναι βασισμένη στο φύλο;
Δείγμα υλικού – δηλώστε τι δείγμα υλικού μπορείτε να μοιραστείτε μαζί μας για την εφαρμογή αυτής της δραστηριότητας/ορθής πρακτικής:
Μεθοδολογία αξιολόγησης – περιγράψτε πώς αξιολογείτε αυτή τη δραστηριότητα/ορθή πρακτική (συμπεριλαμβανομένων τυχόν εγγράφων/υλικών αξιολόγησης που πρέπει να αναφερθούν εδώ):

Άλλες πληροφορίες που μπορείτε να μοιραστείτε (π.χ. ιστότοπος/φωτογραφίες/άλλα που να δείχνουν την εφαρμογή αυτής της δραστηριότητας/ορθής πρακτικής):